

FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

ILLÉSFALVI PÉTER – SZABÓ PÉTER

A SOPRONI 7. ÖNÁLLÓ HUSZÁRSZÁZAD HARCÉRI NAPLÓI, 1942–1943

A magyar királyi csapatlovassági alakulatok a Piave (1918), majd a Dnyeper (1941) után a Don mentén is kivették részüket a folyamvédelmi küzdelmekből a huszadik század nagy háborúiban. Ezen hosszabb-rövidebb tevékenységük természetesen olykor párosult fegyvernemükhöz illő felderítő vállalkozásokkal is, de javarészt védőárkokba kényszerülve, karabéllyal, golyószóróval és kézi gránáttal kellett szembeszállniuk az erőfölényben levő ellenséges csapatokkal. Mindezen helyzetek még a fegyvernem híveit is elgondolkoztatják, vajon van-e még létjogosultsága lovasságnak a modern harceszközök (harckocsik, rohamlövegek, repülőek) világában, s vajon lehet-e valahog igazítani azt az új hadműveleti, harcászati alkalmazási módokhoz, eljárásokhoz? Hogy a válasz erre mennyire nem volt egyértelmű, azt a 2. hadsereg önálló huszárszázadainak eredményes harctevékenységei, részisikerei bizonyítják.

A magyar történelem tragikus sorsú 2. hadseregét – a Barbarossa-terv megghiúsulása, s az előző év télén elszenvedett pótolhatatlan német veszteségek okán – határozott német követelésre kellett bevetni a Wehrmacht 1942 kora nyarára tervezett második nagyobb szabású keleti hadszíntéri offenzívájánál. A 207 ezer fős 2. hadsereg három hadtestbe vont kilenc könnyű hadosztálllyal, egy páncélos hadosztálllyal és egy jelképes repülő kötelellyel vonult el a hadműveleti területre. Kötelékéhez összesen három hadtestközvetlen s kilenc hadosztályközvetlen önálló huszárszázad, illetve 18 gyalogezred-közvetlen huszárszakasz és 3 huszáriüteg tartozott. Nehéz és veszteséges frontszolgálatuk alatt sokféle, gyakran harcértéküket figyelmen kívül hagyó, irreális feladatot hárítottak rájuk.¹ Az 1. lovasdandár 1941. évi harcaival ellentétben itt több ízben vívtak súlyos gyalogsági harcokat a túlerőben lévő szovjet reguláris és partizán csapatok ellen.

A 2. hadsereg kötelékében a keleti hadszíntérre kikerült önálló huszárszázadok a századtörzsből, négy szakaszból, egy-egy távbeszélő és nehézpuskás rajból, a lőszerlépcsőből, valamint a századvonatról² álltak. Személyi állományukat 6 tiszt, 2 tiszthelyettes és 269 huszár alkotta. A századparancsnokok szinte kivétel nélkül az Örkénytáborban működő

¹ A lovas fegyvernem szerepét, feladatait illetően az 1927-ben és 1939-ben megjelent Harcászati Szabályzatban az alábbiakat olvashatjuk: „A lovasság mozgékony, gyors és tüzerős fegyvernem. Hivatása: a harchoz kedvező előfeltételek teremtése, közreműködés a döntésben, a döntés után a siker kíméletlen kiaknázása, vagy a balsiker ellensúlyozása és a felderítés. A lovasság feladatait úgy szabjuk meg, hogy jellemző tulajdonságai: a nagy mozgékony-sággal párosult tüzerő, az utaktól való függetlenség, mindig érvényesüljenek. A lovasságot nem szabad oly körülmények között, melyekben különleges képességei nem érvényesülnek, pusztán és alkalmazást kereső türelmetlenségből vagy kényszerből feláldozni. Mert lóanyaga miatt érzékeny, gyorsan elhasználódik és nehezen pótolható, tehát alkalmi fegyvernem, és rendszerint csak rövid ideig tartó feladatok végrehajtására alkalmazható.”

² A vonat a korabeli katonai terminológia szerint magába foglalta a fogatolt vagy gépi szállítóeszközöket, málhásállatokat, valamint a hozzátartozó személyzetet. A huszárszázadok esetében a századvonat szállította mindazon anyagi eszközöket (lőszer, élelmezési és egészségügyi anyag), melyekre az alakulatoknak ütközetek, menetek és elhelyezések során szükségük lehetett. *Berger Károly: A vezetés kézikönyve.* (Budapest, 1930.)

Lovagló- és Hajtótanárképző Iskola³ tanári karából kerültek ki. A 2. hadsereggel 36 hivatásos és 3 továbbsholgláló, próbaszolglálatos huszártiszt vonult el, a hátországlban – mint hadiszolglálatra alkalmas – 179, illetve 8 hasonlő státusú huszártiszt állt rendelkezésre.⁴ Az egyes huszáralakulatok tisztikarában – a Don menti hadszíntéren – ismert és jelentős politikai személyiséglkek, illetve azok fiaí is láttak el frontszolglálatot. Közöttük volt Imrédy Béla miniszterelnök, tartalékos százados,⁵ aki 1942. augusztus 18-tól szeptember közepéig a 19. önálló huszárszázad parancsnoki tisztét töltötte be, Gömbös Gyula százados,⁶ Gömbös Gyula miniszterelnök⁷ idősebb fia, aki mint a 22. önálló huszárszázad arcvonal mögötti tisztje⁸ 1943. január 15-én hősi halált halt, illetve Kállay András hadnagy,⁹ Kállay Miklós miniszterelnök¹⁰ fia, aki néhány hétig szintén a 22. önálló huszárszázadban szolglált.

Az önálló huszárszázadok fegyverzetébe – a legénység által használt karabélyokon kívül – 12 golyószóró és 2 nehézpuska tartozott, melyekhez kiegészítésképpen a hadszíntérré történő elvonulás előtt minden egyes huszárszakasz és huszárszázadtörzs egyegy német 9 mm-es 40 M. Schmeisser géppisztolyt is kapott. A hadtestközvetlen egyenként 150 fős huszáru tegeket egyformán 4 db 8 cm-es 5/8 M. tábori ágyúkkal látták el.

A 2. hadsereg alakulatainak 1942. február végén elrendelt lépcsőzetes mozgósítása szinte valamennyi hadtestközvetlen önálló huszárszázadot érintette. Az egyes huszáralakulatok – személyi állományuknak nemcsak a saját illetékességi területükről való kiegészítése, illetve a hiányzó felszerelés, fegyverzet s a nagyszámú lóanyag elhúzódló rendelkezésre bocsátása miatt – csak 1942. április, május folyamán érték el menetkész állapotukat. A lóállomány közel háromnegyedét ún. vállalkozó lovakból¹¹ biztosították, amelyek közül harctéri alkalmazásuk során – martörések és lesántulások miatt – soktól kellett megválni idő előtt.

³ A Budapesten, majd Örkénytáborban működött iskola mind az elméletben, mind a gyakorlatban olyan tiszteket képezett ki a lovasságl, a tüzérségl és a vonatcsapat számára, hogy azok a lovaglás és a hajtás művészetének tanítására képessé és hivatottá váljanak. A kiképzés időtartama kezdetben három, majd két év volt. Az iskola kereitben, de a kiképzéstől és a gyakorlástól függetlenül díjlovaglő és díjugarató csoportok is tevékenykedtek, melyek rendezetése a nemzetközi mérkőzéseken, olimpiákon részt vevő tiszteket és lovak felkészítése volt.

⁴ Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi Minisztérium Elnöki (a továbbiakban: HL HM Eln.) 8. 1942/39965.

⁵ Imrédy Béla, dr. vitéz ómoraviczai (Budapest, 1891. december 29. – Budapest, 1946. február 28.) közzgazdász, pénzügyi szakember, politikus, tartalékos huszárszázados. 1938. május 14-től 1939. február 16-ig Magyarország miniszterelnöke. Több miniszteri tárca korábbi és későbbi birtokosa. Mint háborús bűnöst végezték ki.

⁶ Gömbös Gyula, vitéz jákfai (Bécs, 1918. október 20. – Kolbinó [Oroszország], 1943. január 15.) huszár százados.

⁷ Gömbös Gyula, vitéz jákfai (Murga, 1886. december 26. – München, 1936. október 6.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados. A tényleges szolglálatból történt kiválása után politikus. 1932. október 1-jétől 1936. október 6-ig Magyarország miniszterelnöke.

⁸ Az arcvonal mögötti tiszt általában a századparancsnokot segítette és helyettesítette a parancsnoki teendők ellátásában. Feladatai közé tartozott a századtörzs, a tartalék, a vezetéklovak irányításának, valamint a löszersés anyagutánpótlás, a lóellátás és patkolás munkájának ellenőrzése, illetve vezetése is.

⁹ Kállay András, nagykállói (Nagykálló, 1919. december 24. – Einbeck [Németország], 1995. október 14.) huszárhadnagy, 1944. január 1-jétől huszárőhadnagy. Alakulatának a Donhoz való felvonulása alatt baleset következtében sebesülés érte. Felépülése után 1942 decemberéig mint parancsörtsziszt az 1. tábori páncélos hadosztálynál teljesített frontszolglálatot. 1944 februárjától mint testőrfőhadnagyot áthelyezték a lovas testőrséghez. A budai Vár őrségének 1944. október 16-i német megtámadása során fogságba esett, s Mauthausenbe, majd Dachauba hurcolták. 1945. május elején az amerikai csapatok szabadították ki.

¹⁰ Kállay Miklós, nagykállói (Nyíregyháza, 1887. január 23. – New York, 1967. január 14.) földbirtokos, politikus. 1942. március 9-től 1944. március 22-ig Magyarország miniszterelnöke, 1943. július 24-ig külügyminisztere is.

¹¹ Kiképzett huszárlovak, melyeket az egyes lovasságl alakulatok a környékbeli gazdáknak adtak ki használatra. Évente ellenőrizték állapotukat, s amennyiben azt minden esetben kifogástalannak találták, a ló öt év elteltével a gazda tulajdonává válhatott.

A mozgósított, s a helyőrségekhez közeli falvakba kihelyezett huszáralakulatokra elvonulásuk előtt számos feladat várt. Ekkor történt meg többek között a személyi állomány szervezetszerű besorolása, felszerelése, szükséges fegyverképzése, néhány lövőgyakorlat, a lovas és gyalogsági harcokképzés fontosabb elemeinek, valamint a lovaglásnak begyakorlása, lovak patkolása, nyereghez és a lovasokhoz szoktatása is.

A keleti hadszíntérré elvonuló önálló huszárszázadok kiszállítása – a 2. hadsereg szakaszos, három lépcsőben lebonyolított kiszállításához igazodva – rendszerint a hadtest-, a könnyű hadosztály- és a gyalogezred-közvetlen alakulatokkal együtt történt. Elsőként 1942. április 17-én a komáromi 6. önálló huszárszázad vonult el, utolsóként pedig július 5-én a kassai 22.-et búcsúztatták.¹²

A hadművelési területre kiszállított csapatlovassági alakulatok jelentős részét 1942 tavaszán, illetve kora nyarán a hadművelési terület hátsó körzeteiben tevékenykedő kisebb-nagyobb partizáncsoportok ellen vetették be. Leginkább a 6. önálló huszárszázad kapott ilyen jellegű feladatokat, melynek során a komáromi seregestest többi alakulatával együtt javarészt a Kurszktól délnyugatra levő Szeregyina Buda, Himelj, illetve Jampol helységeken átvezető utánpótlási útvonalakat biztosította, s a gyalogsági nehézfegyverekkel és néha lövegekkel is rendelkező partizánerek leküzdésében működött közre. A partizáncsoportok mesteri elrejtőzése, észrevétlen visszavonulása miatt javarészt eredménytelen és nagy menetteljesítményeket igénylő vállalkozások leginkább a lóállományt viselték meg. A 6. könnyű hadosztály 1942. június 1-jei helyzetjelentésében közölt adatok is ezt támasztják alá: „Az eddigi összes lóvesztés (elhullott, kiirtva, leadva) 187 db ló. A hadosztály lovai igen gyenge állapotban vannak és leromlott állapotuk miatt a mirigykór is fellépett [...] Jelenleg 120 beteg, 11 ragályos beteg ló van a hadosztálynál.”¹³

Kurszktól délnyugatra a 7., 9., illetve a IV. hadtestközvetlen 17. önálló huszárszázad harcolt még partizáncsoportok ellen, a Kurszk és a Don közötti térségben pedig a 19., 20. és a VII. hadtestközvetlen 22. önálló huszárszázad is feladatul kapta partizáncsoportok, illetve kisebb elszigetelt szovjet reguláris csapatok megsemmisítését. A 13. önálló huszárszázad a megszállt feladatokat ellátó magyar 105. könnyű hadosztály 32. gyalogezredét támogatva július 19-én Gluhov, majd azt követően néhány kerékpáros szakasszal s kocsizó géppuskás századdal „gyorscsoportot” alkotva Putyivl és Burin körzetének erdős, mocsaras területeit fésülte át partizáncsoportok felkutatása, illetve megsemmisítése céljából.

A partizánok elleni kisebb-nagyobb bevetések mellett a kezdeti időszakban még bizonyos utóképzést is folytattak a huszárszázadoknál. Az arcvonal mögötti területeken leginkább néhány gyalogos kiképzéshez kapcsolódó elemet (kézigránát dobás, védelemre való berendezkedés, géppisztollyal és karabéllyal végrehajtott lövészet, harcalakzatok felvétele) gyakoroltak a századok. Az egészséges és a beteg lovak jártatása, legeltetése és ápolása általában egyik nap sem maradt el.

A német Dél Hadseregcsoport június 28-án meginduló Operation Blau fedőnevű támadó hadműveletében a 2. hadsereg huszárszázadai közül a 7., a 9. és a III. hadtestközvetlen 2. önálló huszárszázad vett részt. A rajtuk kívül két kerékpáros zászlóaljjal, egy légvédelmi üteggel és a német 611. páncélvadászosztállyal megerősített gyors kötelek Major Ottó ezredes¹⁴ parancsnoksága alatt Tim városát déli irányból, Manturovon át

¹² *Új Komárommegyei Hírlap*, 1942. április 18; HL HM Eln. 6/k. 1942/50270.

¹³ HL 2. hadsereg iratanyaga. 5. fasc. 28. számú naplómelléklet.

¹⁴ Major Ottó (Zalaszentadorján, 1895. november 1. – ?) ezredes. 1942. április 15. és október 25. között a 2. hadsereg hadművelési területén a nagykanizsai 9. könnyű hadosztály 47. gyalogezredének parancsnoka volt.

megkerülve Sztarij Oszkolig, majd a Don folyóig gyalogsági csapattestek előtt tört előre. Feladatát teljesítve a 2. hadsereg támadó alakulatai közül elsőként ért ki július 7-én a Don jobb partjához.

Az első súlyos veszteségek az 1942 nyári, kora őszi Don menti hídfőcsaták alatt érték az önálló huszárszázadokat. A folyón átkelt s a part menti mocsaras, erdős területeken befészkelte ellenséges harccsoportok felderítését, illetve – megfelelő gyalogsági tartalék hiányában – gyakran az elöretolt védőállások védelmét bízták ezen csapattestekre.

A 2. hadsereg parancsnoksága augusztus 6-tól Gyevica helységnél, illetve a Gyevica és a Potudany folyók torkolatának mocsaras vidékén több huszárszázadot is bevetett. A 6., 7. és a III. hadtestközvetlen 2. önálló huszárszázad nemcsak felderítő, hanem gyalogsági támadást biztosító feladatokat is kapott. Augusztus 15-én hajnalban a Don és Potudany folyók mocsaras zugának ellenség által megszállt részén észrevétlenül átkelt szovjet csapatokon Mosztiscsjénél rajtaütő 7. önálló huszárszázad e sikeres vállalkozásával jelentős mértékben hozzájárult az 1. páncélosadosztály Korotojak bevetelésére indított támadásának eredményességéhez.¹⁵ A 20. önálló huszárszázad augusztus 10-i sztorozsevojei harctevékenysége hasonlóképpen sikeres volt. A kezdetben tartalékot képező alakulat a gyalogzászlóalj visszavonulását követően támadó feladatot kapott, s a szovjet csapatok által bekerített 53/III. zászlóalj kitörését is elő kellett segítenie. Mindezen harccselekményekre dr. Soldos Béla tartalékos főhadnagy,¹⁶ a rimaszombati önálló huszárszázad szakaszparancsnoka az alábbiakban emlékezett vissza: „A 20. huszárszázad Szilágyi Dezső százados¹⁷ parancsnoksága alatt, mint hadosztálytartalék augusztus 10-én délelőtt Veselij Hutorban várt parancsra. Akkor már nagyban ment a visszaözlés. Kovács Károly vezérőrnagy¹⁸ és törzskara mellettünk állt és parancsot adott személyesen Szilágyinak. »Huszárok lóra!« Megállítani és feltartóztatni a visszavonulókat! Szilágyi parancsára századunk lóra szállt és ügetségben megindult, mintha gyakorlótéren lettünk volna. Szakaszok négyosztagban az előírt távolságra egymástól, középen a századtörzs. A parancsokat trombitajelre kaptuk. Négyosztagban csatárcsoport. Nagy aknatűzben halad-

¹⁵ A m. kir. 7. könnyű hadosztály huszárszázad harctéri működésének vázlatos összefoglalása. 1942. április 26. – 1943. január 26. (Másolata a szerzők birtokában.)

¹⁶ Soldos Béla dr. (Rimaszombat, 1912. január 7. – Rozsnyó, 1993. augusztus 6.) tartalékos huszárfőhadnagy. 1942. július 1-jén a rimaszombati 20. önálló huszárszázad II. szakaszának parancsnokaként vonult el a keleti hadszíntérre. Miután közvetlen előljárója, Szilágyi Dezső huszár százados 1943. január 2-án a salgótarjáni 53/III. zászlóalj felett átvette a parancsnokságot, január 15-i sebesüléséig ő látta el alakulata vezetését. Felépülését követően egy sebesültescsoportot biztosító vegyes szakasz parancsnokaként sikerült kijutni egységével a szovjet csapatok bekerítéséből. Budapest ostroma során 1945. január 11-én mint egy karhatalmi csoport parancsnoka szovjet hadifogságba esett, ahonnan 1947. július 22-én tért vissza.

¹⁷ Szilágyi Dezső, horogszegi (Mátészalka, 1905. április 11. – Hopevell [USA], 1983. július 18.) huszár százados, 1943. május 1-jétől huszár őrnagy. 1942 tavaszán önként jelentkezett harctéri szolgálatra. A rimaszombati 20. önálló huszárszázad élén, mely alakulatnak az 1940. szeptemberi erdélyi bevonulás alatt is parancsnoka volt, július 1-jén vonult el a keleti hadszíntérre. 1943. január 2-án – Várnagy Károly őrnagy hátországban tartózkodása miatt – átvette az 53/III. zászlóalj parancsnokságát. Saját, illetve átvett alakulatával, valamint a komáromi 6. önálló huszárszázaddal egy harccsoportot képezve küzdötté végig a III. hadtest 1943. január 16. és 26. közötti körvédelmi harcait, illetve viszontagságos visszavonulását. A harctérről hazatérve előbb Örkénytáborban szolgált, majd a marosvásárhelyi „Csaba királyfi” Gyorsfégyvernemi Hadapródiskola oktatója, később lovasosztályának parancsnoka volt.

¹⁸ Kovács Károly (Homokszentgyörgy, 1889. május 26. – Eger, 1975. július 25.) vezérőrnagy. 1942 júliusától a 2. hadsereg keleti hadművelési területén az egri 20. könnyű hadosztály parancsnoki teendőit látta el. Sergeteste balul végződött Don menti tűzkeresztségét követően, 1942. augusztus 10-én idegösszeroppanással kórházba került, majd a hátországba szállították.

tunk vágatában. Egy horhosban Szilágyi »Tűzharchoz lóról!«-t vezényelt, majd szuronyt fel és gyalog támadtunk tovább a hírhedt sztorozsevojei szélalmok felé. A Zmeskállszakasz¹⁹ kézitusába keveredett, és megsemmisített egy orosz géppuskaállást. Leghamarabb a Bárczay-szakasz²⁰ akadt el a nagy akna- és géppuskatűzben. [...] Szerencsére az orosz nem hajtott végre ellentámadást, így sikerült rendeződni, helyben maradni és felvenni az összeköttetést a hadosztállal.”²¹

A Kosztyenkinél átkelt szovjet csapatok visszavetésében a 9. önálló huszárszázad is jelentős szerepet játszott. Augusztus 9-én – 22 km-es lóháton végrehajtott menet után – gyalogosan csatlakozott a Böszörményi Géza alezredes²² vezette ellentámadáshoz, melyet a nagykanizsai 47/I. zászlóalj parancsnokának korai sebesülése miatt végül is saját parancsnoka – Némethy Bertalan százados²³ – irányításával, közel- és kézigránátharcot folytatva hajtott végre. Vállalkozása ugyan csupán részszikert eredményezett, az ellenséges csapatokat nem sikerült a folyón túlra visszavetni, de a nap folyamán számos szovjet gyalogsági nehézfegyvert s löszert zsákmányolt, és 42 foglyot ejtett.

A Don menti hídfőcsaták alatt a leggyorsabban bekövetkezett és legsúlyosabb veszteségek a 19. önálló huszárszázadot érték. A század védőállása – néhány száz méterre a Dontól – két kilométer szélességben húzódott. Előtte áttekinthetetlen fás, bokros terület, ahonnan horhosok, lefelé keskenyedő völgyek vezettek le a folyóhoz, melynek víztükre nem volt teljes mértékben betekinhető. A védőállást csak támpontszerűen lehetett megszállni. A tüzelőállások és figyelőhelyek kiépítése és rejtése – a gyakori ellenséges gyalogsági és tüzéségi tűz miatt – csak éjjel történhetett. A 12 golyószórós rajból 11 került védőállásba. A rajok a golyószóró körül csoportosulva, 60-80 m szélességben helyezkedtek el, köztük – ahogy a négy szakasz között is – 80-100 m hézagok maradtak. A század a hézagok közt nappal figyellel, éjjel két fős összekötő járőrrel próbálta az ellenség átszivárgását felfedezni és megakadályozni. A századparancsnoki harcállásponton készenlétben levő tartalékot a századtörzs és a fennmaradt raj képezte, megerősítéséként pedig

¹⁹ Zmeskáll Aladár, domanovecki és lestinei (Liptószentmiklós, 1921. június 13. – Olszanica, 1944. július 25.) tartalékos huszár zászlós. 1942. július 1-jétől a 2. hadsereg Don menti hadművelleti területén mint a 20. önálló huszárszázad szakaszparancsnoka teljesített frontszolgálatot. 1943. január 14-én alakulata ellenlökése során, Veszeli Hutornál könnyebb sebesülés érte. Újabb harcéri szolgálata 1944 áprilisában vette kezdetét, amikor a 20. felderítő osztály huszárszázadának szakaszparancsnokaként részt vett az 1. hadsereg galíciai hadműveletében. Aknaszilánk-sebesülés következtében halt hősi halált.

²⁰ Bárczay Tibor, bárczai (Borsod, 1911. augusztus 31. – Arlington [Washington], 1999. május 17.) tartalékos huszár hadnagy, 1943. május 1-jétől tartalékos huszár főhadnagy. 1942 júliusától mint a 20. önálló huszárszázad szakaszparancsnoka a 2. hadsereg hadművelleti területén frontszolgálatot teljesített. 1943. január 13/14-én Sztorozsevojeinál lábsarok fagyás következtében megsebesült. A Prónay-különítmény kötelékében részt vett Budapest védelmi harcaiban, s Buda 1945. február 13-i elesét követően szovjet fogságba esett.

²¹ Részletek dr. Soldos Bélának Szabó Péterhez írt 1991. december 28-i leveléből (a szerzők birtokában).

²² Böszörményi Géza (Mezőbánd, 1899. február 27. – Torda, 1944. szeptember 19.) alezredes, 1944. január 1-jétől ezredes. A 2. hadsereg hadművelleti területén 1942. május elejétől augusztus 10-i sebesüléséig a 9. könnyű hadosztály 47/I. zászlóaljának parancsnoka volt. A tordai csatában mint a nagyváradi 25. gyalogezred parancsnoka hősi halált halt.

²³ Némethy Bertalan, vitéz nemes (Győr, 1911. február 24. – Sarasota [USA], 2002. január 8.) huszár százados. 1936. szeptember 1-jétől mint hallgató, majd a díjugrató csoport tagja, később mint tanár az örkénytábori Lovagló- és Hajtótanárképző Iskola állományába tartozott. 1942. május elejétől a 9. önálló huszárszázad parancsnokaként a 2. hadsereg kötelékében a keleti hadszíntéren frontszolgálatot teljesített. 1943. január 27-én alakulata védelmi és elhárító harcai során megsérült. 1944. augusztus 28-án mint lovaglótanárt tartósan a Ludovika Akadémiára vezényelték. A szovjet csapatok előretörése miatt tanintézete előbb német, majd dán területre sodródott a háború utolsó hónapjaiban.

egy gyalogos géppuskás szakasz is tartózkodott a század védőkörletében. A lóról szállt huszárok vezetéklovaikat az ellenséges tüzéség hatótávolságán túl, 6-8 km-re a védőállástól helyezték el, melyről az arcvonalmögötti tiszt gondoskodott. Általában igyekeztek rejtett és mélyített loállásokat kiépíteni számukra.

Az augusztus 17-ről és 18-ra forduló éjjelen a Scsucsjétól északra védelmi állásba rendelt alakulat Tolnay-Knefely Tibor tartalékos főhadnagy²⁴ vezette szakasza ellen egy átkelt megerősített ellenséges szakasz intézett heves támadást. Az állásokat megrohanó s azokban a védőkkel közelharcot folytató szovjet harccsoport a géppuska és az egyik golyószóró elnémítása után már-már sikeresnek könyvelte el vállalkozást, mikor Czupy Jenő alezredes,²⁵ századparancsnok a századtörzshöz tartozó másfél rajnyi huszárjával (kocsisok, szakácsok, sebesültvivők stb.) oldalba támadta s visszavetette a támadókat. A súlyos elhárító harcban 21-en estek el, s 71-en – köztük Czupy alezredes és Tolnay-Knefely tartalékos főhadnagy – sebesültek meg a századból. A 19. huszárszázad parancsnokságát ezt követően Imrédy Béla tartalékos százados, volt miniszterelnök vette át, de tüdőgyulladás miatt egy hét után távoznia kellett a harcterről.

1942. szeptember második felétől a huszárszázadok – leginkább, amelyek a Don jobb partján képzett szovjet hídfőkhöz voltak közel – lovaiktól megfosztva a 2. hadsereg irrálisan hosszú, 200 km-es arcvonalának kitöltése miatt védelmi állást foglaltak el. Védőkörleteik kiterjedése esetenként a 8 km-t is meghaladta. Igyekeztek körvédelemre berendezkedni. Megbízhatóan ilyen széles sávot lezárni nem lehetett. Ennélfogva – ahogy a gyalogos alakulatok is – csupán folyammegfigyelésre lehettek képesek. Kisebb szovjet erők gyakorta átszivárogtak a vonalaikon.

A tél közeledtével a századoknak mindinkább meg kellett válni loállományuktól, hiszen a szálás takarmány és lótáp hiány miatt legyengült négylábú társakra az arcvonal közelében a biztos pusztulás várt. A 2. hadsereg kb. 60 000-es loállományának közel 80%-a került hátra az arcvonaltól 100-150 km-rel távolabbra létesített ún. „lóátteleltető állomásokra”. A 9. önálló huszárszázadnak például a 249 darabból álló loállományából 152-től kellett megválnia. A hadtest-, illetve hadosztályközvetlen huszárszázadok személyi állománya – a kerékpáros zászlóaljakéhoz hasonlóan – az 1942. november végétől megalakuló sálakulatok állományát képezte. Ezen alakulatok zászlóalj és század kötelekben szerveződtek, felszerelésük a németektől kapott, illetve saját erőből rögtönzött anyagokból állt. A parancsnoki kereteket november elején finn oktatók képezték ki, a legénység harc- és síkiképzése csak ezt követően kezdődhetett meg. A szovjet hadműveletekig rendelkezésre állt pár hetet és a legénységnek a sílécekkal való első találkozását tekintve ezen kiképzés nem lehetett eredményes.

A kerékpáros és huszáralakulatok személyi állományából felállított s a hadtestek tartalékát, ún. „villámcsoportjait” képező sízászlóalj az 1943. január 12. és 14. között megin-

²⁴ Tolnay-Knefely Tibor (Budapest, 1912. augusztus 29. – Budapest, 1986. szeptember 15.) tartalékos huszár főhadnagy. 1942. június 17-től mint a 19. önálló huszárszázad I. szakaszparancsnoka vett részt a 2. hadsereg Don menti hadműveleteiben. Augusztus 17-én Scsucsjénél megsebesült. Felgyógyulását követően 1943. március 31-én leszerelték, s a háború utolsó éveiben csak hátországi, illetve arcvonalmögötti szolgálatot látott el.

²⁵ Czupy Jenő (Pécs, 1898. november 17. – Pécs, 1962. február 6.) huszár alezredes, 1943. május 1-jétől huszárezredes. Mint a rimaszombati VII. önálló huszárszázad által felállított s 1942. június 17-től a 2. hadsereg keleti hadműveleti területén bevetett 19. önálló huszárszázad parancsnoka teljesített frontszolgálatot. A Scsucsjéhez közeli augusztus 17-i sebesülése után több hadikórházban ápolták, majd 1943. január 20-tól hét hónapig a pécsi „Zrínyi Miklós” Gyalogsági Hadapródiskola parancsnok-helyettesi teendőit látta el. Utolsó beosztásában az 1945. május 8.-i fegyverszünetig a Bolyai János Honvéd Műszaki Akadémia tanára volt.

dult szovjet hadműveletek során a harcok legfrekvenciáltabb helyein kerültek bevetésre. A szovjet csapatok előretörésének megfékezésére, olykor ellentámadásra rendelt alakulatokat komoly veszteségek érték az egyenlőtlen küzdelemben. Eklatáns példa rá a VII. hadtest villámcsoportjába beosztott 22. önálló huszárszázad esete, mely alakulat személyi állománya – tisztikarával együtt – szinte teljes egészében megsemmisült az 1943. január 15. és 20. közötti Potudany menti kolbinoi, majd az Osztrogozsszk előtti védelmi harcokban.

Az 1943. januári és február eleji hadműveletek, illetve a visszavonulás alatt a gyalogos csapatokhoz hasonlóan a sálakulatokká átszervezett huszárszázadok is súlyos veszteségeket szenvedtek. Helytállásukról, több napig tartó sikeres elhárító harcaikról számos fennmaradt korabeli harctudósításban olvashatunk. Jelentősebb haditetteik közül kiemelkedik az alábbiakban sajtó alá rendezett harctéri naplókban is ismertetett 7. önálló huszárszázad 1943. január 14-i és 15-i harctevékenysége, mely során a huszáralakulat – mint utóvéd – eredményesen fedezte a saját csapatok, illetve a január 13-án szétvert német 700. páncélos-csoport visszavonulását. A 20., illetve a 10. önálló huszárszázad 1943. januári tevékenységéhez egy-egy részsikert eredményező ellentámadás kapcsolódik. Az előbbi január 14-én Veszely Hutor irányába indított támadásával kimentette a Sztorozsevojában bekerített 14. gyalogezredbeli csapatok egy részét, az utóbbi pedig január 15-én reggel Kolomejcevet foglalta vissza rövid időre. 2. hadseregbeli önálló huszárszázadok harcoltak ezen kívül január 17. és 20. között Osztrogozsszk (13. önálló huszárszázad), január 16. és 26. között Kocsatovka (6. és 20. önálló huszárszázadok), illetve január 17. és 19. között Prokudinszkij (9. önálló huszárszázad) védelmében is. A súlyos veszteségeket szenvedett huszárszázadok közül a 20. önálló huszárszázad 112 fővel, a 23. 121 fővel, a 9. pedig 63 fővel tért vissza a 2. hadsereg töredékének 1943. április végi, május eleji hazaszállításakor a hátszágba. Nyolc tartalékos és négy hivatásos huszártiszt halt hősi halált a 2. hadsereg egy éves keleti hadszíntéri hadműveletei során.

Az alábbiakban a soproni 7. önálló huszárszázad 1942/43. évi keleti hadszíntéri tevékenységét, sorsát követjük nyomon. Ezen alakulat mindvégig a 2. hadsereg Don menti arcvonalának legfrekvenciáltabb szakasza mögött, az uriv-sztorozsevojei ellenséges hídfőállás előtt, illetve szomszédságában helyezkedett el. Érintőlegesen részese volt az 1942 nyári, kora őszi hídfőcsatáknak, illetve az 1943. januári szovjet hadműveletek reménytelen és kétségbeesett feltartóztatási kísérleteinek.

A 7. önálló huszárszázadot felállító ún. békealakulat, a III. önálló huszárszázad csak 1939. október 1-jétől állomásozott Sopronban. Keszthelyről csak akkor települt át a „hűség városába”, amikor a 3. huszárezred itt honos csapattestei új helyőrségükbe, Munkácsra költöztek át. A lovassági alakulat a Baross út melletti lovassági laktanyában nyert elhelyezést. A különféle harcászati gyakorlatok végrehajtása céljából a soproni Bécsi-dombra vonult ki. Többek között a kézigránát-hajítást és az azt követő rálovaglást is itt gyakorolta. Éleslövészetére – a gyalogos alakulatokéhoz hasonlóan – a harkai nagylőtéren került sor.²⁶

A 2. hadseregnek a Hadtörténelmi Levéltárban őrzött iratanyagában – egy rövid vázlatos összefoglaló jelentésén kívül – csupán egy korabeli harctudósítás található, amely a 7. önálló huszárszázad Don menti harcait ismerteti. Ezen, közvetlenül az események után, még a hadműveleti területen szerkesztett s a Honvéd Vezérkar főnökének felterjesztett jelentés is csak az alakulat 1943. január 1. és február 28. közötti harcselekményeit tárgyalja. A két korabeli (illetve utólag rekonstruált) és általunk sajtó alá rendezett

²⁶ Sarkady Sándor – Szabó Péter: Soproniak a Don-kanyarban. Sopron, 2001. 15–16. o.

harctéri napló egymást időrendben kiegészítve, valamint párhuzamosan is a soproni önálló huszárszázad teljes krónikáját mutatja be.

A két napló több szempontból különbözik egymástól. A hosszabbik, de szövegében tömörebb, egyes szám harmadik személyben íródott összeállítás feltehetően a huszárszázad parancsnokságán akár „hivatalos megbízásból” is készülhetett. Szerzőjét nem ismerjük, Hertelendy Dezső tartalékos huszárszászlós²⁷ hagyatékából került elő. A másik harctéri napló egy személyes, erősen szubjektív írás. Tapody Lajos tartalékos huszár hadnagy – 1942/43-ban huszár törzsörmeister – személyes sorsán, véghezvitt haditettein keresztül ismerhetjük meg az 1942 decembere és 1943 áprilisa között általa átélt eseményeket.

Tapody Lajos 1901-ben Szank községben egy kilencgyermekes földműves családban született. Az állami népiskola négy osztályát Móricgáton végezte, majd a családi gazdaságban tevékenykedett. Bátyjai már javában az első világháború hadszínterein küzdöttek, amikor az ifjú legény – be sem várva a hadköteles kort – önként vonult be katonának.

Mivel a két világháború közötti időszak első felében a sorkötelezettség csak 21 éves kortól kezdődött, ezért hivatalosan csak 1922. január 24-én avatták fel, s ezen év március 22-én Kecskeméten, az I/III. huszárosztálynál vették állományba. A tisztesiskolát, majd Jutason a m. kir. „Kinizsi Pál” Csapataltisztképző Iskolát „kiváló” szinten teljesítette, ennél fogva 1926-tól már hivatásos őrmesteri rendfokozatban szolgált szakaszparancsnokként, anyagi tiszthelyettesként, állományvezetőként. Közben magánúton Izsákon a négy polgári osztályt is elvégezte. Egy írnok tiszthelyettesi tanfolyamot is abszolvált, továbbá több cikket publikált a *Honvéd Altiszti Folyóiratban*.

1939. február 1-jén elkerült az általa rajongásig szeretett huszárezredtől. Előbb a Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei katonai parancsnokságnál, azután Kecskeméten, a 13., végül pedig a zombori 28. honvéd kiegészítő parancsnokságnál szolgált, mindenütt nyilvántartó tiszthelyettesként. Bár munkájával előjárói a legmesszebbmenőkig meg voltak elégedve, s minősítési lapjain szinte mindig az „összegyéniségénél fogva kiváló altiszt” bejegyzés szerepelt, őt az irodai beosztás nem elégítette ki, ezért önként jelentkezett a harctérre.

Állománytete 1942. november 1-jével a soproni III. önálló huszárszázad lett, mely hamarosan útbá indította hadművelési területre, az általa felállított 7. önálló huszárszázadához, ahol az I. szakaszparancsnoki beosztást december elején vette át. Főtörzsörmeisteri rendfokozatban végigküzdötte a Don menti harcokat, s az ellenség előtt, a vállalkozások során tanúsított vitéz magatartásáért a Magyar Bronz Vitézségi Érmert egyszer, a Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érmert kétszer kapta meg. Legnagyobb elismerés azonban az volt számára, hogy a Don folyótól való visszavonulás során sorozatosan végrehajtott, kimagaslóan hősi, önfeláldozásig menő fegyvertényekért a legmagasabb legénységi kitüntetést, a Magyar Arany Vitézségi Érmert is megkapta, mint a Magyar királyi Honvédség 28. tagja.

A hadművelési területéről visszatérve letette a nyilvántartó tisztviselői vizsgát, s 1943. október 30-i ranggal szakszolgálatos (nyilvántartó) gyakornoki rendfokozatba (zászlós) nevezték ki. Eleinte a zombori 145. bevonulási központnál teljesített szolgálatot, majd mint

²⁷ Hertelendy Dezső, hertelendi és vindornyalaki (Pacsá, 1920. február 6. – Toronto, 1996. június 1.) hadapród huszár őrmester, 1942. december 1-jétől tartalékos huszár zászlós. 1942. április 27-től a 7. önálló huszárszázad törzséhez beosztott tisztként, majd alakulata szakaszparancsnokaként vett részt a 2. hadsereg Don menti hadműveleteiben. Újabb frontszolgálat 1944. június 20-án vette kezdetét, mikor a 7. felderítő osztály huszárszázadának szakaszparancsnokaként elvonult az 1. hadsereg galíciai hadművelési területére. 1944. július 24-én Ottynánál megsebesült, majd szeptember 15-én Munkács és Ungvár között szovjet hadifogságba esett. 1948. szeptember 26-án tért vissza a keleti légervilágból.

nyilvántartó tisztviselő átkerült a kecskeméti 13. tábori tüzérosztályhoz, ahol 1944. november 1-jén segédtisztviselővé (hadnagy) nevezték ki. A már a Kárpátokban harcoló tüzérosztály törzspótütegénél egészen 1945. január 15-ig töltött be nyilvántartói, illetve segédtiszi beosztásokat.

Ezt követően – ismét saját kérésére – visszahelyezték eredeti fegyverneméhez, és a Huszár és Kerékpáros Kiképző és Felszerelő Központ²⁸ állományában kapott századparancsnoki beosztást. 1945. március 10-én a Nemzetvezető kimagasló harctéri érdemeiért huszár csapattisztvé minősítette át, így rendfokozati megszólítása segédtisztviselőből hadnagyra változott. Alakulatával a Német Birodalomba kellett kitelepülnie, ahol 1945. május 11-én a szovjet hadsereg fogságába esett.

Magyarországra 1947. július 16-án tért vissza. Két nap múlva jelentkezett az új honvédségbe, ahol nem tartottak rá igényt, és igazolása után, 1948. január 1-jén nyugállományba helyezték. Nyugdíját hamarosan megvonták, így a polgári életben kellett munkalehetőséget találnia. Kezdetben alkalmi fizikai munkákból próbálta eltartani feleségét és két gyermekét. Dolgozott a kecskeméti közellátási vállalatnál, majd 1951-től órabéresként az Útfenntartó Vállalatnál. Tanult szakmája az útmesteri volt, s 1954-ben építészeti vizsgát tett. 1967-ben mint művezető a Mélyépítő Vállalattól ment nyugdíjba.

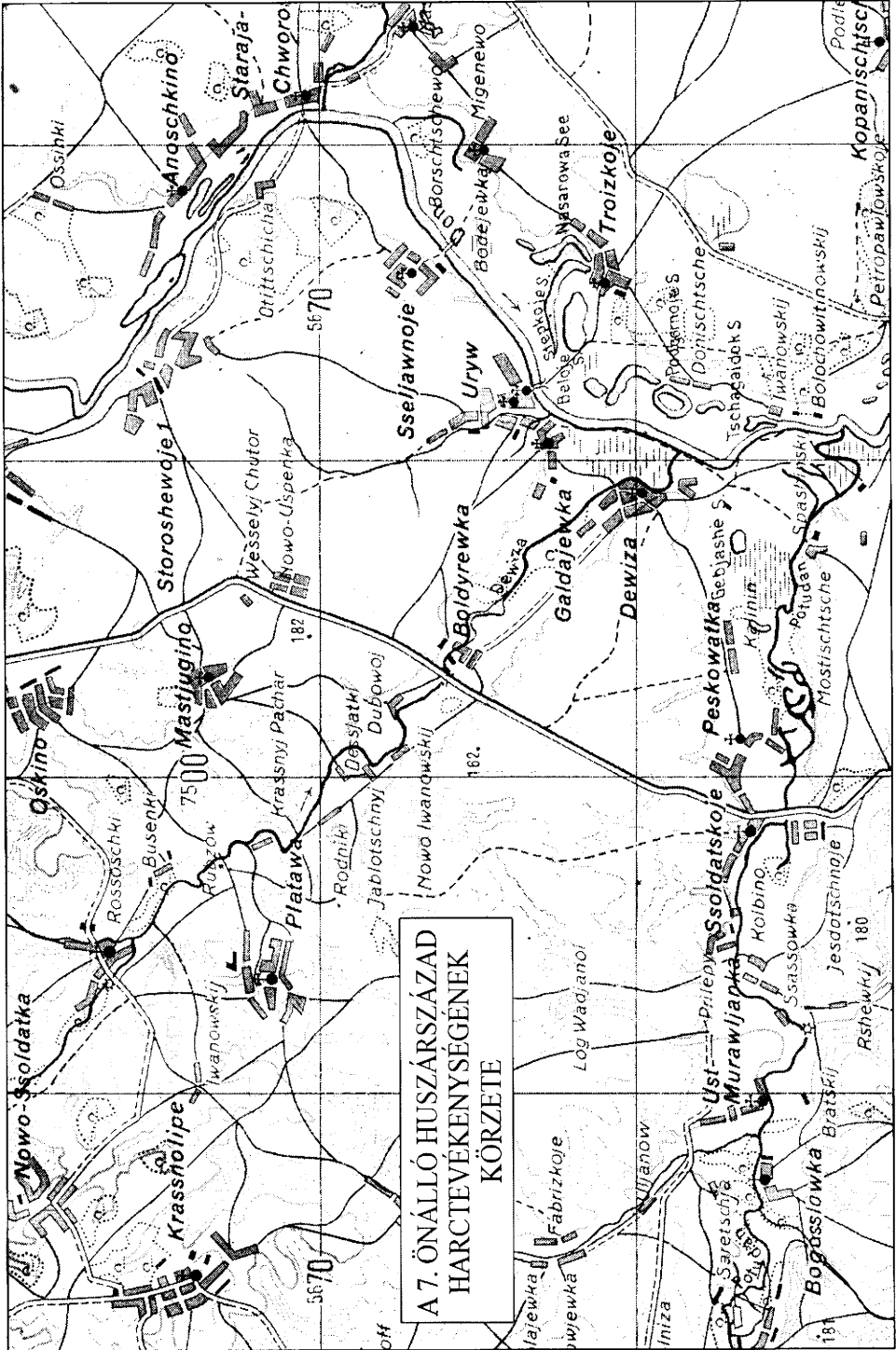
Nyugdíjas korában családjának élt, a saját maga által telepített szőlőben foglalatoskodott, szabadidejében rejtvényt fejtett, és sokat olvasott. Régi bajtársaival, feljebbvalóival a legnehezebb időkben is tartotta a kapcsolatot. A régi 7-es huszárok emléknapijára, minden év május első vasárnapján összegyűltek, s amíg élt, ezen rendezvényeket egyetlen alkalommal sem hagyta ki. Beteg sohasem volt, a halál 1984-ben Kecskeméten érte.

A harctéren, katonai szolgálata idején szorgalmasan jegyzetelt, s ezen jegyzetek a csodával határos módon megmaradtak. Ki tudja milyen okból, először az 1943 nyara és 1945 tava-sza közötti időszak emlékeit vetette papírra, mégpedig fogságba esését követően azonnal. Ezen írását postacímmel ellátva a Magyarországon át kelet felé dübörgő fogolyszerelvényből dobta ki, de haza a családhoz soha nem került. Ez volt a napló II. kötete, mely így bizonyára örökre elveszett. A többi papírszeletet azonban ruhájába varrva, így-úgy rejtgetve, haza tudta hozni a „szovjet paradicsomból”. 1947-ben rendezte és tisztázta. Ezen két kötet maradt fenn az utókorra, s ezekből a kedves olvasó most az I. részt, a doni harcokról szólót olvashatja. Tapody Lajos egyik leánya, dr. Tapody Éva bocsátotta rendelkezésünkre. Köszönet érte!

*

A két naplót – talán szokatlan módon – nem egymás után, külön-külön, hanem a kronológiát követve, egymásba illesztve tesszük közzé, mert így az események mellett pontosan nyomon lehet követni azt is, hogy azokat miként látták, élték át a század katonái. A két napló megkülönböztetése céljából a századparancsnokságon szerkesztett szöveget normál betűkkel, Tapody Lajosét pedig dőlt betűkkel közöljük. A naplók szövegében előforduló orosz helységneveket a magyar helyesírás szabályainak megfelelően alakítottuk át, s a rövidítéseket mindenütt feloldottuk.

²⁸ Fenti szervezet a huszár, illetve a kerékpáros csapattestek személyi és anyagi feltöltését irányította. E célból kezdetben az alakulatok visszamaradó különítményeinek emberanyagát és lovait használta fel. A későbbiek során ezen – 1944 szeptemberében – megalakult központoknál gyűlekezett a leharcolt huszárezredek, önálló huszárszázadok és kerékpáros csapattestek megmaradt s még hadrafogható állománya is. A lovassági kiképzést a központnál a központi lovas iskola alatt működő huszár tanszázad végezte.

A SOPRONI 7. ÖNÁLLÓ HUSZÁRSZÁZAD
HARCTÉRI NAPLÓI, 1942–1943

1942. április 20.

Az április hónap 18-án megkapott berakási parancs szerint a század e nap délutánján végrehajtotta a berakást. Az I. szakasz Zichy főhadnagy²⁹ parancsnoksága alatt, mint a második szállítmány visszamaradt. Berakás alatt érkezett parancs szerint Flandorffer zászlós³⁰ és Szentkirályi hadnagy³¹ szakaszparancsnokok felmentettek, s helyettük szakaszaikat a két önként jelentkezett Putzer Sándor³² és Hertelendy Dezső hadapród őrmesterek vették át. Elvonult mint első szállítmány egy 110 tengelyes szerelvényen öt tiszt, 212 fő legénység, 230 ló, 17 jármű, 17 napi útravaló készlettel:

Parancsnoklási viszonyok:

századparancsnok: Szabó Ferenc alezredes³³

arcvonalmögötti tiszt: Versényi Tibor százados³⁴

szakaszparancsnok: gróf Zichy Mihály főhadnagy

szakaszparancsnok: Bálint Jenő szakaszvezető³⁵

szakaszparancsnok: Bacza Béla zászlós³⁶

²⁹ Zichy Mihály, gróf zichi és vásonkeői (Budapest, 1917. július 6. – Calgary, 1982. április 30.) huszár, 1942. január 1-jétől testőr főhadnagy. 1942. április 27-től mint a 7. önálló huszárszázad szakaszparancsnoka, majd arcvonalmögötti tisztje a 2. hadsereg oroszországi hadműveleti területén frontszolgálatot teljesített. Az 1944. október 15-i háborúból való kiugrási kísérlet kudarcát követően október 21-ig német fogságban volt, majd november 3-tól az I. önálló huszárosztály beosztott tisztjeként részt vett a főváros környéki harcokban. A Szent László hadosztály felderítő osztálya huszárszázadának parancsnokságát átvéve 1944. december 28-án Párkánynál a szovjet hadifogságot választotta.

³⁰ Flandorffer Andor, lovag kőmáli (Zalaegerszeg, 1912. december 24. – Bogota [Venezuela], 1986.) tartalékos huszár zászlós, 1943. január 1-jétől tartalékos huszár hadnagy. 1942. április 27-től mint a 7. önálló huszárszázad szakaszparancsnoka a 2. hadsereg oroszországi hadműveleti területén frontszolgálatot teljesített. Július 17-én a Don mentén sebesülés érte.

³¹ Szentkirályi Elemér, vitéz érszentkirályi (Graz, 1909. március 26. – Budapest, 1993. március 7.) tartalékos huszár hadnagy, 1943. január 1-jével tartalékos huszár főhadnagy. A keleti hadszíntérről elvonuló 7. önálló huszárszázadhoz 1942. április 8-án hívták be hadiszolgálatra, de miután polgári foglalkozásában meghagyták, mentesült ez alól.

³² Putzer Sándor (Darázsfalva, 1919. – ?) hadapród huszár őrmester, majd 1943-tól tartalékos huszár zászlós. 1942. április 27-től mint a 7. önálló huszárszázad szakaszparancsnoka a 2. hadsereg oroszországi hadműveleti területén frontszolgálatot teljesített. Július 11-én a Don mentén sebesülés érte. Újabb harctéri szolgálata 1944. június 20-án vette kezdetét, amikor a 7. felderítő osztály huszárszázadának szakaszparancsnokaként elvonult az I. hadsereg galíciai hadszínterére.

³³ Szabó Ferenc (Budapest, 1895. május 13. – ?) huszár alezredes, 1942. október 1-jétől huszár ezredes. 1940. VIII. 1-jén vette át a soproni III. önálló huszárszázad parancsnokságát. 1942. április 27-től mint a 7. önálló huszárszázad parancsnoka a keleti hadszíntéren frontszolgálatot teljesített. 1942. november 15-én a 4. huszárezred állományába helyezték át. 1943. május 15-től az ódalmand-süttvényi csikótelep parancsnoki teendőit látta el.

³⁴ Versényi Tibor (Kolozsvár, 1910. május 4. – Budapest, 1956. október 27.) huszár százados. A soproni III. önálló huszárszázadhoz mint arcvonalmögötti tiszt 1940. október 1-jén került. 1942. április 27-től 1943. március 19-ig mint a 7. önálló huszárszázad arcvonalmögötti tisztje, majd századparancsnoka a 2. hadsereg Don menti hadműveleti területén frontszolgálatot teljesített. 1943. augusztus 1-jétől előbb a III., majd az I. hadtest parancsnokának segéd tisztje volt. 1944. október 8-án parancsnokával, Bakay Szilárd altábornaggyal együtt a németek elrabolták, s 1945. június 1-jéig a mauthauseni koncentrációs tábor rabja volt. 1956. október 25-én géppisztolyosorozattól súlyosan megsebesült, s két nap múlva meghalt.

³⁵ Bálint Jenő (Felsőzsid, 1914. május 9. – ?) továbbszolgáló szakaszvezető. 1942. augusztus 15-én Gyevicánál bal felső karján lövéstől megsebesült. Állománytette a 3. önálló híradószázad volt.

³⁶ Bacza Béla (Garabonc, 1917. február 20. – Ufalej [Szovjetunió], 1945. november 24.) tartalékos huszár zászlós, 1945. február 21-től hivatásos huszár hadnagy. 1942. április 27-től mint a 7. önálló huszárszázad szakaszparancsnoka, majd a későbbiekben arcvonalmögötti tisztje a 2. hadsereg hadműveleti területén frontszol-

szakaszparancsnok: Putzer Sándor hadapród őrmester
századtörzshöz egyelőre beosztva: Hertelendy Dezső hadapród őrmester
szolgálatvezető: Vincze Sándor főtörzsőrmester
satkoló mester: Vécsei József törzsőrmester
a szerelvény indult Sopron-Déli pályaudvarról 23 h 30 I.-kor
menetvonal: Győr–Komárom.

1942. április 21.

Vasúti szállítás: Komárom–Érsekújvár, majd április 21-e délutáni órákban a szlovák határ átlépése után Gány–Szered–Lipótvár–Pöstyén–Vágújhely–Trencsén–Zsolna. Az éj folyamán Csacánál átléptük a határt.³⁷

1942. április 22.

Vasúti szállítás: Oderberg–Petrowitz–Csybiz. Zabrzeg–Tislon–Kattowitz–Idavenko.

1942. április 23.

Vasúti szállítás: Lukow–Brest-Litovsk.

1942. április 24.

Vasúti szállítás: Minszk–Portcsep–Krasznij.

1942. április 25.

Vasúti szállítás: Brjanszk – Vigonicsi.

1942. április 26.

Vasúti szállítás: Orel–Kurszk. 23 h 30 I.-kor kivagonírozás, hajnalban indulás északra a partizánok ellen.

1942. április 27.

Medvegyicán beszállásolás, tehergépkocsival az anyag kiszállítása Kurszkból.

1942. április 28.

Indulás 10 h-kor Fatyezsre, hová 14 h-ra érkezünk be. Elszállásolunk.

1942. április 29.

A további parancsig kintartás Fatyezsén. Szállásrendezés. Délután fegyelmező.

1942. április 30.

Fatyezsén kintartás. Dél előtt jártatás,³⁸ utána szállásszemle. Délután oktatás, fegyelmező, máhák rendbehozatala.

1942. május 1.

Fatyezsén kintartás. Reggel lovak második lépfene oltása, utána legénységi fürdés. Reggel 8 h-kor Hertelendy hadapród parancsnoksága [alatt – a szerzők] egy rajrejeü³⁹ járőr⁴⁰ elindul Fatyezs-

gálatot teljesített. 1944. június 20-tól ismét hadibeosztást kapott, ezúttal az I. hadsereg galíciai harcai során mint a 7. felderítő osztály huszárszázadának szakaszparancsnoka vett részt. A súlyos harcok közepette hadifogságba esett, s az ufaleji hadifogolytáborban halt meg.

³⁷ Értsd: egyfelől a szlovák–német birodalmi határt, másfelől az egykori ezeréves határt.

³⁸ A jártatás valamennyi lovakkal rendelkező katonai alakulat állandó napirendi pontja volt, mely során az állatok minimális napi mozgásigényét elégítették ki.

³⁹ A legkisebb katonai kötelék, kb. 8-12 fő. 3-4 raj egy szakaszt, 3-4 szakasz egy századot alkotott.

⁴⁰ A csapattest egészéből kikülönített kisebb osztag, mely rendeltetése szerint lehetett felderítő-, harc-, műszaki-, tábori vagy csapatesendő-, vonalbiztosító-, forgalomszabályozó- stb. járőr.

ből 10 km-re, tolmács fedezetként. Este 22 h 30 I-kor vonul be. Egy orosz rádiót találtak, azonban ütközben elveszítették. Eredmény hét elveszett patkó és három nyomott ló.

1942. május 2.

Déli 12 h-kor a század útba indul Vetrenkára a partizánakció lefolytatására. Nehéz a közlekedés a nagy sár miatt. A vonatot⁴¹ négyes fogattal vontattuk be a faluba. Itt éjjelezés. Szállásolás nagyon rossz, lovak 50%-a szabad ég alatt.

1942. május 3.

Hajnali 3 h-kor indulás a partizánok ellen. Nagy a sár, út járhatatlan, csak lépésben lehet menni. Jusku Turi-ban Sárdy alezredes,⁴² 4/III. zászlóaljparancsnok eligazítást ad. Század menetvonalá Kvapilvka–Redogosztal–Pokrovki–Troicki–Konovalikov–Vivkse–Belji Nemed–Jusku Turi. Vonat Vetrenkán maradt. Parancs értelmében a század két csoportban átfésüli a fent jelzett falvakat, eredmény 100%-ban negatív. 17 órai nyeregben lét után és kb. 60 km-es út után 19 h-ra bevonulunk Vetrenkára miután megtekintettük Jusku Turiban 7 partizán kivégzését. Kb. 20 patkó veszett el. (...)

1942. május 12.

Kitartás Motor St. M. T. C. helységben. Lóápolás, szerelvény ápolás. Dél előtt 9 h-kor érkezett be Putzer hadapród járőre, mely 10-én indult útnak.

1942. május 13.

Kitartás Motor St. M. T. C. helységben. Készülődés az esti indulásra. Kapott parancs értelmében a század este 19 h-kor tovább menetel Komarevo községbe, ahova 22 h-kor érkezik be és elszállásol.

1942. május 14.

Kitartás Komarevo községben. Szállások rendezése, lóápolás, fegyverzet és szerelvény tisztogatás. Délután 15 h-kor géppisztoly-iskola⁴³ és lövészet egy német altiszt oktatása mellett. 17 h-kor szállászemle, tartják a szakaszparancsnokok. 19 h 30 I-kor a századból a III. és IV. szakasz leváltja a német megszálló csapatot. A III. szakasz az északkeleti, a IV. szakasz a délnyugati erődövezetet szállja meg.

1942. május 15.

Kitartás Komarevo községben, mely a század jelenlegi alkalmazásának körlete. Nappal csak figyelők maradnak az erődítményekben, a szakasz többi része bevonul reggel a szálláskörletbe és részt vesz a napi foglalkozáson. Este ismét elfoglalja védelmi állását. Dél előtt jártatás, lóápolás, délután német kézigránát-iskola⁴⁴ és kézigránátdobás, ködgránáttal⁴⁵ kis gyakorlat bemutatása.

1942. május 16.

Dél előtt jártatás, lóápolás, délután fegyverzet, s géppisztolylövészet. 19 h 30 I-kor az I. és II. szakasz váltja a III. és IV. szakaszt a védőállásban.

⁴¹ Személy- vagy anyagszállításra oszlopokba foglalt fogatolt vagy géperőhajtású szállítóeszközök, máhásállatok, vágóállatok a hozzájuk tartozó személyzettel. Feladata szerint lehet csapat- vagy seregvonat. A csapatvonat általában azon szükségleteket szállítja, melyek ütközetben, menetben és elhelyezésben kellenek. Öszszeköti a csapatot a seregvonattal és intézetekkel. A seregvonat feladata az utánszállítás, a szolgálati ágak szállítási szükségleteinek kielégítése, vonatlegénység, szállítóeszközök és lovak pótlása, lovak gyógykezelése, lófelszerelés, vonat- és patkolóanyag pótlása, javítása. A fenti szövegrészben fogatolt csapatvonatról van szó.

⁴² Személyére vonatkozólag nem rendelkezünk adatokkal.

⁴³ A német 9 mm-es MP 40 típusú géppisztoly használatának a helyszínen történő elsajátítására szolgált.

⁴⁴ Kiképzés 1924 M nyeles (támadó) kézigránát használatára.

⁴⁵ A saját csapatok álcázására, illetve az ellenség megtévesztésére vagy vakítására alkalmazták. A robbanás után fejlődő füstköd élettanilag hatástalan volt.

1942. május 17.

Délelőtt jártatás, lóápolás és a németektől kiürített szállások elfoglalása. Délután kézigránátiskola, kézigránátdobás (német) és géppisztolylövészet, utána fél óra fegyelmező.

1942. május 18.

Délelőtt jártatás, lóápolás. Délután kézigránátdobás, karbantartás, lövészet, raj- és szakaszharcgyakorlatok.

1942. május 19.

Délelőtt jártatás, lóápolás, szerelvényápolás. Délután raj és szakasz harcalakzatok gyakorlása, karabélylövészet, oktatás. 19 h-kor a IV. szakaszt a védőállásban leváltja a 4. gyalogezred lovasszakasz.

1942. május 20.

Délelőtt kivonulás lóháton. Raj harcalakzatainak gyakorlása. Beteg lovak jártatása. Lóápolás. Délután gyalogkiképzés. A III. szakaszt 20 h-kor leváltja az I. szakasz a védőállásban.

1942. május 21.

Délelőtt kivonulás lóháton. Raj harcalakzatainak gyakorlása. Beteglovak jártatása, legeltetés. Délután gyalogkiképzés. Az I. szakaszt leváltja a II. szakasz a védőállásban 20 h-kor.

1942. május 22.

Délelőtt lovaskiképzés, raj harcalakzatainak sulykolása, tűzharchoz lóról, lóápolás. Délután gyalogkiképzés, II. szakaszt leváltja a III. szakasz a védőállásban 20 h-kor.

1942. május 23.

Délelőtt lovaskiképzés, lóápolás, szerelvényápolás. Délután gyalogkiképzés, lövészet. 20 h-kor leváltja a III. szakaszt a IV. szakasz a védőállásban.

1942. május 24.

Pünkösöd vasárnap. Lóápolás, szerelvény- és fegyverzetápolás. Délután pihenő. 20 h-kor a IV. szakaszt leváltja az I. szakasz.

1942. május 25.

Lovaskivonulás. Magatartás repülő- és páncélostámadás esetén gyakorlása. Délután három járőr indul a könnyű hadosztály-parancsnokság parancsa szerint útszemrevételezés céljából. Lóápolás, szerelvény-, s fegyverzetápolás. II. szakasz leváltja az I. szakaszt a védőkörletben.

1942. május 26.

Délelőtt gyalogkivonulás, szakasz védelemre való berendezkedésének gyakorlása (mellvéd, lövészetknő). Lópihenő. Délután lóápolás, 17 h-kor lóvizsga. 20 h-kor a II. szakaszt leváltja a III. szakasz a védőkörletben.

1942. május 27.

Délelőtt lovaskivonulás, lóápolás. Délután gyalogkivonulás, gáz-iskola.⁴⁶ 20 h-kor a III. szakaszt leváltja a IV. szakasz a védőkörletben.

1942. május 28.

Délelőtt lovaskivonulás, biztosított menet,⁴⁷ összetartás,⁴⁸ jelek.⁴⁹ Járőr gyakorlása, lóápolás, szerelvényápolás. Délután fegyelmező, fegyverzetápolás, fegyvervizsga. Az I. szakasz leváltja a IV. szakaszt a védőkörletben.

⁴⁶ Egyéni gázvédelmi eszközök használatának gyakorlása.

1942. május 29.

Délelőtt lópihenő, lószemle. Délután gyalogkivonulás, erőmegszállás gyakorlása. Az I. szakaszt leváltja a II. szakasz 20 h-kor a védőállásban.

1942. május 30.

Délelőtt lovaskivonulás, szakasz harcrendi alakzatok gyakorlása, tűzharchoz lóról, gyalogtámadás. Lóápolás. 4 h 30 I-kor egy orosz repülő kényszerleszállást hajt végre a körletünk melletti tarlón. Bálint Jenő továbbszolgáló szakaszvezető öntevékenyen lóra ül és üldözőbe veszi a gépből kiszállt és futásban menekülő pilótát. A pilóta pisztollyal tüzel a szakaszvezetőre, aki lóról száll és géppisztollyal viszonozza a tüzet, miközben agyonlövi. Délután a könnyű hadosztály-parancsnokságtól vett parancs alapján a század 17 h-kor indul Binino községbe, hol a további parancsig készenlétben marad.

1942. május 31.

Kitartás Binino községben. Délután állandó készenlét, a kapott parancs értelmében nyergelve.

1942. június 1.

Kitartás Binino községben. Délután kapott parancs értelmében 18 h 30 I-kor a század eltolódik Afanaszjevka községbe, hol tűzharchoz lóról száll és gyalog előremegy Honok községbe, hol éjjelez.

1942. június 2.

Kitartás Honok községben, hol a század alkalmazásra vár.

1942. június 3.

Kitartás Honok községben. Hajnalban a század repülőtámadást kap, a bombák azonban 200 méterrel távolabb esnek a földre, így semmi különös nem történt. Délután a vett parancs értelmében 18 h-kor a század visszaindul a vezetéklovaihoz,⁵⁰ lóra száll és visszajön Binino községbe, hol beszállásol.

1942. június 4.

Kitartás Binino községben. Lóápolás, legeltetés. Délután kapott parancs értelmében a század 21 h-kor Afanaszjevka községbe eltolódik, hol másnap reggelig riadókézsületségben várja a további parancsot.

1942. június 5.

Kitartás Afanaszjevka községben. Lóápolás, belrend, légvédelmi óvóhelyek építése. Délután legeltetés, fegyvelmező gyakorlatok.

1942. június 6.

Kitartás Afanaszjevka községben. Szerelvény-, fegyverzetápolás, lóápolás. Délután legénységnek tisztálkodás. A század vonatának hátrahagyott része beérkezik.

1942. június 7.

Kitartás Afanaszjevka községben. Lóápolás, szerelékápolás, szállásrend. Délután pihenő, parancskihirdetés után fegyvelmező.

⁴⁷ A csapatok hadművelési területen történő mozgási formája. A zöm biztosítását elő-, oldal- és utóvéd végezte, melyet közelbiztosító járőrök egészítettek ki. Feladatuk a saját erőknél a közvetlen ellenséges rajtaütésektől való megóvása volt. E célból gyakran lovaskötélékeket is alkalmaztak.

⁴⁸ Bizonyos helyzetekben a harccselekményt (harccparancsot) közvetlenül megelőző vagy éppen azt követő állapot, mely a személyi állomány együtt tartását jelentette.

⁴⁹ Parancsadást, hírközlést szolgáló jelzések oktatása, melyek történhettek világitópisztollyal, kar-, kürt-, zászló- és sípjelkekkel.

⁵⁰ Lóról szállva alkalmazott kötelék lovai, melyek részére a harcterület mögött külön vezetéklo-állást létesítettek.

1942. június 8.

Jártatás, loápolás. Délután gázálarc karbahelyezés.

1942. június 9.

Jártatás, loápolás. Szakaszonként 15 fő pihen, kik éjjel új védőállás kiépítésén dolgoznak.

1942. június 10.

Jártatás, loápolás. Szakaszonként 15 fő pihen, kik éjjel új védőállás kiépítésén dolgoznak. Első munkanap, mivel a június 9-i kirendelés elmaradt.

1942. június 11.

Jártatás, loápolás. Gutrovo községben a lögyűjtő-állomásra a század négy lovat ad le. Délután 15 fő hátsó védőállás kiépítésére kirendelve. Éjjel dolgoznak, nappal pihennek.

1942. június 12.

Délelőtt jártatás, legeltetés, loápolás. Délután gázriadó gyakorlása, loápolás, szerelék és fegyverzet tisztogatása. 15 fő munkára kirendelve, mint június 11-én.

1942. június 13.

Délelőtt jártatás, legeltetés, loápolás. Délután pihenő. 15 fő munkára kirendelve.

1942. június 14.

Délelőtt jártatás, legeltetés, loápolás. Délután a legénységnek általános tisztálkodás. 15 fő munkára kirendelve.

1942. június 15.

Délelőtt jártatás, legeltetés, loápolás. Délután szereléktisztogatás. 15 fő munkára kirendelve.

1942. június 16.

Délelőtt lópihenő, loápolás. Délután páncélromboló járőr kiképzés.⁵¹ 15 fő munkára kirendelve.

1942. június 17.

Jártatás, loápolás. Délután szerelvényápolás. Védőállás kiépítése befejeződött.

1942. június 18.

Kormányzó Úr születésnapja. 8 h-kor szentmise, egész nap pihenő.

1942. június 19.

Jártatás, loápolás. Délután fegyverzet- és szerelékápolás. Felszerelési hiányosságok javítása. Parancskihirdetés után fegyelmező.

1942. június 20.

Jártatás, legeltetés, loápolás. Délután a legénységnek általános tisztálkodás.

1942. június 21.

8 h-kor szentmise, utána rohamjárőr bemutató gyakorlat. Délután pihenő.

1942. június 22.

Előzetes készenléti helyzet, kitartás, várva a parancsot az indulásra. Este 22 h-kor erős légitámadás érte szálláskörletünket, Afanaszjevka községet. A bombák becsapódási helye az emberek és

⁵¹ Páncélozott harcjárművek leküzdése kötegelt kézigránáttal, gyűlékony folyadékot tartalmazó, üveg-búrával ellátott lánggránáttal és harckocsiakkal. 1942/43-ban a Magyar királyi Honvédség még nem rendelkezett vállról indítható kézi páncéltörő eszközökkel.

lovak szállásától 50-100 méterre volt. Egy lovunk (a Rubin nevű ló) az I. szakaszból a jobb lapocáján szilánksérülést kapott. Emberben sebesülés nem történt. Légítámadás egy óra hosszat tartott.

1942. június 23.

Tovább kitartás Afanaszjevknán. Délelőtt jártatás, legeltetés. Délután lóápolás, legénységnek mosás.

1942. június 24.

Jártatás, lóápolás, legeltetés. Délután pihenő, parancskihirdetés után szakaszonként fegyvelmező.

1942. június 25.

Kivonulás a gyakorlótérre. Szakasz támadásának önálló viszonyban gyakorlása, majd megállások biztosítása. Délután lóápolás, 17 h-kor lóvizsga, utána fegyvervizsga.

1942. június 26.

Jártatás, legeltetés, lóápolás. Délután egy óra lóápolás, utána legénységnek általános tisztálkodás.

1942. június 27.

Kivonulás a gyakorlótérre. Század támadásának gyakorlása, legeltetés. Délután lóápolás, tankelhárító kézigránát iskolázása, fegyvelmező.

1942. június 28.

Kapott parancs szerint a század 9 h-kor indul a Pahonok község mellett a 264,1 magassági pontnál levő erdőbe, hol kitart és alkalmazásra vár.

1942. június 29.

Kitartás a Pahonok melletti erdőben.

1942. június 30.

Kapott parancs értelmében a század megindul mint a Major-csoport vonatfedezete és előrenyomul.

1942. július 1.

A század menetel menetvonalán és folytatja az előnyomulást. Gnyilinszkije Dvori községben éjjel kitart, hajnalban folytatja tovább az előnyomulást.

1942. július 2.

A század tovább előnyomul, éjszaka a vonatbiztosítást látja el. Szabó alezredes hadosztályparancsnoki személyi tartaléknak bevonul.

1942. július 3.

Szaszenoje községnél a század kiválik a Major-csoportból és bevonul a 7. könnyű hadosztályhoz. Kapott parancs szerint a 7. könnyű hadosztály jobb sávhatárát biztosítja. Osztanyino község nyugati szegélyén Flandorffer szakasz, Mocsagi nyugati szegélyén Bacza szakasz. A század Panki községben éjjelez, ahova a két szakasz hajnali 1 h-ra bevonul.

1942. július 4.

Hajnali 3 h-kor két járőr indul. Bacza-szakasz Panki–Averino–Stretenka–Lukjanovka–Verhnye Atamanszkoje–Guring menetvonalon, Vincze főtörzsőrmester az I. szakasszal Panki–Averino–Stretenka–Lukjanovka–Kazackaja. Averino községben Bacza-szakasz lovaséle tüzet kapott, lóróll szállt és a harcot felvette a házakból lövöldöző orosz katonákkal. A harcban a szakasz még egy rajta vett részt. 20 halottat és 20 foglyot ejtett, majd a felderítést az előírt menetvonalán tovább folytatta. Stretenka községben két orosz harckocsi megtámadta a járőröket géppuska- és aknavetőtűzzel. A járőrök szétugrottak és visszavágták. Veszteség 13 fő és 6 ló. A két járőr visszavonult

Pankiba, onnan pedig Kutniholovka községbe bevonult a századhoz. A század a hadosztályparancsnok⁵² utóbb érkezett parancsa folytán nem kapott felderítő feladatot, hanem a zömmel Hutor Mihajlovkán beszállásolt. Egy felderítőosztag ment előre, hogy a járőröket a hadosztályparancsnoktól később jött új menetvonalra irányítsa. Ez akadt el a harcok miatt.

1942. július 5.

A század tovább előnyomul a 7. könnyű hadosztály élén, délután Nykolajevka községben beszállásol és éjjelez. Nyitrai Kálmán tizedes⁵³ szállás-szemrevételezés közben tüdőlővést kapott, kórházba szállították.

1942. július 6.

Kapott parancs szerint a század ismét a Major-csoporthoz osztatott be, hajnali 3 h-kor indul és előnyomul Sztarij Oszkolon keresztül Osztrjanka községbe, hol beszállásol. A századhoz beosztott tehergépkocsi felvételezés céljából lemaradt, majd később indult a század után. Obrukovka közelében az erdőn áthaladó úton a tehergépkocsit kétoldali partizántűz érte. A tehergépkocsi személyzete kiugrott és a harcot felvette, melynek következtében Baskay Barnabás karpaszományos szakaszvezető⁵⁴ golyótlal találva hősi halált halt. Kalmár János örvezető,⁵⁵ Horváth Lajos honvéd⁵⁶ és a gépkocsivezető megsebesültek. A gépkocsinál épen maradt három fő közül kettőt, mint őrséget újból megtámadták éjszaka, a két honvéd Kántor Gyula⁵⁷ és Horváth József⁵⁸ elmenekültek, és a gépkocsit a partizánok kifosztották.

1942. július 7.

A század folytatja az előnyomulást Parnicsnij községbe. A század Ivanovkán le hagyott nagy vonata követi a századot, és Tyim község északi részétől 6 km-re a vonat egyik járműve aknára ment, miáltal fel is robbant. Landzsár János honvéd,⁵⁹ mint kocsis súlyosan, Németh Antal honvéd⁶⁰ kevésbé súlyosan sebesült meg. Landzsár honvéd kórházba szállítás közben meghalt. Egyik kocsiló súlyosan sebesülve elszaladt. Megtalálni nem lehetett.

1942. július 8.

A század kitart Parnicsnij községben.

1942. július 9.

A század Parnicsnij községben kitart és várja a védőállás elfoglalására a parancsot.

⁵² Mező Endre, vitéz (Hajdúböszörmény, 1889. augusztus 14. – Budapest, 1959. december 29.) vezérőrnagy. A soproni 7. gyalogdandár élére 1941. január 1-jén került, miután 21. gyalogezred-parancsnoki teendői alól felmentették. A 2. hadsereg hadművelési területén kis megszakítással 1942. október 9-ig volt az immáron 7. könnyű hadosztály parancsnoka. Hazatérte után, 1943. december 1-jei nyugállományba vonulásáig a VI. hadtest beosztott tábornokaként teljesített szolgálatot.

⁵³ Nyitrai Kálmán (Mindszentkála, 1914. november 20. – ?) tizedes. A veszteségi lajstrom szerint Lubjanovka községben sebesült meg.

⁵⁴ Baskay Barnabás (Debrecen, 1912. augusztus 4. – Obuhovka, 1942. július 6.) karpaszományos szakaszvezető. Fej- és szívlövés következtében halt hősi halált. Obuhovkán temették el.

⁵⁵ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

⁵⁶ Horváth Lajos (Ikervár, 1912. május 28. – ?) honvéd. 1942. július 6-án Obuhovkánál a bal lábszáron szilánksérülést szenvedett.

⁵⁷ Kántor Gyula (Hidashollós, 1912. december 6. – ?) honvéd. Második hadművelési alkalmazása során, mint a 7. felderítő osztály katonája, 1944. július 26-án eltűnt Rosulna-nál.

⁵⁸ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

⁵⁹ Landzsár János (Háromfa, 1914. február 1. – Tim, 1942. július 7.) honvéd. Aknarobbanás következtében halt hősi halált. Tim városában temették el.

⁶⁰ Németh Antal honvédet 1942. július 6-án Ruskinon aknarobbanás következtében szilánksérülés érte, és légnyomást szenvedett.

1942. július 10.

Kitartás Parnicsnij községben.

1942. július 11.

Kapott parancs értelmében a század Bolgyirevka községbe menetel, hol a 7. könnyű hadosztályhoz bevonul.

1942. július 12.

A század egyelőre Bolgyirevka községben állomásozik. Kapott parancs szerint összekötő járőr-szolgálattal biztosít a 4. gyalogezred és a 35. gyalogezred közötti hézagban; Uriv nyugati kijárata, 160,2 háromszögelési pont, 160. magassági pont, 172,7 háromszögelési pont, Novo Uszpenka keleti bejárata menetvonal területén. Járőrök délelőtt-délutáni felváltással, szakaszonként szolgálati számuk szerint látják el a szolgálatot. Szabó alezredes bevonult.

1942. július 13.

Járőrszolgálat, mint július 12-én.

1942. július 14.

Járőrszolgálat, mint július 12-én.

1942. július 15.

Járőrszolgálat, mint július 12-én. I. szakasztól egy raj a 7. könnyű hadosztályhoz kirendelve, mint fogolykísérők.

1942. július 16.

Járőrszolgálat, mint július 12-én. II. szakasztól egy raj fogolykísérőként a 7. könnyű hadosztályhoz kirendelve.

1942. július 17.

Járőrszolgálat, mint július 12-én. Délelőtt Flandorffer zászlós látja el a járőrszolgálatot. A menetvonalán a 160. magassági pontnál partizántűzet kap, bal alkarján megsebesül. A járőr a terepet átkutatja, de sehol senkit nem talál.

1942. július 18.

Járőrszolgálat, mint július 12-én.

1942. július 19.

A 4. és 35. gyalogezreddel előnyomulnak a Don folyóig, járőrség véget ér, már elől voltak.

1942. július 20.

Kapott parancs szerint a század Uriv és Sztorozsevoje községek közötti horhos két oldalát partizánveszély miatt átfésüli. Sztorozsevoje nyugati szegélyétől 1 km-re a III. szakasz és a század-törzs partizántűzet kapott, melynek következtében Takács Géza tizedes⁶¹ III. szakasz 1. rajparancsnok bal kézfején több lövéstől találva megsebesült, egy ló könnyebben sebesül, Béna nevű 2192 pataszámú kincstári hátszló pedig fejlődést kap és kimúl. Átfésülés eredménye 38 fő partizán, melyből a helyszínen 25 fő harc közben agyonlövetett. A század vonatához tartozó Citromhéj nevű 451 pataszámú kocsiló betegség közben elhullik.

1942. július 21.

Partizánharc utáni nap, a század pihen. A vállalkozásból sok nyomott és törött lovunk maradt vissza. Szabó alezredes elmegey 4. gyalogezred-parancsnoknak.

⁶¹ Takács Géza (Alsópáhok, 1915. március 15. – ?) tizedes. 1942. július 20-án Sztorozsevojenál a bal kézfején lövési sebesülések érték.

1942. július 22.

Kapott parancs értelmében az I. és III. szakasz Peskovatka és Szoldatszkoje területéről a polgári lakosságot kiüríti.

1942. július 23.

Az összegyűjtött lakosságot az I. szakasz Plotavára kíséri, ahol a IV. szakasszal találkozik, mely Bolgyirevkáról kíséri szintén a lakosságot oda. A III. szakasz Szoldatszkoje községből bevonul a századhoz.

1942. július 24.

Az I. és IV. szakasz az összegyűjtött lakosságot Plotaváról Rogovatoje községbe kíséri, hol a hadtápszászlóalj⁶² kirendeltségnek adja át.

1942. július 25.

A század itthon maradt része létszámegeztetést és a beteglovak ápolását végzi.

1942. július 26.

A III. szakasztól július 25-én útba indított fogolykísérő raj bevonul.

1942. július 27.

Jártatás, beteglovak kezelése, ápolása, takarmányfelderítés.

1942. július 28.

Kapott parancs szerint a század a Bolgyirevka–Szoldatszkoje műút mentén partizánvadászatot hajt végre. Zichy főhadnagy parancsnoksága alatt egy lovasszakasz (30 lovas), Bacza zászlós parancsnoksága alatt egy gyalogszakasz (30 fő). A szolgálatképtelen lovak nagy száma miatt ment gyalog a szakasz. Partizán nem találtatott. A két szakasz 12 h-ra bevonul. Délután előkészület a másnapi lószemlére.

1942. július 29.

9 h-kor lószemle. Varga Jenő állatorvos őrnagy⁶³ megsemmisíti a lovakat egészségügyi és erőállapot szempontjából. Délután Versényi százados és Bacza zászlós védőállást szemrevételeznek Gyevica község déli szegélyén. Cukorsüveg nevű ló elhullott.

1942. július 30.

Nagy zászlós⁶⁴ parancsnoksága alatt a polgári lakosság bevonásával a század a kijelölt körletben aratási munkálatokat fogantat. Délután 14 h-kor a Gyevica–Potudany közötti sávban két szakasz (II. és a III. szakasz) lezár a műút mentén azon feladattal, hogy megakadályozza két megszőkött orosz kémnek átjutását a Don folyón.

1942. július 31.

Lóápolás, beteg lovak gondozása, kezelése. Aratás folytatása. Bacza zászlós parancsnoksága alatt két szakasz 12 járművel anyaggyűjtést végez Szoldatszkoje községben. A tereplezáró két szakasz 18 h-kor bevonul, a szőkevényeket nem találták.

⁶² Feltehetően a budapesti 101. hadtápszászlóaljról van szó. A hadtápszászlóalj feladata a hadműveleti terület közigazgatási feladatainak ellátása volt, parancsnokságát minden esetben csendőr törzstiszt vezette.

⁶³ Varga Jenő dr. (Pápa, 1899. április 15. – Göd, 1970. január 9.) állatorvos őrnagy, 1944. január 1-jétől alezredes. Mint a 7. könnyű hadosztály vezető állatorvosa 1942. április 17. és 1943. január 23. között vett részt a 2. hadsereg leteti hadszíntéri hadműveleteiben. Újabb frontszolgálat 1944. június 19-én vette kezdetét, amikor a 7. gyaloghadosztály vezető állatorvosaként szeptember 13-ig a galíciai, illetve a kárpátok hadműveleti területén tartózkodott.

⁶⁴ Nagy Mihály, felsőbüki (Egyházashetye, 1915. október 8. – Poughkeepsie [USA], 1992. április 24.) tartalékos huszár zászlós, 1943. január 1-jétől tartalékos huszár hadnagy. 1942. június 20-tól mint a 7. önálló huszárszázad szakaszparancsnoka részt vett a 2. hadsereg Don menti hadműveleteiben.

1942. augusztus 1.

Aratás folytatása, anyaggyűjtés. Bacza zászlós 12 fő gyalogrésszel Peskovatka és Kalinyin községekben és azok környékén terepátfésülést hajt végre. Kalinyin községben a járőr egy partizánt talált, kit harcban agyonlőtt.

1942. augusztus 2.

Lóápolás, beteglovak kezelése, gondozása. Aratás, anyaggyűjtés folytatása.

1942. augusztus 3.

Lóápolás, szükségszerű patkolás, beteg lovak ápolása, kezelése. Aratás, anyaggyűjtés folytatása.

1942. augusztus 4.

Anyaggyűjtés két szakasszal Szoldatszkoje és Peskovatka községekben. Bálint-szakasz partizánkutatót hajt végre Skorickoje és Gajkov községek területén. Zichy Mihály főhadnagy betegség folytán kórházba megy hátra.

1942. augusztus 5.

Reggel 5 h-kor indul a század Kalinyin és Peskovatka községekhez és azok környékére partizánkutatóra, s egyben a még ott levő polgári lakosságot kitelepíti. A feladat befejezése után a század délután 16 h-kor bevonul szálláskörletébe.

1942. augusztus 6.

A század reggel 4 h-kor riadóparancsot kap. A riadó végrehajtása után készenléti helyzetben ki-tart, majd 6 h 45 I-kor kapott parancs folytán eltolódik Novo Uszpenka községbe, hol alkalmazásra vár. Délután 17 h 30 I-kor parancsot kap a század, hogy Sztorozsevoje délkelet, erdőszegély, 195,6 magassági pontra menjen és ott várja a bevetési parancsot. Mielőtt a század célját elérte volna 22 h-kor parancsot kap Novo Uszpenkára való bevonulására, ahonnan szálláskörletébe irányítják.

1942. augusztus 7.

A század parancs folytán reggel 3 h-kor indul Szoldatszkoje községbe, hol esetleges ellenséges betörés esetére felvételi állást foglal Szoldatszkoje híd–Peskovatka kelet–Kalinyin észak vonalában.

1942. augusztus 8.

10 h-kor vett parancs szerint a század eltolódik Kalinyin északon lévő 158,0 háromszögelési pontra, majd onnan szálláskörletébe, hol további riadókézsültségben marad. Délután 18 h 30 I-kor a század két szakaszát (I. és II. szakaszt) Bolgyirevka nyugat és a Gyevica folyó közti sávban bevetik. A század többi része szálláskörletében marad tovább készenlétben. Virágos nevű 680 pata-számú ló kimerülés, szívgyengeség miatt az állatorvos által kiírtatott.

1942. augusztus 9.

A század parancsot kap hajnali 4 h 30 I-kor Bolgyirevka kelet 158,0 magassági pontra való el-tolódására, hova előremenve lóról száll és bevetésre vár. Délután 17 h-kor egy beszivárgást tisztáz, majd eltolódik Gyevica délre, hol a 4/I. zászlóaljnak alárendelve védőállást foglal. Éjszaka védőál-lását építi ki.

1942. augusztus 10.

Bálint-szakasz a III. szakasz felváltásaként és a gyalogszázad⁶⁵ megerősítéseként a Don partján tábori őrs⁶⁶ szolgálatot lát el. A század védőállásban Gyevica délen. A III. szakasz Zeberer parancs-nok alatt tábori őrs szolgálatot ad külön a Don partján. A nap csendesen, esemény nélkül telt el.

⁶⁵ A 4/I. gyalogzászlóalj valamelyik századáról van szó.

⁶⁶ Táborozó zöm, vagy a főellenállási vonal biztosítását szolgáló, legelől lévő raj-, vagy szakaszerejű osz-tag. Feladata a figyelés, leplezés erősebb tábori őrsök esetében pedig fontosabb támpontok megvédése volt.

1942. augusztus 11.

A Don–Potudany háromszög felderítésére három kerékpáros szakasz⁶⁷ és a Hertelendy-szakasz lesz kiküldve. A már sötétben indult kerékpáros szakaszok századtól beosztott vezetője a sötétben eltévedt, bevonul. Szántó József őrzető hajnalban a kerékpárosok otthagytott géppuskáját öntevékenyen visszahozza. Bálint-szakasz a Don–Gyeveica háromszögben terepfésülést hajt végre a III. szakasszal. Gyeveica nevű 553 pataszámú ló ellenséges repülőátmadás alkalmával elhullott. Éjjel aknavetőtűz következtében két ló megsebesült.

1942. augusztus 12.

A szálláskörlet erős aknavetőtűz alatt, minek következtében két ló megsebesült. Délután 14 h-kor kapott parancs szerint a század megkezdí a Don és a Potudany összefoglalása alkotta mocsaras és áthatolhatatlan háromszög felderítését. Ehhez előgyülekezí a Németh-század⁶⁸ védőállásaihoz. A felelőrszít futóárkos, felelőrszít nyílt odavezető út megfigyelt aknavetőtűz alatt áll. Bálint Jenő szakaszvezető, a kijelölt járőr parancsnoka súlyosnak ígérkező légnyomást kap, elveszti eszméletét. Visszavíve orvosí segítségével egy óra múlva magához tért, és futásban utolérve a századot újra átveszí raját. Az állás előtt nyílt, aknavetőtűz alatt álló területen a járőrök 16 h-ra átgyülekeznek, miközben Horváth Ferenc III.⁶⁹ és Hőbe Gyula⁷⁰ honvédek aknaszilánktól megsebesülnek, majd a sötétségben kitarva a felderítést virradatkor folytatják. Jelentéseik folyamatosan és állandóan érkeznek be. Hajnali 1 h 30 I-kor erős ellenséges tüzet kap a terep fésülésre kiküldött II. és III. szakasz, miért is visszavonul. A szálláskörlet erős aknavetőtűz alatt, minek következtében két ló megsebesül. Délután 14 h-kor a század tüzharchoz lóról szállva a Don–Gyeveica háromszögben terepfésülést hajt végre. Előregyülekezés közben Oláh honvéd⁷¹ szilánksérülést szenved. Sötétség beálltával a járőrök előregyülekeznek a kiindulási helyzetükig.

1942. augusztus 13.

Hertelendy hadapród járőre eléri a Potudanyt, és szemközti uralgó magaslatról intézett rendkívül erős gyalogsági nehézpuska⁷² és tüzérségi tűz alatt, többszörösen váltott figyelőhelyekről másnap estig végzí megfigyeléseit és küldi jelentéseit. Putzer hadapród járőre gyenge és szórványos tüzrajtaütések mellett szintén eléri a Potudanyt, ott tüzharcot vív körülbelül egy szakasznyi ellenséggel, több halottat ejt, a többit élzí. Egy aknavetőt zsákmányol, és felderítí és megsemmisítí az ide kihelyezett ellenség nagyobb löszerkészletét. Ekkor az ott lappangó túlerejű ellenség a járőrt körülzárja. A járőr golyószóróval és kézigránáttal átvágja a gyűrűt, és az ellenséggel állandó érintkezésben, harcolva és megkapaszkodva küldi hátra jelentéseit. Kántor Antal⁷³ és Dömötör Antal⁷⁴ őrzetőök hősiesen és önfeláldozóan harcolva elesnek, Wagner József,⁷⁵ Kupó Ernő,⁷⁶ Tóth József

⁶⁷ Feltehetően a VI. kerékpáros zászlóalj valamely századának szakaszairól van szó.

⁶⁸ Németh János (Naszód, 1914. március 29. – ?) főhadnagy (1944. január 1-jétől százados) 4/1. puskaszázadának védőállásairól van szó a naplóban. A soproni csapattest parancsnoka 1942. április 23-án vonult el alakulatával a keleti hadszíntérre. Frontszolgálata alatt rövid ideig a 4/1. zászlóalj parancsnoki teendőit is ellátta. 1944. szeptember 10-től a Pitvarosnál történt szeptember 28-i sebesüléséig mint a 8. tábori póthadosztály 12/I. tábori pótzászlóaljának parancsnoka vett részt a magyarországi harcokban.

⁶⁹ Horváth Ferenc (Vasszécsény, 1912. – ?) honvéd. 1942. augusztus 12-én a Potudany torkolatától északnyugatra a felsőtestén aknaszilánktól sebesült meg.

⁷⁰ Hőbe Gyula (Rábabogyszló, 1908. október 8. – Kurszk, 1942. augusztus 27.) honvéd. 1942. augusztus 12-én Gyeveicánál szinte az egész testén aknagránáttól sebesült meg, melybe augusztus 27-én a 105. számú kórházvonatban belehalt. A kurszki Hősök Temetőjében temették el.

⁷¹ Feltehetően Oláh Ferenc (Szakony, 1909. december 3. – ?) honvédről van szó. 1943. január 14-én eltűnt Bolgyirevkán.

⁷² Mivel a szovjet hadseregben „nehézpuska” néven gyalogsági fegyvert nem rendszeresítettek, ennél fogva csak a 14,5 mm-es páncéltörő puskáról lehetett szó.

⁷³ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

⁷⁴ Dömötör Antal (másutt Alajos) (Karmacs, 1915. július 18. – Potudany, 1942. augusztus 13.) őrzető. Lövés következtében halt hősi halált a Potudany folyótól 1 km-re északnyugatra.

⁷⁵ Wagner József (Fertőrákos, 1910. október 18. – ?) honvéd. 1942. augusztus 13-án a Potudany torkolatától északnyugatra a bal felkarján lövéstől sebesült meg, s vállcsonttörést is szenvedett.

II,⁷⁷ Liebhauser Ádám⁷⁸ honvédek és Markovics István őrzető⁷⁹ megsebesülnek, Zéberer Lajos szakaszvezető,⁸⁰ a 3. járőr parancsnoka megsebesült, miután a járőre rögtön a megindulás után ellenséges tüzet kapott. A járőr parancsnokságát a szomszéd járőr után Pető Bálint szakaszvezető öntevékenyen átveszi. Az ellenséges tüzzel nem törődve felderít majdnem a Potudanyig, ott rendkívül erős ellenséges tüztől követve állandó ellenséggel való harcérintkezésben a járőrt sértetlenül visszahozza, és szintén a másik járőr magasságában megkapaszkodik. Mindhárom járőr estig kitart, amikor is bevonulásukra felsőbb parancs érkezik.

1942. augusztus 14.

Század pihen. 18 h-kor egy járőr Nagy zászlós parancsnoksága alatt a Hertelendy járőr helyére megy, hogy ott állófigyelést folytasson. Az esti órákban a Székely-század útján távbeszélőn érkezik a feladat, melynek értelmében vállalkozás hajtandó végre a másnap a Potudany túlsó partján áthaladó páncélosadosztály támadásának kiegészítéseképpen, Mosztiscse község magasságából, erős tűzrajtaütéssel az ellenség oldalára. Virradatra a század megerősítve egy géppuskás-szakaszal észrevétlenül legyülekezik az elrendelt helyre és a parancsolt meglepetésszerű rajtaütést a támadás megindulásakor végrehajtja, s mindaddig folytatja, míg a támadás rajta áthalad.

1942. augusztus 15.

A század hajnali 4 h-tól 7 h-ig a támadás folytán a parti nádasokon átszivárgó és a szomszéd uralkodó dombról tüzelő ellenséggel tűzharcot vív, majd a túlparti saját csapatokkal az érintkezést többszörösen felvéve estig a környező területet tisztogatja át, a géppuskákkal és a nehézpuskákkal pedig a távolodó ellenséges tüzgépeket üldözi tüzével. Bálint Jenő szakaszvezető, Lőrinc Rafael tizedes,⁸¹ Szabó József őrzető,⁸² Rába Ferenc őrzető⁸³ és Horváth Kálmán honvéd⁸⁴ megsebesülnek.

1942. augusztus 16.

A század biztosítja egy beérkező zászlóaljnak a mocsárháromszög megtisztítását célzó támadását, majd este 20 h-kor a 13. könnyű hadosztály lovasszázadának Mosztiscsére való beérkezése után parancsra bevonul. Elhullottak Címtár nevű 705 pataszámú és Nekodám nevű 111 pataszámú lovak légibombaszilánk sérülése következtében.

⁷⁶ Kupó Ernő (Nemesszentandrás, 1913. november 30. – ?) honvéd. 1942. augusztus 14-én a Potudany torkolatától északnyugatra könnyebb sebesülést szenvedett.

⁷⁷ Tóth József (Szepetk, 1910. – ?) honvéd. 1942. augusztus 14-én a Potudany torkolatától északnyugatra a lábszárán sebesült meg.

⁷⁸ Liebhauser Ádám (Bátaszék, 1914. október 10. – ?) honvéd. 1942. augusztus 14-én a Potudany torkolatától északnyugatra súlyos haslövés érte.

⁷⁹ Markovics István (Horvátnádálja, 1912. június 11. – ?) őrzető. 1942. augusztus 14-én a Potudany torkolatától északnyugatra a bal lábán aknaszilánk sérülést szenvedett.

⁸⁰ Zéberer Lajos (Sopron, 1914. május 14. – ?) tizedes, címzetes szakaszvezető. 1942. augusztus 13-án a Potudany folyó torkolatától északnyugatra jobb oldali haslövés érte. A 7. felderítő osztály huszárszázadának kötelékében részt vett a galíciai és a kárpátokai harcokban is, 1944. november 21-én Bodzásújlakon betegség miatt került egészségügyi oszlopához.

⁸¹ Lőrincz Rafael (Felsőpáhok, 1913. április 12. – ?) őrzető, címzetes tizedes. 1942. augusztus 15-én a Potudany torkolatától északnyugatra jobb combján lövési sérülést szenvedett.

⁸² Szabó József (Monostorapáti, 1915. december 16. – ?) honvéd, címzetes őrzető. 1942. augusztus 15-én a jobb kézfejen könnyebb sérülés érte.

⁸³ Rába Ferenc (Zalaszántó, 1923. június 8. – Pohovka, 1944. július 26.) honvéd, címzetes őrzető. 1942. augusztus 15-én a Potudany torkolatától északnyugatra aknasérülést szenvedett. A 7. felderítő osztály huszárszázadának kötelékében részt vett az I. hadsereg galíciai hadműveletében is, s a magyar arcvonal 1944. július 23-i áttörését követő elhárító harcok során hősi halált halt.

⁸⁴ Horváth Kálmán (Lesenceistvánd, 1913. – Sliwki, 1944. július 28.) honvéd. 1942. augusztus 15-én a Potudany torkolatától északnyugatra aknagránáttól sérülést szenvedett. A 7. felderítő osztály huszárszázadának kötelékében részt vett az I. hadsereg galíciai hadműveletében is, s a magyar arcvonal 1944. július 23-i áttörését követő elhárító harcok során hősi halált halt.

1942. augusztus 17.

A századnak egész nap pihenő. Ezen idő felhasználva tetvetlenítésre és a fegyverzet rendbehozatalára.

1942. augusztus 18.

Lóápolás, lóvizsga, utána szakasz, ember és lólétszám kiegyenlítése és rendszerezése. Tetvetlenítés, embertisztálkodás. Elhullott Cemester nevű 803 pataszámú ló bombaszilánk okozta fejsérülés következtében.

1942. augusztus 19.

Lóápolás, lovak rendezése, felszerelési hiányok megállapítása. Bombaszilánk okozta sérülés következtében kiírtatott: Csapat nevű 13 pataszámú, Bocsánat nevű 3680 pataszámú, Cívódó nevű 924 pataszámú lovak.

1942. augusztus 20.

Kapott parancs szerint a század eltolódik Kalinyin községbe, hol beszállásol és kitart, mint a Grassy-csoport⁸⁵ tartaléka.

1942. augusztus 21.

Lóápolás, lovak átvasalása, beteg lovak kezelése, takarmány-felderítés. Délután gázálarok mosása, egy óra fegyelmező.

1942. augusztus 22.

Lóápolás, patkolás folytatása. Az elmúlt harcokban különösen bátor honvédek cigarettával és dohánnyal való jutalmazása. Három polgári egyén bekísérése a 13. könnyű hadosztályhoz. Délután fegyelmező.

1942. augusztus 23.

A 13. könnyű hadosztálytól kapott parancs szerint a polgári lakosság által végzett aratási munkálatok felügyeletére 16 fő kirendelve Peskovatka templomhoz. A Don folyón átszökött egy férfi és két nő bekísérése a 13. könnyű hadosztályhoz. Felesleges felszerelési cikkek (nyergek, zsákok stb.) leadása a 7. éllemező oszlophoz.

1942. augusztus 24.

Lóápolás, beteglovak ápolása, kezelése. Patkolás befejezve anyaghiány miatt. Legénységnek általános tisztálkodás, fegyverzet, ruházat, felszerelés karba helyezése. Délután parancs, utána fegyelmező gyakorlat.

1942. augusztus 25.

Lóápolás, beteg lovak ápolása, kezelése. Legénységnek tisztálkodás. Délután fegyverzet és szerelék ápolása. Két fogoly bekísérése Kolbinóra.

1942. augusztus 26.

Lóápolás, beteg lovak ápolása, kezelése. Legénységnek tetvetlenítés, ruhaégetés. Egy fogoly és egy magyar katonaszökevény bekísérése a 13. könnyű hadosztályhoz, Kolbinóra.

1942. augusztus 27

Reggel 8 h-kor lovak bejáratása, utána lóápolás. Délután lóápolás és szerelvényápolás, fegyelmező és parancskihirdetés.

⁸⁵ A Grassy József (Szöllös, 1894. december 31. – Újvidék, 1946. november 4.) vezérőrnagy, hadosztályparancsnok által vezetett harcscsoport a Donhoz részben kikerkezett 13. könnyű hadosztály 7. gyalogezredét és a 13/I. tábori tüzérosztályát foglalta magába. A kecskeméti seregetest többi része még több napi gyalogmenetre volt Osztrogozsszk városától.

1942. augusztus 28.

Jártatás, loápolás. Fogolykísérés Kolbinóra. Délután fegyelmező. 18 h-kor Zichy főhadnagy a kórházból (Sztarij Oszkol) a századhoz bevonul.

1942. augusztus 29.

Jártatás, loápolás, szerelékápolás. Beteg lovak 20 h-kor bevonulnak Bolgyirevkáról. A század leváltja a falu biztosítására a kerékpáros század (VI. kerékpáros zászlóalj) által felállított tábori őrsöket, s a továbbiakban a biztosítást látja el.

1942. augusztus 30.

Lópihenő, loápolás. Zsidó munkásszázadhoz egy golyószórós raj kirendelve.

1942. augusztus 31.

Jártatás 7 h-kor, utána loápolás. Délután szerelékápolás, felszerelés ellenőrzés, fegyelmező, parancskihirdetés. Három fogoly bekísérése a 13. könnyű hadosztályhoz. Zsidó munkásszázadhoz biztosítással egy golyószórós járőr (parancsnok, 5 fő) estétől hajnalig kirendelve Takács ezredes⁸⁶ úrhoz Kolbinóba.

1942. szeptember 1.

Jártatás, loápolás. A 29. számú hadseregpáncs 4. pontja alapján a századhoz áthelyezett gróf Zichy Endre tartalékos hadnagy⁸⁷ bevonul.

1942. szeptember 2.

Jártatás, loápolás, két fogoly bekísérése a 13. könnyű hadosztályhoz.

1942. szeptember 3.

Jártatás, loápolás, szereléktszotogató. Délután a 935/7. könnyű hadosztály I. a. 42. IX. 2. számú rendelet alapján az elszállásolási hely körvédőképes megerősítési munkálatainak megkezdése, illetve helyesbítése, tökéletesítése.

1942. szeptember 4.

Jártatás, loápolás. Erődítési munkálatok folytatása. A 398/13. könnyű hadosztály I. a. 42. IX. 3. számú rendelet szerint a század a 7. könnyű hadosztály-parancsnokság alárendeltségébe lép, de továbbra is marad Takács Elemér ezredes parancsnoksága alatt álló Takács-csoportban. Két fogoly bekísérése a 13. könnyű hadosztályhoz. Putzer Sándor hadapród őrmester vakbéloperáció céljából a hátszágba lesz irányítva.

1942. szeptember 5.

Jártatás, loápolás. Erődítési munkálatok folytatása és befejezése. Szakaszok ember- és lólétszámainak rendezése, beteg ló szakasz felosztása. Délután a szűkebb elszállásolási körlet körvédelmének végleges beállítása. Próbariadó oktatólagosan.

1942. szeptember 6.

Az elszállásolási körlet reteszállításának kiépítése és a kész erődítések javítása. Délután pihenő.

⁸⁶ Takács Elemér (1889. szeptember 13. – Szombathely, 1945. március) ezredes. 1942. augusztus 15. és október 10., illetve november 17. és december 9. között a 2. hadsereg hadműveleti területén a 7. könnyű hadosztály 35. gyalogezredének parancsnoki teendőit látta el. A köztes több mint egy hónap alatt a 7. könnyű hadosztály ideiglenesen megbízott parancsnoka volt.

⁸⁷ Zichy Endre, gróf zichi és vásonkeői (Sajóvamos, 1899. május 9. – Johannesburg [Dél-Afrikai Köztársaság], 1980. április 15.) tartalékos huszár hadnagy, 1944. január 1-jétől tartalékos huszár főhadnagy. Mint a 7. önálló huszárszázad tisztii személyi pótlásként kivezényelt szakaszparancsnoka 1942. szeptember 1-jétől teljesített frontszolgálatot a 2. hadsereg hadműveleti területén.

1942. szeptember 7.

Jártatás, lóápolás. 9 h-kor felszerelés ellenőrzés. Hertelendy hadapród őrmester szemrevételezi a század által járőrökkel lezárandó Gyevica dél és a Potudany mocsara közti hézag helyét. Este szürkületkor Nagy zászlós látja el a járőrszolgálatot.

1942. szeptember 8.

Jártatás, lóápolás. Gróf Zichy Endre zászlós járőre beindul. Délután fagyűjtés. 17 h-kor riadógyakorlat, fegyelmező, parancskihirdetés.

1942. szeptember 9.

Jártatás, lóápolás, szereléktisztogatás. Délután fagyűjtés, riadógyakorlat, fegyelmező.

1942. szeptember 10.

Jártatás, lóápolás. Járőrmenetek számára menetvonal szemrevételezés. Riadógyakorlat. Nagy zászlós R. K. K.-ért Plotavára megy.

1942. szeptember 11.

Lópihenő, szerelék és fegyverzet takarítása. Két összekötő járőr indul a 13. lovasszázadhoz az összeköttetés felvételére.

1942. szeptember 12.

Jártatás, lóápolás. Körvédelem tökéletesítése, riadógyakorlatok. Este 20 h-kor kapott parancs szerint a század előkészül a másnapi menethez.

1942. szeptember 13.

Kapott parancs szerint a század 3 h-kor indul Kalinyin községből Novo Ivanovszkij községbe, hol beszállásol és kitart, mint hadosztályparancsnoki tartalék.

1942. szeptember 14.

Kitartás Novo Ivanovszkij községben. Szállások rendezése, lovak elhelyezésének tökéletesítése. Legénységnek Harcos Högl törzsőrmester a magyar virtusról előadást tart világháborús tapasztalatai alapján.

1942. szeptember 15.

Lóápolás, szerelék és fegyverzet rendbehozása, mélyített lóállások építése, szállásvédelem kiépítése.

1942. szeptember 16.

Lóápolás, beteg lovak kezelése, ápolása. Lóállások rejtésének tökéletesítése. Varga Jenő állatorvos őrnagy a lovakat megszemléli.

1942. szeptember 17.

Lóápolás, körletrendezés. Téli lóállások továbbépítése. 12 h-kor szállászemle.

1942. szeptember 18.

Kapott parancs szerint a század 3 h-kor indul Novo Ivanovszkij községből Kalinyin községbe. Régi szállásán berendezkedik. A IV. szakasz a falu északkeleti szegélyét lezárja és biztosítja a hadosztály sávhatarának jobb szárnyán. Vitéz Mező Endre vezérőrnagy, hadosztályparancsnok a század elszállásolási körletébe érkezik, s a biztosításra intézkedik.

1942. szeptember 19.

Lóápolás. Téli elhelyezési körlet szemrevételezése, s az előkészületi munkálatok megkezdése. Élő Ferenc őrzető⁸⁸ aknaszilánk sérülés következtében hősi halált halt. A III. szakasz leváltja a védőállásban a IV. szakaszt.

⁸⁸ Élő Ferenc (Csorna, 1911. június 6. – Kalinyin, 1942. szeptember 19.) őrzető. Hősi halált halt. Bolgyirevkában temették el.

1942. szeptember 20.

Lóápolás. Legénységnek tisztálkodás, fehérműmosás. A II. szakasz védőállásban.

1942. szeptember 21.

Lóápolás. Téli ló- és emberszállások építése, a végleges elosztás rögzítése. 12 h-kor Vécsey Béla alezredes⁸⁹ az érdekelte parancsnokokkal szemrevételezi a kiépítendő téli védőállást és kijelöli.

1942. szeptember 22.

Lóápolás. A század a részére kiutalt sávban a Potudanytól Kalinyin községig a munkálatokat megkezdi. A munkálatok miatt a század Kalinyin keleten csak két tábori őrssel biztosít. Továbbiakban a szakaszok szolgálati számuk szerinti sorrendben látják el a tábori őrs szolgálatot.

1942. szeptember 23.

A század a téli szálláskörletébe vonul, a lovak egyelőre még a szabadban maradnak. A század összlegénysége a szolgálaton kívül állásépítési munkán.

1942. szeptember 24.

Jártatás, utána az egész század a belszolgálat kivételével védőállás építő munkán. Peskovatkán a század téli szállását előkészítő munkálatok megkezdése.

1942. szeptember 25.

Jártatás. Század legénysége belszolgálat kivételével védőállást épít. Vitéz Mező Endre vezérőrnagy a munkálatokat megszemléli.

1942. szeptember 26.

Védőállás továbbépítése. Belszolgálat kivételével a század legénysége két részben, egy nappali és egy éjjeli részleggel hajtja végre a munkálatokat. Zsidó századtól egy szakasz.

1942. szeptember 27.

Védőállás építése, erősítési munkálatok.

1942. szeptember 28.

Védőállás építése szeptember 26-i beosztás szerint. Gróf Zichy Mihály főhadnagy kórházba megy.

1942. szeptember 29.

Védőállás építése szeptember 26-i beosztás szerint. A munkálatokra a századhoz beosztott a VI. kerékpáros zászlóaljtól 100 fő, melyből 50 fő nappal, 50 fő éjjel végzi a munkálatokat.

1942. szeptember 30.

Védőállás építése szeptember 29-i elosztás szerint.

1942. október 1.

Védőállás építése szeptember 29-i elosztás szerint.

1942. október 2.

Védőállás építése szeptember 29-i elosztás szerint. Zsidó század két szakasszal vesz részt a munkálatokban.

⁸⁹ Vécsey Béla (Moszkva, 1894. augusztus 10. – Tatabánya, 1971. február 17.) alezredes. 1942 júniusában mint a VII. hadtest anyagi összekötő törzsisztje került ki a Donhoz, s augusztus 24-ig látta el ezt a beosztást. Ezt követően október 10-ig a 35/1. zászlóalj, majd kisebb megszakítással 1943. március 8-ig a 35. gyalogezred parancsnoka volt. 1944. március 25-től újból harctéri szolgálatot látott el, június 12-ig mint a 25. gyaloghadosztály műszaki parancsnoka, majd sebesüléséből felépülve 1944. november 21. és 1945. május 5. között mint az 1. páncélgránátos hadosztály műszaki előadója, illetve vonatparancsnoka.

1942. október 3.

Védőállás építése szeptember 29-i elosztás szerint. A századhoz a védőállási munkálataihoz bevonult és élelmezésileg is átadatott október 11-ig a 103/1. tábori vegyes munkásszázad. Parancsnok által kiállított szolgálati jegy alapján a nevezett századtól 31 fő.

1942. október 4.

Védőállás építése szeptember 29-i elosztás szerint.

1942. október 5.

Védőállás építése szeptember 29-i elosztás szerint.

1942. október 6.

Védőállás építése szeptember 29-i elosztás szerint.

1942. október 7.

Védőállás építése szeptember 29-i elosztás szerint.

1942. október 8.

Védőállások építésének folytatása. Kerékpárosok nem vesznek részt a munkálatokban, zsidó századtól egy szakasz.

1942. október 9.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 10.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 11.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 12.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 13.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 14.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 15.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 16.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 17.

Védőállás építése mint október 8-án. A II. és III. szakasz átköltözik Peskovatkára a század téli szálláshelyére.

1942. október 18.

Védőállás építése mint október 8-án. Az I. és IV. szakasz lovait átviszi téli szálláshelyére, Peskovatkára. A századtörzs a továbbiakban Kalinyinban marad.

1942. október 19.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 20.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 21.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 22.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 24.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 25.

Védőállás építése mint október 8-án. Délután 17 h-kor Markóczy Alfonz őrnagy⁹⁰ a század parancsnokságát átvéven a századhoz bevonult.

1942. október 26.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 27.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 28.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 29.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. október 30.

Védőállás építése mint október 8-án. Dr. Szecsődy István zászlós⁹¹ személyi pótlásul a hátországból a századhoz bevonult.

1942. október 31.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. november 1.

Védőállás építése mint október 8-án. Markóczy Alfonz őrnagy felsőbb intézkedés folytán Németországba gáztanfolyamra útba indult.

⁹⁰ Markóczy Alfonz (Nagyszében, 1899. november 10. – Budapest, 1975. január 31.) huszár alezredes. 1942. október 1-jétől 1943. október 1-jéig a soproni III. önálló huszárszázad parancsnoki teendőit látta el, közben 1942. október 25. és 1943. június 1. között hadibeosztásában a 2. hadsereg-parancsnokság gázvédelmi előadójaként, illetve egy hétig a 7. önálló huszárszázad parancsnokaként teljesített frontszolgálatot. 1943. október 1-jétől 1944. december 15-ig a hátországban, illetve 1944. június 22. és október 10. között a hadszíntéren a soproni 7. felderítő osztály parancsnoka volt. A háború utolsó hónapjaiban a 24. Lóképző és Felszerelő Központ parancsnokaként tevékenykedett.

⁹¹ Szecsődy István dr. (Arad, 1902. november 5. – Budapest, 1987. május 13.) tartalékos huszár zászlós, 1943. május 4-től tartalékos huszár hadnagy. 1942. október 30. és 1943. április 12. között mint a 7. önálló huszárszázad szakaszparancsnoka a 2. hadsereg Don menti hadműveleti területén frontszolgálatot teljesített. 1944. május 1-jén a 2. huszárezred nehézfegyverszázadába kellett bevonulnia, 1944. szeptember 16-tól pedig Szentesen lönyilvántartó tisztként tevékenykedett. 1944. december 6. és 1945. február 6. között az SS 25. (1. magyar) „Hunyadi” fegyveres gránátoshadosztály szakaszparancsnoka volt.

1942. november 2.

Védőállás építése mint október 8-án. Dr. Szecsődy zászlós parancsnoksága alatt felderítő járőr indul a Don-Potudany mocsár háromszögbe.

1942. november 3.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. november 4.

Védőállás építése mint október 8-án. A század védőkörletét és az építési munkálatokat a XXIV. német páncéloshadtest parancsnoka⁹² megszemléli a 7. könnyű hadosztály parancsnoka és a 4. gyalogezred parancsnoka⁹³ kíséretében. A látottak felett a legteljesebb elismerését fejezte ki.

1942. november 5.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. november 6.

Védőállás építése mint október 8-án. Dr. Szecsődy zászlós járőre bevonul. Veszteség nem volt.

1942. november 7.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. november 8.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. november 9.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. november 10.

Védőállás építése mint október 8-án.

1942. november 11.

Védőállás építése mint október 8-án. Az új hadosztályparancsnok, vitéz Szabó László vezérőrnagy⁹⁴ a század védőkörletét megszemléli.

⁹² Knobelsdorf, Otto von (Berlin, 1886. március 31. – Hannover, 1966. október 21.) német páncélos tábormok. Langermann-Erlencamp, Willibald von (Karlsruhe, 1890. március 29. – Sztorozsevoje, 1942. október 3.) német páncélos tábormok elesését követően vette át a magyar arcvonalon tevékenykedő német alakulatok vezetésével megbízott német XXIV. páncéloshadtest-parancsnokságot. Előtte, 1942. július 1-jétől a róla elnevezett hadtest parancsnoka volt, 1942. december 1. és 1943. október 9. között pedig a XXXXVIII. páncéloshadtestet irányította.

⁹³ Csoknyai Pál (Egyházasrádóc, 1892. október 15. – Felsőőr [Oberwart], 1961. augusztus 7.) alezredes, 1942. október 1-jétől ezredes. 1942. április 24-én mint a 4/I. zászlóalj parancsnoka vonult el a keleti hadszíntérre, s a Don menti hadműveleti területen december 6-ig több ízben bízták meg időlegesen a 4. és a 35. gyalogezred parancsnokságával. Ezt követően 1943. január 19-ig a 4. gyalogezredet, majd március 10-i hazatértéig a 7. könnyű hadosztályt irányította. 1944. szeptember 25-től a hazai hadszíntereken kapott hadibeosztásokat. Előbb a 24. tábori pótgyalogezred parancsnoka, 1944. november 16. és 1945. április 19. között a 20. gyaloghadosztály gyalogsági parancsnoka, majd a háború végéig a 25. gyaloghadosztály létszám feletti beosztottja volt.

⁹⁴ Szabó László, vitéz (Budapest, 1895. október 7. – Buenos Aires, 1947.) vezérőrnagy, 1944. július 1-jétől szolgálaton kívüli viszonyban altábornagy. 1932. június 15-től 1942. október 1-jéig a római magyar katonai attasé volt, de 1942 májusától a kormányzóhelyettes mellett teljesített szolgálatot. Ő kísérte vissza Horthy István földi maradványait hazai földre. Előtte 1942. augusztus 8. és 20. között a 6. könnyű hadosztály ideiglenesen megbízott parancsnoka volt, utána 1942. november 18-tól 1943. január 18-ig a 7. könnyű hadosztályt vezette. Míg vesegyulladásra súlyosra nem fordult, mindvégig seregteste közelében volt, s irányította védelmi harcait.

1942. november 12.

Védőállás építése, tökéletesítése. A 4/II. zászlóaljtól 40 fő gyalogos beosztva a századhoz a mocsár rész munkálataihoz.

1942. november 13.

Védőállás építése mint november 12-én.

1942. november 14.

Védőállás építése mint november 12-én. Putzer hadapród őrmester gyalogsági tanfolyamra vezényelve.

1942. november 15.

Védőállás építése mint november 12-én.

1942. november 16.

Védőállás építése mint november 12-én.

1942. november 17.

Védőállás építése mint november 12-én.

1942. november 18.

Védőállás építő munkálatai. A 4/II. zászlóaljtól eddig a századhoz beosztott 40 fő gyalogos kivonva a munkából, s pótlásként 48 fő zsidó munkást bocsátatott a század rendelkezésére.

1942. november 19.

Védőállás építése mint november 18-án.

1942. november 20.

Védőállás építése mint november 18-án.

1942. november 21.

Védőállás építése. 28 fő zsidó kivonva a munkálatokból az ezredparancsnokság parancsára.

1942. november 22.

Védőállás építése a századnál rendelkezésre álló munkaerővel és 20 fő zsidó beosztva a kalinyini munkásszázadtól.

1942. november 23.

Védőállás építése mint november 22-én. Dr. Szecsődy zászlós járőrrel felderít a Don-Potutany mocsárháromszögben.

1942. november 24.

Védőállás építése mint november 22-én. Tánkos Lajos honvéd⁹⁵ saját kezével vetett véget életének.

1942. november 25.

Védőállás építése mint november 22-én.

1942. november 26.

Védőállás építése mint november 22-én. Dr. Szecsődy zászlós járőrrel felderít, s e járőrhez csatlakozva gróf Zichy Endre hadnagy szemrevételez. Veszteség nem volt.

⁹⁵ Tánkos Lajos (Mikosszéplak, 1920. augusztus 21. – Peskovatka, 1942. november 27.) honvéd. Mellbe lötte magát. Prilepiben temették el.

1942. november 27.

Védőállás építése mint november 22-én.

1942. november 28.

Védőállás építése mint november 22-én.

1942. november 29.

Védőállás építése mint november 22-én.

1942. november 30.

Védőállás építése mint november 22-én.

1942. december 1.

Védőállás építése mint november 22-én. A századhoz 20 fő zsidó munkás a munkálatokból kivonva.

1942. december 2.

Védőállás építése mint december 1-jén.

1942. december 3.

Védőállás építése mint december 1-jén.

1942. december 4.

Védőállás építése mint december 1-jén.

1942. december 5.

Védőállás építése mint december 1-jén. Hadosztályparancs értelmében a század felével a harcelő-⁹⁶ors vonal támpontját felváltja, másik felével a 4/III. zászlóalj 9. századának védőkörletét veszi át.

Délfelől vész hírek érkeznek. A gyenge idegzetű olaszokat áttörte az orosz tömeg. Sztálingrádnál a beérkezett töménytelen amerikai hadianyag mind aggasztóbbá teszi a német helyzetet.

Elhagyva régi [Don menti – a szerzők] állásait, délre húzódik a német sereg. A megüresedő vonalszakaszokat magyarok veszik át. Már 160 km hosszú vonalon örködik a vörös rém ellen küzdő 2. magyar hadsereg. Legfelsőbb Hadurunk névnapja, Miklós-nap előestéjén, 1942. december 5-én éjjel 23 órakor indult útnak a 7. könnyű hadosztály huszárszázad, hogy a Don–Potudany összefolyásánál álló 35. gyalogezred egy részét leváltsa, hogy az is déli irányban tolódhasson el. A század zöme a Don folyón túli Doniscse és Nikolajevszkij községekkel szemben, a „Virágos domb”-on foglalt állást. A század I. szakasza, a rohamszakasz⁹⁷ pedig előretolt állásba került, harcelőörs szolgálatba. A leváltás és elhelyezkedés simán ment, s úgy hajnali 4 órára ért véget.

1942. december 6.

A század az új védőállásban berendezkedik. Különös esemény nem történt.

*Az éj folyamán elfoglalt védőállásunkból előre, hátra és oldalt tájékozódás. Ellenséggel való megütközés szigorúan tiltva. Főszűly az éber figyelésen! A kötelesség hű teljesítésére int Osztás János⁹⁸ hónapja [*1918. VIII. 18.] síremlékéből kiemelkedő fakeresztje, amely előtt minden huszár sorra tisztelgésre emelte a kezét, valahányszor arra vitt az útja.*

⁹⁶ Az ellenséggel való közvetlen harcérintkezés során a saját csapatok biztosítását harcelőörsök végezték. Feladatuk a nyugtalanítások, meglepetések kiküszöbölése, az ellenség megtévesztése, támadó szándékának felismerése és jelentése volt.

⁹⁷ Nincs tudomásunk arról, hogy az önálló huszárszázadok, nevezetesen 7. önálló huszárszázad I. szakaszát hivatalosan rohamszakasszá szervezték, vagy nevezték volna át a harctéren. Feltehetően saját, önkényes átkezeléséről van szó.

⁹⁸ Osztás János (másutt István) (Padóc, 1918. augusztus 18. – Gyevica, 1942. augusztus 19.) honvéd. A ceglédi 7/II. zászlóalj kötelékébe tartozott. Aknarobbanás következtében halt hősi halált. Gyevicában temették el.

1942. december 7.

A század december 5-i elosztás szerint harcelőörsbe a dr. Szecsödy zászlós, Gyevica déli védőállásába Nagy zászlós parancsnoksága alatt. Különös esemény nem történt.

Mint 6-án.

1942. december 8.

A század a hadosztálytól harcászatiilag a 35. gyalogezred alá rendelve.

A hadosztály-parancsnokságtól parancs érkezett, amely szerint a két drót között az ellenségre való felderítést be kell vezetni⁹⁹ és azt harc nélkül folytatni. Minthogy pedig mi vagyunk az előörs, természetesen mi vezetjük be a járőrözést is. Hajnali 2 órakor két huszár bajtársammal, térdig erő hóban, 35°-os hidegben, csak az orosz sztyeppéken átélhető szélviharban vágunk neki az állásunk előtt elterülő zombékos, nádas, bozótos területnek, ahol egyebektől eltekintve már magában is kellemetlen volt, hogy lépten-nyomon hóval borított, megfagyott orosz hullák kerültek lábunk alá. Úgy másfélórai vándorzás után sikerült megállapítani, hogy orosz részről a bozótos területen, egészen közel a mi védőállásunkhoz, három, eddig még fel nem derített újabb bunker van, melyekkel vezetőségünk idáig nem számolt.

Minthogy harcba bocsátkozást a kapott parancs értelmében kerülnünk kellett, munkámmal meg voltam elégedve. Visszajövet közben azért még benéztünk az állásaink előtt kb. 300 m-re heverő két orosz gépkocsironcsba, melyeket a nyár folyamán lőttek ki. A kiégett gépkocsikban rengeteg eldobált cigarettacsikket találtunk, ami arra engedett következtetni, hogy ott oroszok szoktak tartózkodni. Kimbauer Nándor,¹⁰⁰ Papp Sándor¹⁰¹ szakaszvezető és Nácsa Sándor¹⁰² huszár bajtársammal beleültem tehát a gépkocsironcsba. Értéktárgyaink, irataink és egy-egy, az otthoniak részére megcímzett levelezőlap átadása után másik négy bajtársunkat az aknamező megkerülésével visszaküldtem a drótakadályokon túl lévő előörsünkhöz azzal a parancssal, hogy Bálint Jenő szakaszvezetőnek a rohamszakasz parancsnokságát távollétem tartamára átadom. Mindhárom golyószórót helyezze tüzelőállásba és kísérvék figyelemmel, hogy velünk mi fog történni. Amennyiben szükségesnek látja, kellő időben adjon tűztámogatást. Ha baj érne bennünket, úgy századparancsnokunknak jelentse azt, a négy megcímzett lapon pedig küldjön haza értesítést Magyarországra.

A négy huszár megindult és csakhamar eltűnt a sötétben, mi pedig suittova vártuk a fejleményeket. A hajnali szürkületkor két alak közeledett rejtekhelyünk felé. Velük nem lesz baj – latolgtam, négy kettő ellen biztos siker a javunkra, de nem tudom mi jön utánuk. A közeledő alakokat azonban nem követte senki. Amikor hozzánk értek, előugrottunk és lövésre tartott fegyverekkel megadásra szólítottuk fel őket. Azok védekezés helyett az ismert orosz gyávasággal tüstént megadták magukat. Jól tippeltünk, mert mint elmondották, a roncsoknál hosszú idő óta lestek ránk anélkül, hogy mi azt sejtettük volna. Ennek a két muszkának is az lett volna a feladata, hogy virradattól a sötétség beálltáig maradjanak a gépkocsironcsban és figyeljék a magyar vonal ténykedését.

Mire kivilágosodott már állásainkban voltunk a foglyokkal. A huszárokból kiütöközt a magyar vendégszeretet: cigarettával, rummal kínálták őket. Bár a hajnali felderítés eredményéről Tóth József¹⁰³ tizedes lett volna köteles visszatérésünk után azonnal részletes jelentést tenni századparancsnokunknak, a két oroszt magam vittem fel hozzá a fővédelmi vonalba.¹⁰⁴ A hadosztályparancsnokságon igen örültek a két orosznek. De azt, hogy három olyan bunker volna a két drót között, amiről eddig nem tudtak, azt kétségbe vonták. Sőt, a vezérkari főnök azzal szúrta oldalba századparancsnokomat, hogy: „Mi az, már Tapody is valótlant jelent?” Századparancsnokom an-

⁹⁹ Értsd: meg kell kezdeni a felderítést.

¹⁰⁰ Kimbauer Nándor (Sopron, 1913. – ?) tartalékos tizedes.

¹⁰¹ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹⁰² Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹⁰³ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹⁰⁴ Helyesen: főellenállási vonal. A védőkörletbe rendelt csapatokat a főellenállási övben helyezték el, itt állították fel fegyvereiket. A főellenállási vonal ezen övnek az ellenség felé legközelebb eső, nem mindig teljesen összefüggő vonala. A németek a „Hauptkampflinie” (főharcvonal) megnevezést használták, amely szerencsebb elnevezés volt, hiszen a harccselekmények esetében nem feltétlenül csupán védelemről volt szó.

nak tudatában, hogy én szavamat mindig alá is tudom támasztani, meghívta őt nevemben és ígérte neki, hogy estére Tapody személyesen be fogja mutatni, amit reggel jelentett.

1942. december 9.

A század december 8-i elosztás szerint. A harc előrsbe dr. Szecsódy zászlós. Tapody főtörzs-örmester egy-egy járőre a senki földjén felderítést végzett.

Este 22 órakor hívtattak a fővédelmi vonalba. Ott Létz József vezérkari százados,¹⁰⁵ a hadosztály vezérkari főnöke várt rám. Mint afféle vezérkari tiszt szokta, meglehetősen fölényesen fogadott és minden bevezetés nélkül arra kérdezett rá, hogy a múlt éjjel mit csináltam, mit tapasztaltam stb. Amit tapasztaltam – mondtam neki – azt már írásban jelentettem, állításaimról való tanúskodásul pedig parancsnokom ma délelőtt két eleven oroszot vitt be a hadosztály-parancsnokságra. Ezután kért, hogy saját szavaimmal tájékoztassam tapasztalataimról. Miután elmondtam neki az éjjeli eseményeket, még azon óhaját juttatta kifejezésre, hogy saját szemével szeretné látni azt az újonnan felderített három bunkert. „Éjjél után 3 órakor hét főből álló járőrrel át fogok menni, hogy az orosz vonalban széjjel nézzünk. Szakaszomat és magamat is megtisztelve érezném, hogyha ezt a járőrmenetet százados úr jelenlétével kitüntetné.” – volt a válaszom.

1942. év december 10-én éjjél után 3 óra 10 perckor hagytuk el előrs állásainkat. Térdig érő hóban, csikorgó hidegben vágtunk neki a kilátástalan útnak. Libasorban, egymás nyomába lépve jött utánam hét huszár bajtársam és a vezérkari százados a drótakadályon keresztül nyitott rejtek átjárón és a drótok előtt elterülő aknamezőn. Némán, macskaléptekkel lehetett csak menni, mert a hó messzire hallhatóan csikorgott. Az aknamező elhagyása után kb. 400 m-re leültem a hóba, hét bajtársam pedig körém ült, mégpedig valamennyien arccal kifelé, hogy a megbeszélés ideje alatt is folyamatosan figyelhessenek. A vezérkari tiszt nem szólt bele a dolgunkba, némán, mondatmám megilletődve hallgatott. Majd a kis pihenő és megbeszélés után folytattuk hosszú menetünket. Amikor a jobb szélső bunker elé értünk, hat bajtársam tüzelőállást vett fel, Búzás József¹⁰⁶ huszár, a vezérkari tiszt és én pedig hason kúszva közelítettünk az előttünk lévő bunker előtt hevenyészve kihúzott dróttig. Innen már jól látható volt a bunker előtt lévő árokban álló kettős őrszem feje, valamint a bunkerből kicsapódó szikrák is. Miután a vezérkari százados beismerte, hogy mindezeket látja, visszaküszünk az életünk fölött örökösödő harcostársunkhoz.

Ugyanazon eljárással mutattam be a középső bunkert is, mint a jobb szélsőt. Végére maradt a bal szélső bunker, de itt már csak két huszárt hagytunk szemben tüzelőállásban, akik most előre-kúsztak egészen a drót elé, hogy lássák a didergő orosz őrszemeket is. Ezen újabb művelet végrehajtásához egy kis megbeszélést is tartottunk, amikor is a vezérkari tisztnek azt ajánlottam, hogy most maradjon a szemben leszállásba állított két huszárnál. Ő azonban mindenképpen az én részlegemnél akart tartózkodni. Őt huszár, a vezérkari tiszt és én lassan, nagyobb részt kúszva, nagy félkört leírva megkerültük az orosz bal szélső bunkert. Két huszár a két őrt kapta el, Sepa¹⁰⁷ és Búzás huszárok, Papp szakaszvezető, a vezérkari tiszt és én pedig az erődbe rontottunk be, ahol az alvókat meglepve, puskalövés nélkül kilenc foglyot ejtettünk. Így 11 oroszral igyekeztünk csendben e-tűnni, de a középső erőd őrszemei észrevettek bennünket. Már túl voltunk ugyan a drótakadályokon, amikor lövöldözni kezdtek, s a foglyok közül kettő megpróbált megszökni. A huszárok azonban helyben hagyták őket, hogy utána nyugodtabban lettek. Utánunk nem jött senki. A lövések csakhamar elhallgattak, két huszárom is csatlakozott.

Létz századosnak szava nem volt, annyira meg volt illetődve. A fővédelmi vonalba megérkezve századparancsnokom előtt kért bocsánatot tegnapi kételkedéséért. Századparancsnokomnak pedig ezt mondta: „Tapody Lajos úgy megmászott a hóban, hogy ezentúl inkább mindent elhiszek neki, de ilyen kirándulásra vele többet el nem megyek.” Ez a járőrmenet híressé lett az egész 2. hadseregnél, mert Létz vezérkari százados fennem hirdette élményét, de ismert volt a hadosztályunkkal kapcsolatot tartó német csapatoknál is. Létz vezérkari százados megígérte, hogy hazajö-

¹⁰⁵ Létz József (1910. július 26. – Ilšovskoje, 1943. január 19.) vezérkari százados. 1942. április 21-től hősi haláláig mint a 7. könnyű hadosztály vezérkari főnöke a 2. hadsereg hadművelési területén frontszolgálatot teljesített.

¹⁰⁶ Búzás József (Cserkút, 1920. – ?) honvéd. 1943 elején bal lábán szilánk- és fagyássérülést szenvedett.

¹⁰⁷ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

vet örködni fog sorsom felett, de sajnos a háború másképp hozta: 1943. január 14-én Kolbino védelmében ő is hősi halált halt.

Ennek a hajnalnak eseménye még, hogy virradatkor az elhagyott orosz harcokocsironcsokhoz most is jött két orosz figyelőszolgálatra. Ezeket is sikerült elkapni. Elmondták, hogy parancsnokuk az előző napi kettőről azt hitte, hogy megszöktek, s azért küldte oda még őket is. Több már nem jött, pedig nagyon vártuk őket, hisz' oly könnyű fogásnak számítottak!

1942. december 10.

A század december 8-i elosztás szerint. A harceldőrsben dr. Szecsődy zászlós és Tapody fő-törzsrőrmester ismét a senki földjén járőrözött.

Este 21 óra körül hóropogást észleltünk az ellenség felől. Elhatároztam, hogy rajtaütök a cirkáló orosz járőrön. Az ellenség azonban nem velem szemben operált, hanem Mosztiscse felé, a 37. gyalogezred részei felé húzódtott. Mi nyolcan készültünk fel és mentünk ki a két vonal közé azzal a szándékkal, hogy valami módon törbe csaljuk a cirkáló orosz járőrt. Nekünk, annak ellenére, hogy nem hozzánk jöttek, így kellett cselekednünk, hiszen ha már egyszer beléjük csíptünk, tegyünk úgy még egyszer! Már csak azért is, mert az előző éjszaka történetek miatt revansot sejtettem az oroszok részéről.

A drótokat és aknamezőt elhagyva, a 37-esekhez tartozó Ködmön József főhadnagy¹⁰⁸ százada felől erős lövöldözés és harci zaj hallatszott. Én úgy igyekeztem irányítani a dolgot, hogy a visszajövő orosz járőrbe belepuskázhassunk. Gondoltam, ha nem is lesz különösebb eredmény, de legalább félnek majd arrafelé mázskálni. Tervünk Isten segítségével fényesen bevált. A sötétben, becslés szerint úgy 30-40 főből álló orosz csoport birkamódra összebújva rohant visszafelé. A 37-esek még mindig lötték őket, noha a sötétség és az egyre növekvő távolság miatt a találati valószínűség már nulla volt. Parancsom ekkor: „Kézigránátot fogj! Lövésemre egymás után hármat dobj!” 40 méter távolságra lehettek tőlünk, amikor meghúztam géppisztolyom elsütő-billentyűjét, amire gyors egymásutánban robbant 3x7, azaz 21 kézigránát a felénk haladó oroszok között. A futásban lévő csapatból csak hárman maradtak sértetlenül. Ennek a három muszkának az volt a szerencséje, hogy jóval a tömeg előtt jöve magukkal hoztak két magyar bakát. Mivel a lövések és a kézigránátok a tömegben pusztítottak, így nekik és a magyaroknak bántódásuk nem esett.

Az egyik magyar sebesült volt: őt az oroszok puskatussal ütötték le őrhelyén. Sebesülése azonban nem kívánt kórházi kezelést, házilag ki lehetett gyógyítani. Itt 32 orosz – köztük egy halott főhadnagy – került a kezünkbe. A halottakat és súlyos sebesülteket az egészségesekekkel és könnyű sebesültekekkel vitettük el. Hát, ez sem volt rossz fogás, azt el kell ismerje, de el is ismerte mindenki! Mint később kiderült, a gyalogságnál néhány orosz átbújt a dróton és elkapta a szolgálatát hanyagul teljesítő két őrszemet, akiket mi most visszaszerezettünk. Nem mondom, a két bakának megmondtam a becsületes nevét, mielőtt visszaengedtem volna őket Ködmön József főhadnagy úrhoz! Azt hiszem, hogy ő sem terjesztette fel kiüntetésre őket, s gyalogos bajtársaik sem alhattak azontúl nyugodtan, ha tudták, hogy ez a két gyászmagyar áll őrt.

Ezen ténykedésemért a III. hadtest vezérkari főnöke, Sárkány vezérkari ezredes¹⁰⁹ parancsára sürgönyileg terjesztettek fel Magyar Arany Vitézségi Éremmel való kiüntetésre, de hála a huszárokat annyira gyűlölő bakáknak, csak ezüstöt kaptam. (Megalégedve azért végül is meg voltam, mert később azért az arany is kifutott.)

1942. december 11.

A századot a hadosztályparancs értelmében a 3. számú harceldőrsben a 13. könnyű hadosztály 16 h-kor leváltja. Előzőleg hajnali 3 h-kor dr. Szecsődy zászlós és Tapody fő-törzsrőrmester parancsnoksága alatt a járőrök az akadályoktól 50 m-re ellenséges járőrökkel tűzharcban álltak. Két

¹⁰⁸ Ködmön József (Kürtös, 1908. május 1. – Mosztiscse, 1943. január 14.) főhadnagy. A 13. könnyű hadosztály 31. gyalogezredének 37/1. zászlóaljában az 1. puskásszázadot vezette alakulata keleti hadszíntéri harcái során. 1942. szeptember 29-én megsebesült, 1943. január 14-én hősi halált halt.

¹⁰⁹ Sárkány Jenő, vitéz (Budapest, 1899. szeptember 22. – Ivanovka, 1943. február 3.) vezérkari ezredes. 1942 szeptemberétől 1943. február 1-jéig a keleti hadszíntéren a III. hadtest vezérkari főnöke volt. A fogságba esés elől az öngyilkosságba menekült.

jajkiáltást hallottak, az ellenség a sötétben visszavonult. 15 h-kor Versényi százados és Zichy hadnagy ugyanott a járőrökkel kutatott, de nyomon kívül semmit sem talált.

Éjjel 0 órakor járőrszolgálatra indulunk. Ellenséggel nem találkozunk. Eredmény: csak a fáradtság.

1942. december 12.

A század részben Kalinyinban, részben ettől északra levő állásban. Különös esemény nem történt.

Századparancsnokom egy igen derék, mindenre kiterjedő figyelme, rendkívül erélyes, kötelességtudó ember. Neve Versényi Tibor, kora 33 év. Hibája, hogy szemüveget visel, és sötétben igen rosszul lát. De jó katonai tulajdonságai mégsem hagyják őt nyugton. Ma reggel, amikor felmentem hozzá a fővédelmi vonalba, a szokásos kedvességgel fogadott, és tőle telhetőleg mindennel ellátott. Beszélgetés közben célzott arra, hogy egy járőrmeneten szeretne részt venni. Megragadtam tehát az alkalmat és indítványoztam, hogy azt még ma hajtsuk végre. Lehet, hogy ő későbbi időben akarta, de kis gondolkodás után mégis azt felelte, hogy jó lesz ma is.

23 óra 20 perc volt, amikor „Isten nevével utánam!” vezényszavamra csikorgó hidegben nekiindultunk a kilátástalan útnak. Azt, hogy baj lesz, már előre tudtam, mert bizonyos voltam benne, hogy Versényi előbb-utóbb fel fog majd bukni egy, a hó alatt csonttá fagyottan heverő orosz hullában. Itt a Don–Potudany újoncok között igen sok orosz aludta örök álmát a hó alatt. Őszel itt hevesen támadtak, és rendszeres ki is lettek nyírva. A hullákat összeszedni lehetőségük azonban nem volt, s így azokat a hó temette el.

Jól sejtettem, mert alig hagytuk el az aknamezőt, Versényi máris felbukott. Körtvélyesi¹¹⁰ örvezető kötelessége volt őt vezetni, de a hó alá ő sem láthatott. Versényi nagyon szokott dühöngeni, ha baj éri, de most ő is csendben maradt – jegyezte meg Körtvélyesi. Kb. másfél órai cammogás után még mindig nincs ellenség, amiért is elhatároztam, hogy tartunk egy kis pihenőt. Leültem a hóba, huszáraim pedig nekem háttal, körülöttem kucorodtak le. Versényi és Körtvélyesi azonban állva maradtak, mintha ők külön háztartást vezetnének.

Czipszer¹¹¹ tizedes súgja, hogy balról hőnyikorgást hall. Parancsnokomnak leüljt intek, s figyelnünk visszafojtott lélegzettel. A léptek nyikorgása mind közelebről hallatszik, s az alakok már-már kivehetők a sötétben. „Lövésemre kézigránátot dob mindenki! Széthúzódni!” – volt a parancsom. A huszárok hasonlóan kúsza húzódtak szét anyyira, amennyire szükséges volt. Körtvélyesinek súgtam még, hogy ügyes legyen. Versényi közvetlen mellettem feküdt. Megfogtam a kezét. Remegett. Megértettem őt. Rosszul lát és így nem is érezhette magát egész embernek. 60-80 méter távolság volt az, ahonnan már megállapítható volt, hogy úgy 30-an lehetnek az oroszok. Megérintettem Versényi vállát. „Kapitány úr! Bátraké a szerencse!” Felelni már nem jutott ideje, mert abban a pillanatban meghúztam a géppisztolyom elsütőbillentyűjét, a huszárok pedig kidobták kézigránátjaikat. Versényi is szót fogadott: ő is kidobta a nála levő két kézigránátot. Körtvélyesi is többet tett, mint kívántam tőle. Ő géppisztolyából is küldött egy sorozatot. Az oroszok anélkül megfutamodtak ugyan, hogy egyet is felénk lőttek volna, de 13-an ott maradtak a rajtaütés színhelyén halottan és súlyosan megsebesülve.

Versényi szerint ez a járőrvállalkozás élete legszebb élményei közé tartozik. Csak nagyon idegesítette, hogy az oroszok úgyszólván már a nyakunkon voltak, és mi mégsem lőttünk. Mint mondta, pusztán az irántam érzett nagybecsülése gátolta abban, hogy parancsom ellenére már jóval előbb ki nem dobta kézigránátjait.

1942. december 13.

A század a december 12-i elosztás szerint. Különös esemény nem történt.

Hadosztályparancsnoki intézkedésre szakaszomat leváltották az előőrsből. Úgy volt, hogy tisztálkodásra egy hét pihenőt kapunk. Nagyon ránk fért volna, hogy kialakudjunk magunkat és ruháinkat kimossuk, kivasaljuk, mert férgek is kezdtek holmijainkban mutatkozni.

Egy-egy járőrmenetben csak hat-nyolcadmagammal vettem részt. A 35 főből álló szakasz többi része bent maradt a bunkerben. De ki lett volna az a hitvány magyar, aki aludni tudott volna akkor, mikor bajtársainak élete minden percben veszélyben forgott? Hát ilyen huszár nálunk nem

¹¹⁰ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹¹¹ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

volt! Nem jött ott álom a szemére senkinek. Ha pedig azt állítom, hogy az otthon maradtak értünk aggódva nagyobb izgalmat álltak ki, akkor a valót mondom. Az, aki ilyenben nem vett részt, vagy ha részt is vett, de nem olyan környezetben, ahol a bajtársiasság annyira a magaslatán állott, mint az ennél a harcban és fagyban összeforrott 35 huszárnál volt, az nem is tudhatja, hogy mit jelent az egy igazi férfiből lett katonának, amikor bajtársait egy-egy veszélyes vállalkozás után szerencsésen viszontláthatja. Aki nem látta, hogy ilyenkor mily boldogan ölelik keblükre az érkezőket a várakozók, aki nem volt szemtanúja, hogy milyen mélységes fájdalom vett erőt ezen a lelkes kis együttesen, ha valaki közülük kidőlt, annál nem is csoda, ha nem tud igazán szeretni, ha nem tudja a jó katoná által annyira megbecsültet, az Istent, a Hazát és a bajtársat értékelni és védelmezni. Erre a fennkölt gondolkodásra azonban a fiúnak született gyermeket Édesanyjának, tanítójának, később parancsnokának mind szóval, mind jó példával kell nevelni.

1942. december 14.

A század 2 h 30 l.-től 7 h-ig riadókészzenlétben, mivel a harcélőrsöt támadás érte. Különbőben a december 12-i elosztás szerint.

1942. december 15.

Orkonyi Attila zászlós¹¹² parancsnoksága alatt 32 fő a puskásszázadtól bevonult, este Peskovtán helyezkedik el. Más különös esemény nem történt.

3 órákor riadó! Ahonnan minket 13-án leváltottak, oda az éjszaka betört az orosz és többen áldozatul estek az előőrs tagjai közül. Nem voltak eléggé éberek a gyalogosok. Azt persze nem tudom, mi lett volna akkor, ha most is mi állottunk volna ott az őrséget, de hinni merem, hogy amint máskor anyiszor megtettük, most is túljártunk volna a támadók eszén.

Befejeztük tehát az egyhetesnek vélt pihenőt egy nap alatt, és nekivágtunk, hogy leválsuk a megrendített gyalogos harcélőrsöt. Adjon a Mindenható örök békét az életüket vesztett gyalogos bajtársaknak. Eddig csak Osztiás János honvéd – aki itt alussza örök álmát védőkörletünkben – kiscsordult vére intett bennünket a kötelesség hű teljesítésére, de most a mellé sorakozott 37-es gyalogosok¹¹³ véres emléke is bosszúra hív, annál is inkább, mert itt fekszik közöttük Csányi Mihály¹¹⁴ honvéd, unokaöcsém, aki nyitott szemét az örök álomban is rajtam tartja és kéri, követeli tőlem, hogy küldjek utána szolgát a másvilágra.

1942. december 16.

A század a december 12-i elosztás szerint, más esemény nem történt.

A leváltás végrehajtása után védelmi vonalunkban láthatatlanságra törekedtünk. Nem volt szabad mutatkozni senkinek. Egész éjjel feszült figyelemmel vártuk az oroszot, de nem mozdult.

1942. december 17.

Nagy és Orkonyi zászlósok délelőtt 8 h 30 l.-kor a harcélőrsök mögött lévő bokrosból géppuskatűzet kaptak. Ezen területet 30 fős járőrrel átkutatták, de egy elhagyott nádkunyhón kívül semmit sem találtak. Bálint Jenő őrmester gyakorlat közben kézigránáttól megsebesült.

Lövésekre sem válaszolva a legnagyobb csendben várakoztunk. Magam is egész éjjel az őrszemeknél tartózkodom. Szinte éreztem, hogy ma már valaminek történnie kell. Az alvást meg sem mertem kísérelni.

¹¹² Orkonyi Attila dr. (Bagota, 1918. – ?) tartalékos huszárszászlós. 1942. november 10-től – december 15-től az arcvonalban – mint a 7. önálló huszárszázad szakaszparancsnoka részt vett a 2. hadsereg Don menti hadműveleteiben. Újabb frontszolgálata 1944. június 12-én vette kezdetét, mikor a 2/5. lovasszázad szakaszparancsnokaként az 1. lovashadosztály kötelékében ismét a keleti hadszíntérre került ki. 1944. július 15-én Porzeczénél nyoma veszett (hősi halált halt?).

¹¹³ A 13. könnyű hadosztály 31. gyalogezredébe tartozó kecskeméti 37/I., illetve kiskunfélegyházi 37/III. zászlóaljbeli honvédek.

¹¹⁴ Csányi Mihály (Alsómonostor, 1919. szeptember 19. – Uriv, 1942. december 13.) honvéd. A kecskeméti 37/I. zászlóalj kötelékébe tartozott. Fejlövés következtében hősi halált halt. Prilepiben temették el.

Hajnal 3 óra körül a középső kettős őrszem jelentette, hogy a drót előtt mozgást észlel. Figyeltem, s magam is ugyanezt tapasztaltam. Egyik őrszemet¹¹⁵ elküldtem, hogy csöndben riassza a rajokat. Parancsom, hogy mindenki a részére kijelölt lőrésen figyeljen és várja az eseményeket, illetve első lövésemet. Az oroszok művészien csinálták az átjárót és bújtak át a drótok alatt, de igen lassan mozogtak. Annyira észrevétlenül kúsztak lépésről-lépésre előre, hogy hiába voltam hozzájuk egészen közel, egyértelműen felismerni őket csak közvetlen közletről lehetett. Szerintem hat muszka volt már belül a dróton, amiben nem is tévedtem, mert az ütközet után valóban hat hulla maradt az árkunk előtt.

Az első alattomos orvítamadó már úgy 6-8 méterre volt, amikor elhatároztam, hogy cselekszem. Az előttem szinte észrevétlenül kúszo fenevadat egy rövid géppisztolysorozattal végiglőttem úgy, hogy a lövések az elején be, a hátulján pedig kimentek, s jajszó nélkül ott ki is adta a páráját. A jobb dobók kézigránátot dobtak. A többi huszárok pedig lőttek, hogy percek leforgása alatt a dróton belül hat, azon kívül pedig nyolc halottat vagy mozdulni képtelen súlyos sebesültet hagyott az orvítamadásra felkészült, alattomos vörös rém. A vállalkozók többi része elszaladt anélkül, hogy egy puskalövést leadott volna. Olyan nagy háborúban, amelyet most vívunk, nem nyom túl nagyot a latban az a 14 istenétől megfosztott, emberi mivoltából kivetkőztetett orosz, de ha minden orvítamadásukra ilyen pofont kaptak volna, akkor előbb-utóbb behúzódnak penészes odújukba, s nem jutottak volna el Közép-Európába. Az eredménynek nagyon örült a hadosztályparancsnok. Jutalmunk pedig az lett, hogy erről a helyről mindaddig le nem váltottak bennünket, amíg a téli nagy visszavonulás be nem következett.

1942. december 18.

A század december 17-i elosztásban. A járőrséggel Hertelendy zászlós által szemrevételeztetett. A Gyevica déli állás harcálláspontja körül 10 tűzérési lövés és akna esett a délelőtti folyamán. Kalinyintől északra 3 tűzérési becsapódás.

1942. december 18. és 22. között csak a védőállásban voltunk. Járőrvállalkozás nem volt. A mozgás korlátozását a hadosztály maga követelte. Egyébként pedig ezen a héten olyan nagy olvadás volt, hogy a terepen járni csak vízben lehetett, amely az árkainkba is befolyt.

1942. december 19.

A század a december 17-i elosztásban, más esemény nem történt.

1942. december 20.

A század a december 17-i elosztásban. A Kalinyintől délre levő állásokat a 31. gyalogezred veszi át.

1942. december 21.

A század védőkörletét a IV. hadtest parancsnoka¹¹⁶ megsejleli. Más esemény nem történt.

1942. december 22.

A század védőkörletére két akna esett. A század a december 19-i elosztásban. Más esemény nem történt.

1942. december 23.

A század a hadosztályparancs értelmében a mai naptól fogva a 35. gyalogezred alá tartozik. Délután úgy a védőállásban, mint Peskovatkán és Kalinyinban karácsonyi ünnepeket rendeznek.

A honvédelmi minisztériumból rendelet érkezett, amely szerint a honvéd tisztikarba való végleges átminősítésemet megelőzően vizsgát kell tennem. A rendelet szerint azonnal be kell vonulnom

¹¹⁵ A szövegből kiderül, hogy a naplóíró nincs tisztában a fogalom pontos jelentésével. Az őrszem ugyanis mindig két főt jelent, egy fő csak felállított őr lehet. Kettős őrszem alatt kell valójában őrszemet értenünk, s Tapody értelemszerűen nem az egyik őrszemet küldte el, hanem az őrszem egyik tagját.

¹¹⁶ Heszlényi József, vitéz (Igló, 1890. július 24. – Zwetl [Ausztria], 1945. június 2.) altábornagy, 1944. november 1-től vezérezredes. A 2. hadsereg hadművelési területén 1942. december 6-án vette át a IV. hadtest parancsnoki teendőit, s a harcteréről visszatérve 1944. szeptember 19-ig töltötte be ezt a tisztséget. Ezt követően a magyarországi hadműveletek alatt a háború végéig a 3. hadsereg parancsnoka volt.

hátországi alakulathoz Magyarországra. Az iratot századparancsnokom átolvasás végett beküldte hozzám az előörsbe. Az iktatóbélyegző jobb oldalán írás szerepelt: „A rohamszakasz parancsnokságát átveszi gróf Zichy Endre hadnagy. Versényi százados.”

Mindez nagyon gondolkodóba ejtett. Nem tudtam, mit tegyek. Álmodom, a honvéd tisztikarba való végleges átvételelem lehetősége forgott most kockán. Nem tudhattam, hogy nem tesz-e félre ügyemet örökre, ha most a felkínált alkalmat elutasítom. Másrészt sajnáltam otthagyni szakaszomat. De még inkább erőt vett rajtam a határozatlanság, amikor láttam, hogy leváltásom hírére hűséges harcostársaimon is lehangoltság vett erőt.

Este, úgy 17 óra körül érkezett meg gróf Zichy Endre hadnagy legényével, hogy engem és legényemet leváltssanak. Zichy nem tartozott a nyúl szívű emberek közé, de azért megkönnyebbült és derűsebb arcot vágott, amikor elolvasta jelentéstimbömbe írt, Versényi századoshoz címzett alábbi kérésemet:

„Százados Uram! Gróf Zichy Endre hadnagy úrnak a szakaszparancsnokságot nem adom át, hanem legényével együtt visszaküldöm őt százados úr rendelkezésére a fővédelmi vonalba.

Tudom, jól tudom, hogy 20 évi küzdelmes katonai pályafutásom megkoronázását, a honvéd hivatalos tisztikarba való átminősítésem lehetőségét teszem jelen cselekedetemmel kockára. Azzal is tisztában vagyok, hogy ennek a nagy háborúnak eldöntésére személyem befolyással nem lehet. De azon 35 magyar huszár bajtársam lelkétől az enyém mégsem tud elszakadni, akikkel a sok megpróbáltatásban eggyé forrtam. Úgy érzem, hűtlen lennék mindenkihez, akiket eddig szerettem, s mindenhez amit eddig becsültem, ha most egyéni érdekemet előbbre tartva innen elmennék. Érzem, hogy az íthagyandó 35 huszár lélekben megcsaltnak éreznék magát mindannyiszor, ahányszor eszükbe jutna, hogy én otthon lebzselek szép Magyarországon. A vizsgáztató bizottság elé készséggel állok azonnal is, de innen azért elmenni – magamra nézve – becstelenségnek tartanám.

Kérem százados urat, méltóztasson az ironnal leírt, s mellékelt kérvényt a századimokkal legépeltetni és pártoló véleményével kiegészíteni. Én aláírás végett reggel 8 órára százados úrnál jelentkezem.”

A visszatartásom iránt írásban benyújtott kérvényem szövege ez volt:

„M. kir. Honvédelmi Miniszter Úrnak
/: 8/e. osztály :/

Budapest

A folyó évi XI. 25-én 160492/8/e – 1942. szám alatt kelt HM rendelet kapcsán kérem a harctéri szolgálatban való további meghagyásomat.

Jelentem, hogy hosszú katonai szolgálatom alatt a katonai szolgálat minden ágában oly fokú gyakorlati és elméleti tapasztalatra tettem szert, hogy minden megelőző próbaszolgálat nélkül is vizsgára bocsáthatónak érzem magamat.

Tábori posta 270/17 – 1942. XII. 23-án.

Tapody Lajos főtörzsőrmester.”

Versényi az a katona, aki fölfelé nem szeret akadékoskodni, hanem végrehajtja azt, amit kívánnak tőle. Most azonban szó nélkül aláírta és elküldte a kérvényemet. Felelet nem jött soha, de a kérelmet helyben hagyták.

1942. december 24.

A század a december 23-i elosztásban. A védőkörletre 3 akna esett. Tisztes iskolába vezényelendők pótlására 12 fő beérkezett a pótszázadtól.

Tudomásomra jutott, hogy tábori papjaink délután a fővédelmi vonalban meglátogatják a harcosokat. Kérem parancsnokomat, hogy ha már mi úgy élöl is vagyunk a főcsapat szemeként kitolva, mégis legyenek arra tekintettel, hogy ezek a fiúk mind dunántúli katolikus emberek, s magam is meleg barátságban élek a Jóistennel. Küldjék le tehát hozzánk is a római katolikus papot. Szende Ernő¹¹⁷ tábori lelkész le is jött. Úgy 20 óra körül lehetett az idő, amikor bunkerenként tett látogatását befejezte.

¹¹⁷ Szende Ernő (Lajoskomárom, 1912. március 8. – ?) próbaszolgálatos tábori lelkész, 1944. július 1-jétől hivatásos tábori főlelkész. Mint a soproni 4. gyalogezred evangélikus tábori lelkésze 1942. november 15-től

Éppen megköszöntem neki amiért egy kis lelki vigasszal hozzánk is ellátogatott, amikor az árokban őrszemet álló hat huszár közül az egyik riadót jelzett. Minden huszár fegyvert ragadott és a részére kijelölt lőrészhez igyekezett. Én a páterrel kezét fogtam és kértem őt a gyors elvonulásra, de másként történt. A páter azon óhaját juttatta kifejezésre, hogy meg szeretné várni ennek a riadónak a fejleményét. Jó – válaszoltam, de tudja-e kezelni a karabélyt? Tudom – felelte. Kezében a zuronys karabéllyal velem jött. Lőni, szűrni nem akart, illetve csak akkor tette volna meg, ha életét közvetlen veszély fenyegeti. Ő csak mint a Jóisten küldötte volt velünk.

Nem került sor arra, hogy a 4. gyalogezred tábori lelkésze, Szende Ernő önvédelmi harcot vívjon a kezébe nyomott huszár karabéllyal. Mindent elintézett az a 35 huszár, akikhez egy órával előbb elhozta az Istent ide, ebbe az előretolt harcelőrs állásba. Arra a csettenésre, amikor az első orosz drótunkat elvágta, három golyószóró, hét géppisztoly és 10 karabély ontotta a tüzet, a szakasz legjobb 16 gránátdobója pedig az árok elé kiugráva úgy szórták közéjük kézigránátjaikat, hogy orosz részről alig dördült el néhány fegyver. Az egész kis ellenlökés tarthatott 10-15 percig, és az orosz máris ott hagyott a drótok között és előt mintegy 30-40 halottat vagy magával tehetetlen súlyos sebesület. A többi pedig futni volt kénytelen anélkül, hogy a papi kísérettel vezetett huszárok közül csak egynek is baja történt volna.

Órákon keresztül üvöltöttek a magukkal tehetetlen, súlyosan sebesült muszkák a drótokon túl, vagy éppen azok közé keveredve, míg úgy éjjel tájra már elhallgattak. Ekkorra már ugyanis ha el nem is vérzett, de megfagyott mindegyik. Azon célból, hogy a jajgatók közül egyet is behozzunk, a dróton túlmenni nem volt tanácsos, mert ott a bozótokban leselkedhetett az orosz. Az átjáró kapu pedig jóval odébb volt jobbra, hogy cirka 200 métert oldalt kellett volna mozogni az esetleg ott leselkedő ellenség előtt. Így tehát maradtak, ahogyan a huszárfegyver intézte sorsukat.

[...] Szerencsére a már tegnap megérkezett hideget most hóvihar követte, s úgy betakarta őket, hogy reggelre már csak négyet lehetett látni: kettő fel volt akadva dróton, kettőnek pedig a felhúzott térde emelkedett ki a hóból.

Erről az eseményről sem parancsnokomnak, sem a hadosztályparancsnokságnak ezen az estén nem küldtem külön jelentést. Szende páter volt az, aki végignézte, s ő volt az is, a fővédelmi vonalban gazdámmal közölte, hogy mi történt. [...] Bevonult Kolbinóba a hadosztályparancsnokságra és ott részletesen tájékoztatta vitéz Szabó László vezérőrmagy urat az előtte lejátszódó eseményekről.

1942. december 25.

A század az előző napi elosztásban. A védőkörletre két tüzérségi becsapódás. Rohamjárőr gyakorlatok folynak.

Hadosztályparancsnokom, vitéz Szabó László vezérőrmagy úr este 17 órakor meglátogatott, harcos bajtársaimmal elbeszélgetett. Minden huszárnak hozott 100-100 cigarettát, 2-2 deci rumot és 30-30 deka szalonnát. Engem a szolgálatból levált Versényi százados. Hadosztályparancsnokom autóval Kolbinóba visz, ahol meleg fürdő várt. Fürdés után finom vacsorát kaptam hazai borral, s hajnalig elbeszélgettünk. A hadosztály vezérkari tiszt¹¹⁸ úgyszólván minden szavamat feljegyezte. Nem tudom mi sült volna ki ebből a jegyzetből, ha később ő is életét nem adta volna a szent ügyért.

A meleg fürdő, jó vacsora és a bor kissé megpuhított. Álmos voltam nagyon. Észre vették az urak is, de fel is mentettek. Azt mondotta a vezérőrmagy úr: „Nem baj Lajosom! Ásítózzál, de beszélj és igyál!”

Hajnali 3 órakor vittek vissza gépkocsival szakaszomhoz, ahová elkísért vitéz Szabó László vezérőrmagy úr, Létz József vezérkari százados és Szende páter. Kaptam két liter bort és egy liter konyakot karácsonyi ajándék címen. Ezt Versényivel testvériesen megfelezttem; úgy is illett, mivel távollétem alatt önzetlenül vállalta helyettesítésemet.

vett részt a 2. hadsereg keleti hadszíntéri hadműveleteiben. Harctéri szolgálata 1943. június 9-től folytatódott, s november 8-ig a galíciai területen megszálló feladatot ellátó 121. könnyű hadosztály protestáns vezető lelkésze volt. A második világháború utolsó heteiben, 1945. április 3. és 15. között az SS 26. (2. magyar) „Hungária” fegyveres-gránátoshadosztály megbízott vezető lelkészi tisztét látta el.

¹¹⁸ Feltehetően a 7. könnyű hadosztály vezérkari főnökére gondolhatott a naplóiíró. A megfogalmazás azonban pontatlan, mivel egy könnyű hadosztály-parancsnokság állományában több vezérkari tiszt is teljesített szolgálatot.

1942. december 26.

A század a december 23-i elosztásban. Semmi esemény nem történt. Rohamjárőr gyakorlatok folynak. *Nem történt semmi. Ellenség részéről volt ugyan vak lövöldözés, de ez eseménynek nem számíthatott.*

1942. december 27.

A század a december 23-i elosztásban. 20 mázsa szénát és 25 mázsa szalmát felvételezett. A rohamjárőr gyakorlatok folynak.

1942. december 27–31. Arra való hivatkozással, hogy már igen sok borsot törtünk a velünk szemben álló, túlerővel rendelkező ellenség orra alá, korlátozták a két drót között elterülő senki földjére irányuló járőrözést. Huszár bajtársaim azonban – előitem akkor még ismeretlen oknál fogva – folyton járőrözni akartak. Nem tudtam mi van velük, hogy folyton hajtanak. A férfiúi bátorságom megóvása érdekében azonban mennem kellett, ha tetszett, ha nem. Századparancsnokom is kénytelen volt a járőrmeneteket engedélyezni, mert a század harci hírnevét ez a szakasz tartotta fent. Annyira szorgalmazták a járőrözést, hogy egy éjszaka kétszer is kihajtottak. Ők könnyebben voltak, mert 35 emberből egy menetben csak hétének kellett részt venni, de nekem mindig talpalnom kellett, mert ők menni akartak, de mindig csak velem. Ezeken az éjszakákon rettenetes hidegek voltak. Járőrmeneteim pedig annyira balul sikerültek, hogy oroszra nem találtunk. A nekivadult szakasz azonban kitartóan hajtott járőrbe.

Szilveszter éjszakáján ellenálltam, s nem mentem, mondván, hogy holnap megyek, de ma akármilyen is lesz, ünnepelnek. Ezen az éjszakán annál is inkább nem volt kedvem menni, mert Bor Ferenc¹¹⁹ (civiltelen szítakötő mester) örvezető már tegnap hátrament egy csomó cigarettával a vonal mögötti falvakba, s a lakosságtól vásárolt 10 tyúkot és négy kakast, amiből remek szilveszteri vacsorát varázsolt. Emellé ezen az estén legális úton is kaptunk fél-fél liter bort. Nekem Witzmann Ferenc¹²⁰ karpaszományos örmester, a felvételezőnk, még külön szerzett két liter bort és egy hét decis üveg pezsgőt. Gazdag szilveszter volt ez, de ki is tartottam ama elhatározásom mellett, hogy ma nem mozdulunk!

Lehet, hogy igazam volt, hogy nem mentem, mert minden harcokban bent volt a fél liter borocská és bizony olyankor már könnyebben elhamarkodja az ember a dolgát, ha esetleg ellenségre bukkan. Rengeteg ember fizetett már életével azért, mert harcban ittas állapotban volt.

1942. december 28.

A század az előző napi elosztásban. Állások műszaki berendezésének javítása. Önként jelentkezők gyorslövésben és kézigránattal való dobásban történő kiképzése.

1942. december 29.

A század az előző napi elosztásban. A műszaki berendezések javítása tovább folyik. Az önként jelentkezők kiképzése folytatva. Az állások mögé két tüzérségi lövedék csapódott be.

1942. december 30.

A század az előző napi elosztásban. A műszaki berendezések javítása tovább folyik. Az önként jelentkezők kiképzése tovább folyik. Más esemény nem történt.

1942. december 31.

A század az előző napi elosztásban. Az állásban a műszaki berendezések javítása folytatva. Az önként jelentkezők kiképzése folytatva. Peskovatkán 19 h-kor az I. és IV. szakasz háza leégett, a felszerelés nagy része bent égett.

1943.

1943. január 1.

A század az előző állásban (4/III. zászlóalj védőkörlete) véd. Műszaki munkálatokat hajt végre és az árkokból a havat takarítja el.

¹¹⁹ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹²⁰ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

Este 21 órakor minden bevezetés nélkül kezembe nyomott Vidák István¹²¹ őrzető egy kis papírt, amire hét név volt felírva. Kérdésemre, hogy mi ez, azt jelentette, hogy az éjszakai vállalkozásra az a hét ember jön, akinek a neve a cédulára fel van írva. Parancsoljam meg az indulás időpontját. Nem tagadom, kényszerítve éreztem magamat, de nem árultam el, hogy nincs kedvemre a menet. Parancsoltam: „Indulás 23 órakor! De készüljön fel egy másik járőr is, akikkel – ha baj nem ér az első járőrmenetben bennünket – hajnali 4 órakor indulok! A hajnali járőr neveit is kérem ide.” Mindkét járőrmenet szerencsésen lezajlott, de eredmény nélkül.

1943. január 2.

A század előző állásában véd, a műszaki berendezések megerősítésén dolgozik. Éjjel 23 h 30 I-ra fogolyvallomás alapján nagyobb orosz támadással számol, mely azonban nem következett be. Mosziscse felé 21 körül erős saját zárótűz, mely kb. 5-6 percre tartott, utána csend lett.

24 órai indulással hajtottunk végre egy járőrmenetet, de eredmény csak a fáradtság volt. A helyzet ugyanis az volt már, hogy a sorozatos megzavarás után az oroszok kiürítették előőrs vonalukat és hátrahúzódtak fővédelmi vonalukba. Ott pedig oly hatalmas drótsövény volt kihúzva és mellé még tele magas hófúvással, hogy azon csendben átjutni lehetetlen volt, ők pedig nem mertek kijönni a két vonal között elterülő Don jegére és senki földjére.

1943. január 3.

A század az előző védőkörletben véd és műszaki megerősítéseken dolgozik. Hertelendy Dezső zászlós 29 fővel és 90 lóval 8 napos gyalogmenetben útba indult a loáttellettő állomásra. Délután folyamán orosz részről 8 nehéz tüzgép lövedéke csapódott be a század védőkörletébe, s a harcok elhárító árok építésén dolgozók közül Papp Sándor tizedest egy szilánk az orrán gyengén megsebesítette. Papp szolgálatképes maradt.

1943. január 3–4. Este, úgy 20 óra körül, mikor már a hátulról behozott meleg ételt elfogyasztottuk, nyírfa dorongokból összeállított ágyamon heverészttem, Papp Sándor szakaszvezető kérdezte, hogy mikor megyünk járőrbe? Parancsom: „Éjjel két órakor indulás hét fővel. Megbeszélés 1 óra 30-kor a jobb szélső bunkerban!”

Papp elment, s magamra maradván ráértem gondolkozni. Ekkor határoztam el, hogy történjék bármi, de ma addig vissza nem jövök, amíg valamit nem cselekszünk. Éjjel 2 óra öt perc volt, amikor nekivágtunk a senki földjének. Csikorgó hideg, s mellé szörnyű szélvihar. Úgy másfél órás bojongás után leültem. Mellettem Tóth tizedes volt. Jobbra és balra 200-200 méterre 3-3 huszár. A szörnyű hideg miatt 8-10 perc múlva újból nekivágtunk kilátástalan utunknak. Vagy 20 percre bandukolhattunk már megint a bozótos Don-part vidéken, amikor tőlünk balra, de már inkább a hátunk mögé maradván, a hóból előugrott mintegy 14-15 orosz, és rohant felénk a szokásos ordítás kíséretében. Szerencsére ugyanabban a pillanatban, még minket, a veszélyben levőket is megelőzve a tőlünk jobbra, velünk párhuzamosan mintegy 200-250 méterre előrehaladó Kimbauer-csoport megnyitotta a tüzet, s három géppisztollyal középörkölt a felénk rohanó orosz csoportnak. Csakhamar pánik ütött ki a bennünket élve elkapni igyekvő oroszok között, mert mi Tóthtal megadás helyett kézi gránátot dobtunk közéjük, s aki a robbanások után még bírt, az menekült is. Most azonban a baloldalt előrehaladó csoport is megnyitotta a tüzet. Végezetül négy halott, négy sebesült és három egészséges orosz a kezünkbe került. Az oroszok bemondása szerint 16-an voltak, tehát öneket sikerült elmenekülni. A halottak között volt maga a járőrparancsnok, a főhadnagyuk is. A négy sebesült valahogy bevánszorgott a saját lábán. A négy halottat a három egészséges orosz és huszáram hozták be. Mikor állásainkhoz visszatértünk a négy halottat a bunkerunk elé tettük le, a többit pedig beteretlűk a bunkerba, hogy ott kikérdezzük őket.

Első lépés volt, hogy kaptak egy-egy kupica rumot és egy-egy cigarettát, s közben folyt a sebesültek bekötözése. Én Sepa huszár tolmácsolása mellett egy oroszral tárgyaltam, a többi addig hátrább állott, illetve velük a kíváncsi huszárok foglalatostkodtak. Mikor az előttem álló orosz a felhőrpintett rum áráként mindent kiadott magából amit tudott, akkor egy másikat szólítottam elő. Ez előrébb lép ugyan, de közben a nadrágját húzogatja magára. Nem tudtam miért öltözik a muszka, hát megnéztem, mi történik ott hátul. Nagy meglepődésemre a többi is a nadrágjával bíbelődik. Nem tudtam, miért

¹²¹ Vidák István (Kastélyosdombó, 1920. augusztus 15. – Bolgyirevka, 1943. január 12.) őrzető. Szívlövést következében hősi halált halt.

csinálják. *Nem is kérdezősködtem, de éreztem, hogy itt valami olyan történt, amit én nem szoktam alkalmazni. Amikor a kikérdezés megtörtént és a foglyokat a fővédelmi vonalba való hátrakísérés végett a bunker elé rendeltem, azt tapasztaltam, hogy a bunker előtt fekvő négy halott orosznak is meg van oldva a felső és alsó nadrágja. Megkérdeztem, hogy ugyan mire jó ez, de mivel kielégítő választ nem kaptam, nem forsziroztam tovább a dolgot. Nem beszéltem róla többet, pedig foglalkoztatta a fantáziámat.*

A három egészséges orosz gyalogszánon húzta a négy halottat maga után fel a fővédelmi vonalba, a négy sebesült pedig ballagott a szán után. Elmentem a szomorú menet után magam is, hogy gazdámnak beszámoljak az éjszakai eseményekről. Ő ilyenkor szerette, hogyha személyesen is elmondtam a történeteket, nemcsak írásban. Meg hát ilyenkor kinézett pár kupica rum is, ami most jól is jött, mert az enyémet odaadtam a muszka foglyoknak.

Mikor visszaertem az előőrsbe, már úgy 8 óra lehetett. Illés János¹²² örvezető egy kis hazai süteménnyel és kolbással kedveskedett, s utána jó meleg feketekávé is került, rummal fűszerezve. Amit kaptam, azt elfogadtam és elfogyasztottam. Így cselekedni ennél a lelkiileg eggyé olvadt társaságnál kötelező volt. Fennhéjázó, pöffeszkedő alaknak kiáltott volna ki ez a személyemhez oly meleg szívvel ragaszkodó 35 huszár, ha csak egyszer is visszautasítottam volna a nagyrabecsülésük jeleként felajánlott hazai falatot. Befejeztem a reggelizést, meglátogattam a másik két bunker lakóit, s utána lepihentem. Nyírfa rönkökből készült fekhelyemen hevertem már, mikor Tóth tizedes odakuporodott fejemhez és halkán mondotta: „Most tessék rám figyelni, nagyon érdekeset fogok mondani. De azt, hogy megmondtam, senkinek nem szabad kettőkön kívül tudni! Az a hír terjedt el ugyanis, hogy mi női zászlóaljjal állunk szemben. Ezért kellett járőrbe menni, ha volt rá szükség, ha nem. A szakasz, mikor hírért vette, hogy velünk szemben nők állnak, elhatározta, hogy bármi is történjék, de női orosz katonát fog. Megmondani azonban nem mertük, mert féltünk, hogy úgy majd nem tetszik velünk jönni. Most, hogy az éjjel kézre került az a 11 orosz, elhatároztam, hogy megmondom a valót. Ezért volt az, hogy minden oroszral letolatuk a nadrágját, hogy megtudjuk nő-e, vagy férfi.”

Nem mondom élmény volt ez is, de sok hideget ki kellett állnom és sok fáradságot voltam kénytelen elviselni, mire a miértjét megtudtam. Nem is bosszantott, sőt, örömmel könyveltem el szívemben, hogy még mindig van életkedv ezekben a hajszolt emberekben.

1943. január 5.

A század előző állásában véd és műszaki megerősítéseket hajt végre. Mékli Lajos őrmester¹²³ 27 fő és 84 lóval 8 napos gyalogmenetben útba indult a lóátteleltető állomásra. Rohamraj részére kézigránátdobás.

1943. január 4–11. Békésen vagyunk, kiemelkedőbb események nélkül. Nagy olvadások vannak. Járőrmenetek nincsenek. Itt-ott ágyúdörrenés és utána újra hosszú csend. Vihar előtti csend volt ez.

1943. január 6.

A század előző állásaiban véd és folytatja az állás műszaki megerősítéseit, a védőállástól jobbra levő 11 üres bunkerben pedig megtévesztést célzó fütést végez. 14–15 h között a védőkörlet területén 6 darab ellenséges lövedék csapódott be, embersérülés nem történt.

1943. január 7.

A század előző állásaiban véd és műszaki megerősítéseket végez (harckocsi elhárító hófalat emel), s a védőállástól jobbra levő üres (11) bunkerben megtévesztést célzó fütést eszközöl.

1943. január 8.

A század előző állásaiban véd és éjjel folytatja az állás műszaki megerősítését, hófalat emel, a védőállástól jobbra levő üres bunkerekben pedig az ellenséget megtévesztő fütést végez.

1943. január 9.

A század előző állásaiban véd, éjjel pedig folytatja a műszaki megerősítést, harckocsit elhárító hófalat épít. A golyószórós rajok villaállványt készítenek a golyószórós fészkek helyén légvédelmi

¹²² Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹²³ Mékli Lajos (Sopronbánfalva, 1912. – ?) továbbszolgáló szakaszvezető, később őrmester.

tüzelőállásra. 16 h-kor az önként vállalkozókból 16 fő lövészetet hajt végre sötétben. 21 h-kor bombavetőк repültek be, egy repülő a Bondor-körletre¹²⁴ bombát dobott.

1943. január 10.

A század előző állásaiban véd, éjjel harcokosi elhárítást célzó hófalat épít. 23 h-kor az önként vállalkozók közül 19 fő lövészetet hajt végre.

1943. január 11.

A század előző állásaiban véd, éjjel harcokosi elhárító hófalat emel. 0 h 15 I-kor egy ellenséges repülő a védőkörlet felett kelet-nyugati irányba átrepült, s a körleten kívül „Sztálin-gyertyát”¹²⁵ dobott.

1943. január 12.

10 h 30 I-kor riadó. Kalinyinből a századtörzs állásba megy. 12 h-kor a század eltolódásra parancsot kap. 16 h-kor Kalinyinből elindul Bolgyirevkára, beérkezik 20 h-kor, onnan éjjélkor Bolgyirevkától északra (bunker-harcálláspont) védelembe megy. Ellentámadásra oda az éj folyamán német harcokosik beérkeznek. 11 h-kor Tapody főtörzsörmeister alatt 7 fős járőr a Jaryw-Riegel-re¹²⁶ és egy 155-ös magassági pontra kimegy, felveszi a Koppány-csoporttal az érintkezést, attól keletre orosz felderítő egységek közé behatol, ahonnan ellenséges tüzet kap.

A m. kir. Honvédség 2. hadseregének fekete napja. Reggel 8 óra körül óriási pergőtüzet zúdított vonalunkra az orosz. Úgy három órás ágyúbömbölés után pedig megindult a harcokosik és a rengeteg ember roham. A roham a 4. és 35. gyalogezred és a mi állásaink ellen irányult. A 35-ösök és mi fényesen visszavertük a megisméltető rohamot, de a 4. gyalogezred 2. századánál sikerült betörniük. A betöréstől jobbra és balra pedig felgöngyölítettek egy nagy részt. A gyalogság megíngott és az így ütött részen mélyen behatoltak Bolgyirevka felé. E napon minket a 4. gyalogezred megsegítésére rendelték Bolgyirevkára. Úgy 15 óra lehetett, amikor védőállásomat átadtam Ködmön József 37. gyalogezredbeli főhadnagynak. Osztiás János, Csányi Mihály és a múlt év december 15-én éjjel melljük sorakozott bajtársak síremléke fölött még elmondtam rövid imát, s búcsúztam tőlük is örökre. Búcsúim végén, keresztvetés közben látni véltem, hogy az előttem sorakozó nyírfa kereszték – amelyek az alattuk örök álmodó magyar férfiak becsületét, a magyar hűséget, a magyar hit örök szimbólumát hirdetik [...] – megmozdultak. Tisztelegtem, s tovább mentem. Ekkor már harcostársaim is indulásra készen egybegyűltek, és véglegesen elhagytuk azt a helyet, ahol hat kemény hét leforgása alatt Isten segítségével oly ragyogó sikereket ért el ez a keresztény szellemben élő, Istent, hazát védő 35 huszár; hogyha katona valaha álmodott ragyogó fegyvertényekről, hírnévről, becsületességről és dicsőségről, az csak ilyenről álmodhatott, felemelőbből nem.

24 óra volt, amikor századunk beért Bolgyirevkára. Érkezésünk után azonnal járőrbe küldtek Uriv felé a Jaryw-on¹²⁷ át. Itt egy ügyetlen ember, Nagy Mihály¹²⁸ nevű tartalékos hadnagy által adott rossz tájékoztatás folytán rossz irányba mentünk, hogy végül nem a kapott feladatokat oldottam meg, hanem tévelygésemben egész más, a felső vezetés részére felbecsülhetetlen értékű feladatokat hajtottunk végre.

¹²⁴ A 7. könnyű hadosztály 35/I. zászlóalja 2. puskásszázadának Gyeveca falu szélén kialakított védőkörlete. Az alakulat parancsnoki teendőit 1942. október elejétől Bondor Vilmos (Hosszúfalu, 1915. szeptember 6. – ?) hadnagy, 1943. augusztus 1-jétől főhadnagy látta el. Kitént az 1943. januári védelmi és elhárító harcokban. A magyarországi hadműveletekben 1944. augusztus végétől mint századparancsnok a 8. tábori póthadosztály 12. tábori pótgyalogezrede kötelékében vett részt.

¹²⁵ A szovjet hadseregben éjjeli harcok során terület-megvilágításra alkalmazott, repülőgépről ledobott, rendkívül erős fényű, ejtőernyőn aláereszkedő világító patron német és magyar katonák általi nem hivatalos elnevezése.

¹²⁶ Az uriv-sztorozsevojei szovjet hídfőállás előtt, a Peskovatka–Bolgyirevka–Novo Uszpenka–Arhangelszkoje vonalban húzódó, védőárkokkal, óvóhelyekkel többé kevésbé kiépített hátsó védőállás korabeli elnevezése.

¹²⁷ A Donba ömlő kis patak német elnevezése.

¹²⁸ Személyére vonatkozóan adatokkal nem rendelkezünk.

Mikor rájöttem, hogy nem jó irányba jöttünk, már beértünk abba a vonalba, ahonnan a 4. gyalogezredet délben kivették. Az itt látottak alapján védelmére kelek a 4. gyalogezred 2. századának és jobb- és balszomszéd századainak, akik a betörés gyújtópontjában voltak. Isten és ember előtt állítani merem, hogy ezek a századok nem adták olcsón a magyar becsületet. A 4-esek árka ugyan az orosz tüzéség által tönkre volt löve, de az árok előtt húzott drótsövény előtt és között rengeteg muszka hevert. Köztük még sokan éltek, de a vadállat nem szedte össze súlyos sebesülteit. Ezek reggelre mind ott fagytak meg, noha sokan felgyógyulhattak volna, ha segítséget kaptak volna.

Később megtudtam, hogy volt is miből halottat és sebesültet csinálni, mert csak erre az egy ezredre öt hadosztály támadott, ami testvérek között is minden magyarra 10 orosz. Visszafelé jövet több orosz csoportot ugrasztottunk szét, a reggelre tervezett ellentámadáshoz pedig fontos adatokat szereztünk.

1943. január 13.

A század járőreivel a bunker-harcálláspont biztosítja. Ellentámadás indul 6 h 45 I-kor. A század 10 főnyi járőrt küld Novo Uszpenka felé felderítésre és a horhosokba esetleg beszivárgó ellenség elreteszelésére. A század 2-5 főnyi járőrével a bunker-harcálláspont körben biztosítja. 12 h-kor parancsot kap az eltolódásra Bolgyirevkára. Ott a gyümölcsösben (Bolgyirevka északkeleti része, az ún. „rohadt sarok”) felveszi és rendezi a gyalogságot, ideiglenes védőállást foglal, s az erős ellenséges tűzben kitart. A század Bolgyirevka körül az erős ellenséges tüzéségi és páncélos tűzben 15 h-ig tart ki. Akkor rendezve utolsónak hagyja el Bolgyirevkát. A század vesztesége egy halott (Vidák) és egy sebesült (Buzás?) A visszavonuló német páncélosokkal Novo Ivanovszkij megy. Ott Versényi százados a német páncélosok parancsnokával az együttműködést megbeszéli, és sündisznáóllást foglal Jablocsnojén. Novo Ivanovszkij időközben – az Orkonyi-járőr felderítése nyomán – orosz kézre került. A Tapody-járőr északra derít fel.

Az éjszakai járőrszolgálatból való visszatérés után századunk, a 4. gyalogezred egy zászlóalja, Koppány őrnagy¹²⁹ zászlóalja és Oemichen német alezredes páncélos zászlóalja¹³⁰ Bolgyirevkától északkeletre ellentámadást hajtott végre. A támadás szépen haladt előre, s már-már azt hittük, hogy miénk a győzelem. Úgy 11 óra körül már a bolgyirevka–urivi úton a 158-as magassági pontot is elhagyta századunk, s a német páncélosok is lépést tartottak velünk. Sajnos balról a 4-esek és a Koppány-zászlóalj támadása elakadt. A 160-as dombvonulaton erős páncélos-csoport tört rájuk, ami megrendítette az arcvonalat. A német páncélos-csoport gyenge volt a nagy tömegben előretörő orosz T-34¹³¹-esekhez képest. Repülünk a sűrű köd miatt fel sem tudtak szállni. Minden, ami orosz volt, az hozzánk csatlakozott. Elhagyott bennünket az Isten. Ő is a sötétben bujkáló oroszot segítette. Ködöt is teremtett neki, hogy az alatt lapulhasson, a mi repülünk pedig tehetetlenül távol maradjanak tőlünk.

12 óra körül felszakadt a köd. Nagy csapat orosz foglyot hajtottak a 4-esek Bolgyirevka felé. Német és orosz páncélosok égtek Uriv előtt a 160-as és 158-as dombokon. Menekülésszerű visszavonulás Urivtól északnyugatra a patak nyugat felé húzódó völgyében. Szélvészszerűen száguldott a hír, hogy óriási erővel támad az orosz. Délután 1 óra körül érkezett a szomorú parancs, hogy visszavonulás Bolgyirevka északkeletre. Századunk ügyesen, zavarodás nélkül leszakadt az ellenségtől és visszavonult. Bolgyirevka északkeleti részét valami oknál fogva rothadt saroknak hívták.

¹²⁹ Koppány Béla (Budapest, 1901. október 12. – ?) őrnagy. A 2. hadsereg hadművelési területére, a 4. gyalogezredhez 1942. szeptember 29-én került ki. 1943. január elejétől a III. hadtest – sí-, géppuskás-, tüzer- és utász alakulatokból álló – ún. villámcsoportjának parancsnoka volt. Ezen harcscsoport felállítása azon célból történt, hogy amennyiben az arcvonalat nagyobb ellenséges támadás éri, gyorsan mozgatható és bevethető tartalékerőt jelentsen. Január 28-án lábfgyással kórházba szállították.

¹³⁰ Az 1943. január 19-én meghalt Oemichen német páncélos alezredes által irányított és a Cramer-hadtest részét képező 700. páncélos-csoport állományába 1943. január 3-án 27 darab Pz. 38 (t) harckocsi és 9 darab hosszú csövű 75 mm-es rohamlőveg tartozott. 1943. január 13-án délelőtt a Bolgyirevkától északra levő magaslaton a szovjet 150. harckocsidandár túlerejű támadása következtében szinte teljes egészében megsemmisült, csak 4 harckocsija és 2-3 lövege tudott megmenekülni.

¹³¹ A T-34/76 típusváltozatról van szó. Szovjet közepes harckocsi, tömege 30 tonna, páncélatának vastagsága 15-52 mm. Legnagyobb sebessége úton meghaladta az 50 km/h-t, kezelőszemélyzete 4 fő. Fő fegyverzetét egy 76,2 mm-es harckocsiágyú jelentette, melyet két 7,62 mm-es géppuska egészített ki. Ezen típus a szovjet harckocsicsapatok gerincét képezte a második világháborúban.

Ennek a rothadt saroknak az árkaiban foglaltunk mi védőállást. De itt volt már a segítségünkre érkező 7. gyalogezredbeli zászlóalj is Bagi Vilmos százados¹³² parancsnoksága alatt. Itt ellenséget még nem láttunk, csak erős tűzérési tűzben voltunk, amikor parancs érkezett újabb visszavonulásra. Elvonult a német páncéloscsoport, elvonultak a Bagi- és Koppány-zászlóalj és a 4-esek egy része és végül pedig elvonult a mi századunk is a Gyevica-patak völgyében Dubovoj felé. Szakaszom pedig azt a parancsot kapta, hogy újabb parancs érkezéséig ott marad és védi Bolgyirevkát. Szakaszunk velem együtt 36 fő, két szán és négy ló, hét géppisztoly, három golyószóró, 26 karabély, hat láda kézigránát, 30 darab tányérakna. Kézifegyverekhez és tüzgépekhez lőszer bőségesen.

Gyengének találtam ugyan szakaszomat ott, ahonnan már olyan nagy erő visszavonulni volt kénytelen, de egy szemrebbenéssel sem árultam el bajtársaimnak, hogy lelkileg küszködöm. Századparancsnokom utolsóánk indult a század után. Mielőtt elhagyott bennünket, harsány hangon kiabálta fáradt, szomorú szakaszomnak: „Fiúk! Most vigyázzatok! Ne hagyjátok cserben a huszár nevet! Vigyázzatok magatokra és parancsnokotokra, de mindenek felett a huszárbecsületre! Tirajtatok a hadosztály és a velünk küzdő német páncélosok szeme!”

Tudtam, hogy egy magasabb cél érdekében fel vagyunk áldozva. Látható volt Versényin is, hiszen a szemembe se mert nézni. Pedig ez a Versényi milyen nyílt, becsületes ember.

Igen? Rajtunk a hadosztály szeme? Hát legyen rajtunk! S ezzel lelkemben helyére ugrott a rugó. Nem éreztem magam elhagyatottnak. Erőt és megbecsülést éreztem magam körül. Hogy valamit mondjak, harsány hangon kérdeztem: „Mi a rohamszakasz jelszava? Bátraké a szerencse!” – jött vissza a felelet. „Isten adja, úgy legyen!” – válaszoltam, és ezzel meg is voltak beszélve az elkövetkezendők részletei. Tudtam azt, hogy most kezdődik a mi háborúnk. Tudtam, hogy azért van a rohamszakasz, hogyha kell, állja is a helyét. Tudtam, hogy az az ember, aki sokat beszél, keveset cselekszik. Nem találtam most sem indokoltnak a sok beszédet, de annál keményebben felkészültem a cselekvésre, mert hát rajtunk a hadosztály szeme!

Elment a főcsapat Dubovoj felé, de megjött az orosz Uriv felől. Négy darab T-34-es bújít elő a 158-as domb mögül és teljes lendülettel nekiiramodott az általunk védett Bolgyirevkának. Rövid idő múlva követte őket az orosz gyalogság is. A páncélosok gyorsan befutottak, de szerencsére a gyalogosok csak lassan tudtak cammogni a nagy hóban. Két páncélos ránk jött, kettő pedig befutott a községbe. Robbantó részlegem Vidák István örvezető irányítása mellett a ránk jövő kettőt tányéraknával oly gyorsan harcképtelenné tette, hogy azok meg sem tudtak mukkanni. Majd pedig a községben bolyongó másik kettőt vették üldözőbe és sikeresen aláhúzták mindkettőnek az aknát. Így most már négy orosz páncélos hevert tehetetlenül, letépett hernyótalppal védőkörletünkben és személyzetük is búcsút vett örökre az élettől. A hozzánk futó két harckocsi az árokban lévő szakaszt akarta letaposni, de ráfizetett.

Amíg Vidák és társai bent a községben az oda berohanó két páncélossal viaskodtak, mi az árokban láthatatlanságra törekedve vártuk a lassan cammogó gyalogosokat. Csak akkor nyitottuk meg a tüzet, amikor már kb. 200 méterre megközelítettek bennünket. De ekkor oly hatásos tüzet zúdított ez a lelkes kis csapat, hogy a közeledő muszka azonnal futni kezdett. A huszárok tovább löttek, így a nagy hóban menekülő oroszok el is hullottak.

E kis csetepaté közben a tőlünk északra húzódó völgyből a 4. gyalogezred egyik zászlóaljához tartozó legénység, tisztjeit elhagyva, különösebb cél nélkül futott hátra. De felmenni a dombra nyilván nem mertek, és így a mi balszárnyunk mellett akartak elhúzni. A jó Isten adta talán a gondolatot, hogy ezeket a megriadt, eszeveszetteket menekülő embereket felfogjam.

– Hová futnak? – kérdeztem tőlük.

– Nem tudjuk kérem, de jön az orosz és hátra kell menni, mert bekerít bennünket!

– Nem igaz! Nem jön! Hanem nézzenek oda – mutattam a domboldalban fekvő orosz halottakra és a dombtetőn futó oroszokra. Azok ott hátra futnak, ezek itten mind halottak, vagy jární képtelen súlyosan sebesültek. Hát mire ez a nagy izgalom? Mindannyian visszamegyünk, ha kell, de most még nincs itt az ideje. A huszárok vonalában tüzelőállás! – volt a parancsom.

Szívták bakapajásék a fogukat, de később megjött a kedvük.

¹³² Bagi Vilmos (Szelevény, 1915. január 25. – Márianosztra, 1960. április 6.) százados. A 2. hadsereg keleti hadszíntéri harcrai során 1942. június 22-től október 3-ig a kecskeméti 7/I. zászlóalj géppuskásszázadosát, majd 1943. január 13-i sebesüléséig a 7/I. zászlóaljat vezette.

Alig rendezkedett be az első, máris megjelent egy még nagyobb csoport ugyanabból az irányból, de ezek is tisztjeik nélkül. Panaszkodtak, hogy elhagyták őket tisztjeik. Most azt sem tudják, merre kell menniük. „Sebaj fiúk! – mondtam nekik. Itt vagyok én, ne búsuljatok! Nézzetek oda! Ott hevernek már a felrobbantott orosz páncélosok. S nézzétek! Ami a domboldalon fekete, azt mind huszárkéz szögezte oda. De hiszen itt vannak már ezredtársaitok is. Tüzelőállásba indulj!”

Nem sokat kellett türelmetlenkedni a gyalogosoknak, mert újból előbújt három páncélos és most már rengeteg orosz gyalogos. A páncélosok sorsát robbantó részlegemre bízam. Nem csálódtam, mert felrobbantották mind a hármat, személyzetét pedig felkoncolták maradék nélkül. Többet, magyagóbbat ettől a részlegtől nem kívánhattam. Áldja meg a jó Isten mindnyájukat, és áldja meg az anyákat, akik a hazának adták őket.

Emitt azonban nehezen ment. A most már cirka 350 főre szaporodott gyalogosom nagyon félt. Türelmetlenkedtek, hogy ott tódul előttünk már 300 méterre az orosz és mi csak hallgatunk. Megjegyzések hangzottak el jobbról is, balról is. Folyton azon duruzsolt ez a hitét vesztett, megriadt tömeg, hogy elfognak bennünket a muszkák. A huszárok rendületlenül lelkesítették őket. Magam folyton azt hajtogattam: „Mindenkinek válasszat ki már előre magának egy oroszt, és hogya tüzet vezénylek, azt löje le. Célzatlan lövést le ne adjon senki, mert az nem ér semmit. Vakvilágba való lövöldözés gyávaságot árul el. Életbiztosítást kötsz, amikor célzottan lösz!” Ilyen lelki előkészítés után adtam ki a vezényszót: „Minden magyar nyugodtan célozza meg a kiválasztott oroszát és löje le! Tűz!” Eldördültek a fegyverek, zakatoltak a golyószórók, pattogtak a géppisztolyok. A meglepett oroszok levágódtak a hóba, de a heves tűzben nem sokat tudtak tenni. Mintegy 15 perces küzdelem után az orosz vonal futni kezdett. Bakáim közül sokan kiugrottak az árokból és utánuk iramodtak. „Vissza! Vissza az árokba! – vezényeltem. Ne mozdulj, csak célzottan, nyugodtan lőj tovább, de mindig jól célozz!” Ide-oda kellett futkosnom az árokparton, hogy a rend és a harci kedv fennmaradjon. „Célba! Célba! Mindig célba lőj!” Ezt ismételttem egész idő alatt. 28-30 fokos hideg lehetett ekkor, de csurgott rólam a víz. De az eredmény meg is lett! Megszámlálhatatlan hulla maradt vissza a Gyevice-patak völgyében és a 158-as domb nyugati oldalán. Robbantó részlegünk munkájának koronája, a hét darab páncélos roncsa pedig ott hevert a rothadt sarokban. Szerencsénk volt, hogy a 158-as és 160-as dombok közötti völgybe, ahonnan a 4-esek visszazöngöltek, az oroszok nem mentek le, s így nekünk csak egyfelől kellett védekezniük. Közben még egy 4-es csoport beérkezett az Uriv-patak déli nyúlványa felől, majd követte azt kilenc árva magyar, akiknek fehér hólepeljük egy színben volt már posztóruhájukkal. Törődött, piszkos, elfásult, szomorú kilenc ember volt ez. Látszott rajtuk, hogy ezek harcoltak, ott ült arcukon a vesztett csata minden keserősége. [...] Tudomásukra hoztam, hogy bajtársaik is velünk vannak, és felhívtam őket a csoportunkhoz való csatlakozásra. Megmutattam nekik az előttünk elterülő domb oldalát borító orosz halottakat, s hozzáfűztem, hogy nekünk eddig még halottunk sincs.

Az orosz gyalogság elütt, itt-ott ágyúlövedék csapódik be, de árkunkat mindig elkerüli. Inkább a falut keresi. Jól is teszi, mert ott nincsen egy magyar se. Úgy 15 óra 30 perc körül volt az idő, amikor lovas hírvívő érkezett a következő írásbeli paranccsal: „A 7. könnyű hadosztály utóvédosztág parancsnokának, álláspontján. Az esetleg felfogott gyalogságot csoportokra tagolva küldje Dubovojba. 16 óráig jelenlegi álláspontján tartson ki, s utána vonuljon be ugyancsak Dubovojba. Versényi százados.”

Mikor a parancsot elolvastam, aláírtam az átvételi elismervényt, odaadtam a hírvívőnek és így szóltam hozzá: „Nézzen oda a domboldalra, olvassa meg a felrobbantott páncélosokat, az hét darab, s nézze a felfogott gyalogságot. Ezt végeztük, ezt jelentse a kapitány úrnak! Isten vele! Induljon!”

A gyalogosok közt négy tisztet kerestem, mivel azok parancsnoksága alatt négy csoportban szándékoztam őket Dubovojba küldeni. Ekkor egy magyaros bajuszú, szép szál fiú ugrott ki elém az árokból, s tisztelgett: „Ófalvi Kosztka Vilmos százados¹³³ vagyok, az itt levő gyalogosok zászlóaljparancsnoka.” Hozzá képest kicsi rendfokozatom volt. Meg kellett volna lepődjek, de nem tettem. Mintha semmi sem történt volna, megmondtam nevemet, rendfokozatomat, s elnézését kértem, hogy eddig személyét nem vettem figyelembe. De valóság, hogy nem tudtam, hogy ő is ott van, mert a gyalogosok azt mondták, hogy régen megszökött a tisztikaruk.

¹³³ Kosztka Vilmos, ófalvi (Budapest, 1912. június 5. – Sopron, 1996. november 12.) százados. 1942. április 24. és 1943. április 1. között mint a soproni 4/I. zászlóalj géppuskás századának parancsnoka vett részt a 2. hadsereg Don menti hadműveleteiben. Harctéri szolgálata alatt két rövidebb-hosszabb időszakban – 1943 januárjában is – zászlóaljparancsnokát helyettesítette.

Ekkor derült ki, hogy az utolsónak beérkező kilenc ember a zászlóalj tisztikara. Tehát nem a tisztek hagyták el a legénységüket, hanem a legénység a tiszteit. De amellett még előttem és szakaszom előtt azokat, minthogy azt állították, hogy a tisztek szöktek meg, befeketíteni is igyekeztek. És ha a kilenc leharcolt tiszt hozzám be nem érkezett volna, ma is a legénység állítását hinném. Holott a valóság az, hogy a tisztek harcoltak hűten legénységük helyett is. Merthogy harcoltak, azt elárulta küllemük. De a legbeszédesebb bizonyíték az volt, hogy csak kilencen voltak, holott egy gyalogzászlóalj tisztikara, még így a háború viszontagságai által megtépve is cirka 25 főből kellett volna, hogy álljon. Ott maradtak hát szegények a becsület mezején, míg legénységük előttem becstelenné igyekezett őket kikiáltani. Kosztka megköszönte, hogy felfogtam embereit és elvonult velük. E naptól fogva tudom, ha egy katona azt állítja, hogy őt tiszte cserben hagyta, akkor annak fordítottja a valóság.

Csodákat művelhet egy ember, [...] de beleszól dolgába a sors is. Ez történt most is. Nem tudtuk simán, veszteség nélkül megúszni [...] a bolgyirevkai küzdelmet. Az orosz állandóan erős ágyútűz alatt tartotta a községet, s egy lövedéknek áldozatául esett a hősök hőse, a T-34-esek réme, Vidák István őrzető, aki 10 perc alatt kihellette lelkét. Az egyik löszeres szán súlyosan sebesült két lovat agyon kellett lövetnem.

Hazaszeretetre, hűségre és a szent kötelesség önfeláldozásig menő teljesítésére intenek Vidák István őrzető utolsó szavai, melyek a habzó véren át szűrődtek ki ajkai közül: „Köztvélyesi őrzető! Átadom a rohamszakasz robbantó részleg parancsnokságát!” [...] Ha a jó Isten valóban rendelkezik egy másik világ felett, akkor Vidák őrzető a másik világon kapta meg az Istenért, Hazáért életét feláldozó hősnak kijáró jutalmat. Mi, itt maradók, katonaszívünk sugallatát követve bámulatunkat, tiszteletünket és hódolatunkat fejezhetjük ki a távozóknak. Csak gondolatban kereshetjük fel az áldott anyát, aki világra hozta a hőst, akit most Egek Ura táborába szólított. [...] Isten vezéreljen Vidák István őrzetőt! Vonulj be új helyedre, s pihenj meg! [...] Te megtetted ezen a világon, amit lehetett! Te már nyugodtan bevonulhatsz a békésebb világba, de ott jelentsd a jó Istennek, hogy a magyar nemzetről ne feledkezzen meg!

A hős holttestét Plotavára küldtem, ahol Szende Ernő, a 4. gyalogezred táborigazgatója temette el.

Bolgyirevkáról menet; századunkat már nem találtam Dubovojban. Égett ott már minden, ami számításba vehető volt. Csak az elvonult csapatok által letaposott hőnyomokból és a szovjetek közeledésétől remegő orosz lakosságtól tudtam meg, hogy merre kell mennem.

Este, úgy 18 órakor Novo Ivanovszkij községben értük utol századunkat, de innen azonnal tovább meneteltünk Jablocsnij községbe. Itt már német alárendeltségben voltunk. A csoport körvédelemre rendezkedett be. Szakaszomat a község külterületére rendelték járőrözésre. Éjjel után orosz páncélosok jelentek meg a község nyugati szegélyén. Először nem is sejtettük, hogy oroszok, hiszen hogyan is jöhetnének nyugat felől! Szurok sötét volt. Az orosz nem látott, s ez volt a szerencsénk. Közvetlen a harcokcsik mellett voltunk, de a kilitüket még mindig nem tudtuk. Hol mentek, hol megálltak, míg végül is az egyikből kijött két ember és gyalog kezdett előre tapogatózni. Ekkor már gyanús volt a helyzet, s negyedmagammal rárohantam a két gyalogemberre. Oroszok voltak. Két huszár bekísérte őket a községbe, mi pedig tehetetlenül néztük a mellettünk morgó harcokcsikat. Nem tudtunk tenni semmit, mert a legnagyobb hatású robbanóeszközünk a kézigránát volt. Az viszont hozzátölegetesen csak annyit jelentene a harcokcsinak, mintha nekem a fejemhez vágnak egy érett barackot. Tehát néztük őket tovább. Végre aztán magától megoldódott a dolog. A harcokcsik elindultak a község felé. A mieink nem lönek, holott a két fogollyal már régen ott kell legyenek a huszárok. Azt viszont tudtam, hogy a községben van 10 darab rohamlöveg és vagy ugyanannyi német harcokcsi. Kínunkban kézigránátokat dobáltunk az orosz harcokcsik oldalához, amik ugyan semmi kárt nem tettek, de a tájékozatlan oroszok gyorsan megfordultak és elpuccoltak. Egyiknek a hirtelen fordulainál valami szerkezeti hibája történhetett, mert az ott maradt, személyzete pedig gyalog fuott el.

Századparancsnokom és a németek ránk fogták agyunkat, hogy az egy harcokcsit mi tettük tönkre és felfelé is úgy jelentették, de ezt nem tudtam elhinni, mert a kézigránátnak nincs olyan hatása, hogy egy ilyen otromba alkotmánynak ártani tudna. Azt azonban állítom, ha mi nem ügyeskedtünk volna, nagy baj lehetett volna a dologból. Oemichen alezredes, a német páncélosok parancsnoka, nagyon meg volt elégedve szakaszom tevékenységével, s ettől fogva már személyes ismerősök lettünk. Azt azonban, hogy „Tapody”, sohasem tudta kimondani, hanem együttlétünk egész ideje alatt csak „Ludwig” volt részére a nevem.

1943. január 14.

Hajnaltól a páncélosok a huszárszázzal Plotavára mennek, s előtte az útkereszteződésnél utána felfejlődnek. Szecsődy zászlós két szakasszal Rubcovoiban biztosít észak felé. Délben az egész század és a páncélosok Rubcovoira mennek, s ott sündisznóállást foglalnak. Elfogott orosz főhadnagy szerint északra a domb mögött a 25. orosz hadosztály gyülekezik. 4 h-kor riadó, a Plotava felé vezető úton ellenséges harckocsik és azokat zárt sorban követő ellenséges gyalogság tűnik fel. A huszárszázad a harckocsikon ezek leküzdésére Plotava nyugati része felé vesz irányt. Az emelkedőn a páncélvadászok elakadnak, s az előre menő egység kétfelé szakad. A huszárszázad gyalog Plotava északnyugati szélső házainál gyülekezik, onnan felderítéssel megállapítja, hogy az utat 3 orosz harckocsi lefogta. A visszajövő német páncélos egységgel (Borneman) az át-törést előrelendíti Plotava délnyugati részére. A páncélos egység a horhos mély havában elakad. Ellenséges gyalogsági tűzben a század a horhoson át délnyugatra az ellenséges gyűrűből kikerül, s a műút elérése után Krasznó Lipjére megy. (...) A huszárokat Peskovatka és Kalinyin között járőröknek osztották be. Sebestyén őrmester gyalogsági és tűzér beosztott honvédekkel 4 löveggel Peskovatka északi részén. 8 h 30 I-kor egy harckocsi és két gépkocsi (lövészekkel) jelenik meg. A harckocsit visszavonulásra készítetik, a két gépkocsit kilövik. A III. hadtest (Sárkány vezérkari ezredes) a századtól soron kívüli kitüntetésű beadványt kér. 30 fok körüli hidegek.

Egész nap Plotava községtől keletre, Krasznij Pahar községtől délre a 32-es pont körül véd-tünk, különösebb esemény nélkül. Este azonban váratlan irányból Plotavát orosz páncélos támadás érte. Részünkre kiűt csak Plotaván keresztül volt. Választani kellett tehát vagy a gyáva meg-adást, vagy a férfiasabbat, az ellenségen való átharcolást. Ezen a napon szakaszom nem önállóan működött; kötelékben sodródtunk a tömeggel. Plotava be volt kerítve, már a nyugati szélén is oroszok voltak, de a sötétség és zűrzavar segített rajtunk: rövid harckocsi és kézfegyver lövöldözés után sikerült kihúzni a községből. A rendes úton már orosz páncélosok álltak, és csak a terepen lehetett mozogni.

Itt történt, hogy egy nagy német tehergépkocsi és egy harckocsi összeborult az egyik horhosban és Tomsics Flórián¹³⁴ huszár közéjük szorult. Nem volt rajta Tomsicson a harckocsi vagy a gépkocsi, de amint a dombról csúszva maga előtt tolt a harckocsi a havat, azzal együtt odanyomta Tomsicsot a már fekvő tehergépkocsihoz. Szerinte az összeeséskor el is veszítette eszméletét és csak később, mikor magához tért és nem bírt kiszabadulni, kezdett el kiabálni segítségért.

Mikor már kint voltunk a gyűrűből, és ki-ki a maga módján hálát adott Istenének, hogy meg-mentette, Tomsics akkor kezdett kiabálni segítség után. De egészen leleményes volt, mert nevémet kiabálta, s kért, hogy menjek vissza. Jól elhaladtunk már. Innen-onnan lő már csak a muszka, de a segélyért fohászkodó magyar mind elkeseredettebben kiabál. Hát mi legyen most? Szörnyű, az ételrel pazarló cselekedet volt visszamenni. Biztos halál, ha az orosz észrevesz. Hiszen itt menekül cirka 300 katona, hát hogy mernék visszamenni azok közé, akik elől ezek menekülnek? Igen ám, de ott volt a szívem és a becsületem, és mindkettő azt mondta: ne tovább előre! Vissza, gyorsan vissza a kétségbeesettért! Meg kell őt menteni, ő is magyar! [...]

Mindenkinek tudnia kell, akinek lesz türelme ezt a kis katonanaplót elolvasni, hogy nagyon ki-kaptam századparancsnokomtól és Oemichen német alezredestől, amiért egyedül visszamenni ki-tettem magamat a felkoncolás lehetőségének. De tudja meg azt is, hogyha azért a kétségbeesetten kiabáló huszárért vissza nem mentem volna, akkor bajtársaim gyávnának bélyegeztek volna. Mert nemcsak én hallottam ám a nevemre szóló segélykiáltásokat, hanem sok más is a magyar és német harcosok közül. Természetesen akkor nem volt idő a fontolgatásra hanem – „Bátraké a szerencse!” – nekilendültem és sikerrel is jártam.

Tomsics mindaddig kiabált, amíg oda nem értem. De ezt jól is tette, mert a sötétben csak így ta-láltam rá. Csak a feje és egyik karja volt ki a hóból. Én is ideges voltam, és szó nélkül megkaptam kintlevő karját, de megharapta a kezemet! Hát szégyen ide, vagy oda, én bizony ráütöttem a szájá-ra és mondtam még valami huszárosat mellé, majd újból hozzáfogtam a munkának. Első húzásra nem jön. Másodikra megmozdult, hogy a másik karja is kijött ráakasztott géppisztolyával együtt. Lehet, hogy a géppisztoly is gátolta, hogy eddig nem bírta előhúzni másik karját. Harmadik rán-tásra kint volt az ember. De az a rémült teremtés úgy elfutott, hogy nem is szólt hozzám egy szót

¹³⁴ Személyre vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

sem. Hinni merem, hogy itt kezemre játszotta a szerencsét, hiszen így csak egyedül bolyongtam az orosz vonalon át, mert ha többen lettünk volna, úgy inkább észrevettek volna. [...] Tomsiccsal az esetről sohasem beszéltem, mert pár nap múlva ő megsebesült és kórházba került. Már odahaza, jellemtulajdonságait igen kiemelve, levélben köszönte meg, hogy életét megmentettem. Vas megyei fiú volt. Nős, négy gyermekük van.

Ezen az éjjelen Kraszno Lipje községet értük el. Szakaszomnak útközben még fel kellett deríteni Ivanovka községet, ami minden különösebb nehézség nélkül ment végbe. Ellenség nem volt benne. Az orosz gyűrűből való kiharcolás közben a század vesztesége dr. Szecsődy István zászlós és 13 huszár. Az én szakaszomból Kamper András¹³⁵ örvezető tűnt el. Hogy elestek, fogságba kerültek, vagy más irányba vágták-e ki magukat, még nem tudhatjuk.

1943. január 15.

Kraszno Lipjén éjfélről 2 h-ig pihenő. 3 h-kor a század a raktárak robbantásakor Repjevákára megy. Ott fedezi a pánikot, s az orosz támadásra halogatva utolsónak hagyja el a helységet. Rádióparancs: „vonnuljon vissza a hadosztály területére.” A századparancsnok Drakinón át Rosszosra megy. Onnan a gépkocsival a hadosztályhoz, Sztarij Oszkolba megy, s jelentkezik a hadosztályparancsnokságon.

Harcaink egyik legnehezebb napja. Ebbe a községbe századunk úgy 11 óra körül ért be, mint a hadosztály utóvédje. Beérkezéstől számítva kétórát pihenőt kaptunk. Még fedél alá se kerültünk, amikor a község keleti kijárata felől egy hatalmas dörrenés remegtette meg a házakat. Ezt követően, mint valami felrúgott hangyaboly, mozgott a falu. Rohant és menekült a községben lévő 4. és 35. gyalogezred, de magával ragadta a mi századunk három szakaszát is, úgyhogy a pánik végén csak Versényi százados a hívívóival, egy tüzér százados és az én szakaszom maradt a községben, a többi a nagy zürzavarban – tulajdonképpen ok nélkül – elfutott. De ez az esztét veszített futás oly gyorsan pergett le, hogy gondolkozni sem volt idő. A mi századunk egy keletről nyugatnak húzódó széles utcán lévő négy házban kapta pihenőhelyét. Az én szakaszom az utca bal oldalán, a II., III. és IV. szakaszok pedig a jobb oldalán telepedett meg. És ez volt az egyik oka, hogy el nem ragadt bennünket a tömeg. A másik ok pedig az volt, hogy nem hittem el, hogy riadó van, azaz Versényi százados úr parancsára vártam, minthogy a községbe való beérkezésakor azt mondta, hogy ő szervezi meg a védelmet. Vártam tehát az utcán ácsorogva parancsnokomra, és néztem a futó tömeget. Istenem! Mi lenne, ha ennek az oktanul futó tömegnek szíve helyére betehetném Vidák István örvezető szívét?! Amint ott a futókat nézve tünődöm az emberi gyengeségen, hozzám lép egy 35. gyalogezredbeli hadnagy és megkérdi, hogy miért ácsorgom ott?

– Itt a helyem. – válaszoltam.

– Riadó van! – üvölt rám a gyalogos csapatcsendőr hadnagy.

– Engem még nem riasztott senki. – mondtam.

– Gazember! Itt akar maradni! Át akar szökni az ellenséghez! – ordított rám dühösen, majd jól mellbe vágott a puskatussal. Ami azután következett azt nem teszi ki „barátom” az ablakába. Szerencséjére azonban gazdám is előkerült, és ő vette ki a kezemből. Ekkor tudta meg, hogy kibe kötött bele. Bocsnátot is kért, de én elutasítottam, mondván, hogy én gyáva, futó emberrel nem foghatok kezét! Ezután még párszor láttam ezt az alakot, de szóba sem álltam vele soha. Mindig arra gondoltam, hogy ez az embereknek az a típusa, akire szoknyát kellene adni és katonák helyett pulykák közé kellene küldeni a gyáva kutyát, aki oly mohón forszírozta akkor a menekülést.

Szegény gazdám és a tüzér százados a védelem megszervezésén dolgozott, s ezen munkálata közben érte a pánik. Én tőle vártam a parancsot, ő hozzám jött érdeklődni, hogy mi van. Most megisméltődött a 13-i bolgyirevka szereplésünk. A tömeg elfutott. Századparancsnokom parancsa: „A rohamszakasz a községben tartson ki! (Hát mi más is lehetett volna, mikor csak mi voltunk ott, senki más?) Én a menekülőket megpróbálom felfogni és Drakinónál harchoz rendezni!” Tiszteleg, szánra ül és hajtat mint a szélvész az esztét veszített tömeg után.

Eközben a fiúk felmelegítették jéggé fagyott kenyerüket és konzervet, s hozzáláttak az evéshez – háromnapos küzdelem után először. Nekem hűségecsapásom, Papp Sándor szakaszvezető nyomott a kezembe két szelet meleg kenyeret kibéelve forró konzervvel,¹³⁶ s biztatott, hogy gyorsan egyem meg, mert jó meleg.

¹³⁵ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹³⁶ Értsd: konzervhússal.

Az első nagy dörrenés egy híd felrobbantása volt. Ez okozta a pánikot is. Ellenséget senki sem látott. Pedig a körvédelem a gyalogság részéről fel volt már állítva. Jelen pillanatban délkeleti irányból, a 163,9-es és 194,8-as magassági pontok között elterülő mocsaras részről tüzérségi és aknatüzet zúdít az ellenség a községre.

Faltam a konzervvel bélelt kenyeremet, majd elindultam a szomszéd ház felé, ahonnan már délkeleti irányban a terep áttekinthető. Úristen! Cirka 500 méter mélységben, 150 méter kiterjedésben orosz gyalogosok sítalpakon tömnek előre Repjevka felé. De az él már itt is van a nyakunkon 300-500 méterre. „Riadó! Tüzéloállítás a házak mellett vonalban!” Rohant a szakasz, mintha egy lelke lett volna. Magam már löttem is az élt. Csakhamar beavatkozott a három golyószóró is. Szerencsére a meleg szobában a befagyott tűzgépek kiengedtek, s így mind működött. Három golyószóró, hét géppisztoly és 19 karabély ontotta a tüzet. Amikor pedig már dobótávolságig beérkeztek, akkor a jobb dobók kézigránát dobtak. Az orosz a kézigránátok robbanására megtorpant, ami újabb lelket öntött a huszárokba.

Dolgozott mindenki úgy, ahogy azt el lehet képzelni. De kellett is dolgozni, mert itt valóban az életünkért harcoltunk. Volt pár orosz, aki befutott a vonalunkba, de ezeket is kiirtották a huszárok. Szántó István¹³⁷ örvezető beigazolta, hogy egyedül öt muszkát szúrt le. Egy ilyen beszivárgó orosz, anélkül, hogy közeledését észrevettem volna, hátulról tomporomba szúrta szuronyát, de szerencsére szőrmebundám és egyéb vastag téli öltözetem felfogta a szúrást, így a szurony csak pár centiméternyire hatolt be az izomba. A fő pedig az volt, hogy mielőtt másodszor döfhetett volna, Szántó örvezető átszúrta a torkát. Ez volt Szántó ötödik orosz.

Most azt hittem, minden elvész. Valami szörnyű ordítással tört elő az orosz. Jó csak az volt benne, hogy részegek voltak, és fej nélkül cselekedtek. Láttam, miként korbácsolták őket tisztjeik előre. Egy pár ilyen hajcsárt sikerült is leterítenem. De hiába volt a hajcsárok szorgalma is, mert kézigránát-távolságból mindig visszafutott az ordító tömeg. Nekünk pedig az volt bőven; a lőszeres szánokról a két kocsis horta szaporán.

A harc javában dúlt még, amikor kétszer is motoros hírvivő érkezett, hogy vonuljak vissza. A harci zajban képtelen lettem volna embereimet összeszedni, így a visszavonulást nem kíséreltem meg. Hiába volt az orosz túlerő, hiába volt minden erőlködés. Minden megtört a hűséggel, jósággal és becsülettel felvértezett magyar huszárok fegyverei előtt. Cselhez fordult tehát az orosz. Szerdjuki és Buturki között délnyugatról akarták elvágni visszavonulási utunkat, de erre kutyául ráfizettek. Ugyanis nyugat felé történő futásuk közben hat orosz repülő – nyilván velünk összetévesztve – jól megbombázta és géppuskázta őket. Majd pedig a hat orosz gép után három német is rájuk támadott. Így tehát három részről lettek megnyírva, s ettől a társaságtól már nem kellett félni.

Éppen összeszedni készültem embereimet, amikor – most már harmadszorra – odarobogott a motorkerékpáros német őrmester Dorn Nándor¹³⁸ szakaszvezetővel és jelentik: – Oemichen alezredes úr parancsára azonnal tessék visszavonulni, mert ha nem, az alezredes úr leváltja a főtörzs-őrmester urat!

– Igen, visszavonulok, de nézzenek oda – mutattam az előttünk elterülő, hóval fedett területre –, azt mind a mi fegyvereink intézték, s ha ezek után is kifogása van ellenünk a németnek, hát váltasson le!

A német őrmester arca örömtől ragyogott, és becsülgette, hogy vajon hány halott lehet a hóban. 200-ra becsülte a német az orosz hullák számát, majd begyűjtött és elmentek.

Később tudtam meg, hogy a Repjevkanál ránk törő ellenség két századnyi orosz sítalpas lövész volt.

Félve vezényeltem gyülekezőt. Féltem, mert most fog kiderülni, hányan maradtunk. Vidák és Kamper már hiányzott a 36-ból, így reggel 34-en voltunk. Ebből két fő a lőszeres szánoknál volt. Maradt küzdő 32 fő, s ennek a 32 főnek kellene most összejönni.

– Kimbauer! Olvassad hányan vagyunk! – mondtam neki.

23 fő alázatosan jelentkezett. Remegtem. Féltem, hogy már nem jön több.

– Most 27-en vagyunk – szól valamivel később Kimbauer.

Istenem, csak megkerülne még a hiányzó 5 fő!

– Ott jönnek négyen! – kiált fel Szita Jenő,¹³⁹ a keszthelyi kovács!

Édes Jóistenem! Hát így vigyáztál ránk? Így őrködtél felettiünk? Így óvtad fiaidat?

¹³⁷ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹³⁸ Dorn Nándor (Sopron, 1912. – ?) tartalékos tizedes.

¹³⁹ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

– Ki hiányzik fiúk? – kérdezem.

Nézegetik egymást az emberek, de nem felel senki. Az röpködött az agyamban, vajon ki az, akit oda kellett adnom a 200-at kitevő muszkáért, amikor felkiált Szántó örvezető:

– Ott jön még valaki!

– A Füstös¹⁴⁰ huszár – szólt bele Kimbauer.

Szólásra eröm már nem volt. Menetet intettem. Elfordultam. Gyermekek voltam, sírás vett erőt rajtam. Nem tudtam magamon segíteni. Gyorsan, nagyokat lépkedtem, nehogy valaki belelásson megfagyott arcomba és meglássa rajta a koszorút, amit könnyeim rajzoltak. Nem mondom, nem voltak azok szégyellni való könnyek, mert a testvéri szeretet könnyei voltak, de mégsem szabad hogy meglássák ezek a mögöttem egy emberként mozgó hősök, hogy sír az, aki őket annyiszor rohamra vezette.

Igen! Az én Jóistenem megsegített bennünket. Erősek voltunk, az ütközetet megnyertük. Mindannyiunkat megtartott, csak engem alázott meg. Tőlem könnyeket követelt a győzelemért és Átala megmentett bajtársaimért. Így adta tudtomra, hogy velünk van, fölöttünk örködik. Felhívott, hogy jószágában, segítségében bízni soha meg ne szűnjek.

Amikor Repjevkát elhagytuk és biztonságban éreztem magunkat, megállítottam embereimet. Szembe néztem velük. A 30 fokos hidegben négy nap, négy éjjel, fedél nélkül talpon volt már ekkor ez az utóvédsorsra ítélt, ellenség prédájául odavetett kis csapat. Hüségesek szemek mélyen bent ültek éhségtől, fáradtságtól, álmoosságtól megviselt arcukban. Ahogy a nap beleragyogott arcukba, úgy néztek ki, mintha mindannyian óriáskeretű fekete szemüveget viseltek volna. Ott állt a két löszeres zász is, lovaik mellett a két kocsis, akik míg mi harcoltunk, gondoskodtak a löszerpótlásról. 33 fáradt, becsületet szempár meredt rám várva, hogy csak egyet is szóljak hozzájuk. Vigyázzállást vettem fel, kihúztam magamat úgy, ahogy a szörnyű fáradtságtól összeszűgödött izmaid engedték. Tisztelegtem az emberfeletti küzdelmet hősiiesen megvívó katonáimnak. Felemelkedett a 33 fáradt kéz is, s csak az enyémmel egy időben hagyta el a huszársapkák szélét. Aztán beszéltem:

– Fiaim! Megnéztétek-e legalább, hogy milyen eredménnyel végeztük feladatunkat?

– Jól megnéztük – volt a felelet.

– Fiaim! Férfiasan viselkedtetek! Ragyogóan harcoltatok! Mindenki egyformán kivette a részét. Az, hogy mindannyian élünk azért van, mert támogattuk egymást. Édesanyánk, az önvédelmi harcát vívó Magyarország nevében köszönöm Nektek! Külön elismeréssel adózom a két kocsisnak, Födő¹⁴¹ és Szabó¹⁴² huszároknak, akik önkéntes elhatározásból, életük kockázatásával is pótolták a löszert, de főleg a kézigránátot, hogy abban a harc egész ideje alatt hiány nem volt. Tudja mindenki, hogy az orosz támadás a kézigránátokon tört meg. Viszont ahhoz a két kocsis ügyessége kellett, hogy a kézigránát el ne fogyjon. Födő és Szabó huszárok! Ennek az ütközetnek a megvívásában Titeket ugyanannyinak tartalak, mint magamat!

Ezután számba vettük a sérüléseket. Én kaptam egy szuronydöfést, amit itt a szabad ég alatt hóval kimosott és bekötözött Peresztegi¹⁴³ örvezető. Több bajtársam ruhája át volt löve. Füstös huszár hőköpenyének bal alsó része volt lelöve. Ezt egy tüzgép kaphatta el, de neki nem volt baja. Nekem a nyakamban lógó irhakesztyűmön volt 11 lyuk; ezt is egy jól irányított tüzgép találhatta el. Hát ez a nap igazán katonaszerencsében bővelkedő napja volt a 7. könnyű hadosztály huszárszászad rohamszakaszának!

Amikor itt az Isten ege alatt, a csillogó orosz hóban megbeszéltük az előbbieket, kicsit megpihentünk. Volt a szánon két kulacs rumom, azt lenyeltük 34-en, testvériesen elosztva, s utána elindult az árván hagyott csoport. Meneteltünk századunk után, de a folyton ismétlődő, váratlan események zűrzavarában csak 10 nap keserves küzdelmei után, 24-én este 20 órakor értük őket utol Sztarij Oszkolban. Századparancsnokom azt hitte, már nem is élünk. Pedig éltünk és szerettük volna beérni századunkat. De ütközben felettes hadosztály-parancsnokságunktól és a IV. hadtest-

¹⁴⁰ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹⁴¹ Födő Ferenc (Ördöghegy, 1907. február 19. – ?) huszár. Második frontszolgálata során 1944. július 24-én, az I. hadsereg galíciai hadműveleti területén, Grabicznál, mint a 7. felderítő osztály katonája aknagránát-szilánk-sebesülést szenvedett.

¹⁴² Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹⁴³ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

parancsnokságtól olyan feladatokat kaptam, amiről a századparancsnokom nem tudott. Ezeknek a háládatlanabbnál háládatlanabb feladatoknak végrehajtásában telt el az a 10 nap, mire csatlakozhattam századunkhoz. Mind a 7. hadosztálynál, mind a IV. hadtestnél tudták, hogy szakaszom január 12-e óta nem volt fedél alatt. Tudták, hogy főtt ételt 12-e óta nem kaptunk. Tudták, hogy az időjárás ezeken a napokon –25–42 fok között váltakozott. Azt is jól tudták, hogy a szakasz 12-e óta minden éjjelt és nappalt térdig érő hóban menetelve, egyik községből a másikba járóröze, vagy legjobb esetben erdőben megpihenve töltött. Továbbá azt is tudták, hogy parancsnokomat a másik három szakasszal hová rendelték. Mégsem tették meg, hogy kiküldetésünket, utóvédsorsra ítélésünket, az ellenség prédájára való visszahagyásunkat vele is közöljék. Tájékoztatlanságában ő pedig azt hitte, hogy Repjevánál mégiscsak felfalt bennünket az orosz tömeg. Töprengett, tehetetlenül emésztette magát, amiért akkor otthagyt bennünket a község védelmére.

Egy, csak egy ember volt, aki így árvaságunkban is törődött velünk. Ez pedig Oemichen német páncélos alezredes volt. Ő mindig megtalálta a módját, hogy találkozzunk. De sohasem jött üres kézzel: legalább egy kis tömény italt mindig hozott. Főtt étellel persze ő sem tudott szolgálni. Nem is kértem soha mást, csak lőszert. Legyen bármi – mondtam magamban –, de ez a német soha ne tudja meg, hogy kiteszítottnak érzem magamat. Sajnos ez az ember is megfagyott 19-én Dimitrijevánál, s e naptól már csak parancsokat kaptam, semmi mást.

Repjeváról Drakinóra mentünk, mert ott véltem csatlakozni századunkhoz. Már nem voltak ott, de a hadosztály-parancsnokság minket ott fogott a község védelmére. Itt a község keleti kijáratánál, az országúton voltunk tábori őrs szolgálatban másnap 10 óráig – különösebb baj nélkül.

1943. január 16.

Pihenő, szervezés. A század a hadosztály gyorstartaléka. Elhelyezés Sztarij Oszkolban.

Tokap, Vizsljanka és Preobrazsenyika községek felderítésére rendelték. Éjjelezés a Rogovatoje–Rosszos országúton, 96,7-es háromszögelési pontnál az erdőben, tábori őrs szolgálatban. Ellenség nem jött. Harcostársaim mind egészségesek.

1943. január 17.

Nagy Mihály zászlós és Orkonyi Attila zászlós felderítésre gépkocsikkal Szoldatszkojéra, illetve Rogovatojéra megy. Nagy Mihály zászlós Szoldatszkojén ellenséges sícsapat tüzebe kerül. Utóbbira Rogovatojén egy ellenséges páncélos tüzel.

Reggel 9 órakor Rogovatoje délkeletre kellett bevonulnom. A községben a 35. gyalogezred védtett. Nyomban indítottak Viktorovka község, illetve házcsoport felderítésére, a Potudany folyó három felé ágazásához. Velünk egy időben érkezett egy 60 főből álló orosz járőr is. Ezekkel felvettük a harcot. Hat halottja maradt ott az oroszoknak és öt került fogságunkba. A többi Kljucsi felé visszavonult. Részünkről egy fő a veszteség. A Plotavánál megmentett Tomsics Flórián huszár megsebesült: nyaklövést kapott. Bekötözés után a hadosztály vezérkari főnöke vitte hátra személyautóval. Most már csak 33-an vagyunk. Éjjelezés Rogovatoje északkeleten, a Potudany kettéágazásánál. Feladat: az ott összehajló három út és a Potudany völgyének lezárása. Ellenség nem mutatkozott.

1943. január 18.

A század Danzinger német tüzér alezredes¹⁴⁴ csoportjához nyer beosztást. 20 fő tüzér és Gyurkovic főhadnagy¹⁴⁵ alatt egy géppuskás hadtápszakasz kerül Versényi százados parancsnoksága alá. Mint gyorstartalék hét gépkocsival rendelkezik, gépkocsikon tűzfegyverek elosztva. Riadókézsültség.

Malinova és Osztrjanka felderítése. Ellenséget egyik községben sem találtunk. Most Osztrjanka keleti szegélyén tábori őrs szolgálatban éjjelezünk. Esemény: a reggeli szürkületkor északkelet fe-

¹⁴⁴ Danzinger (Denzinger) német tüzérezredes egy hadtestközvetlen nehéz tüzér-csoport parancsnoka volt, mely 1942. december 31-én a 2. hadsereg IV. hadtestének északi arcvonalszakasza mögött alakult. Alárendeltségébe a magyar IV/2. gépvontatású közepes tarackos üteg, a szintén magyar 151. és 152. gépvontatású 30,5 cm-es nehéz mozsár ütegek és a német 861/2. gépvontatású 21 cm-es nehéz mozsár üteg tartozott. A nehéz mozsár-ütegek már a magyar arcvonal 1943. január 12-i áttörését követően szovjet kézre kerültek. A német tüzérezredes személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹⁴⁵ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

löl orosz járőr tört be a községbe. Visszalöktük őket: nyolc orosz fogságba esett, öt orosz pedig el-
esett. A nyolc fogoly és a halottak is magyar egyenruhában voltak. Ezért tudtak bennünket megté-
veszteni. Ezért sikerült nekik a betörés is. Ezen cselekedetük miatt élnem kellett volna a hadijoggal,
mely az ilyen esetekre a helyszínen való agyonlövés is lehetővé teszi. Ezt azonban mégsem tettem,
hanem az egyenruhánkat bitorló nyolc foglyot kihallgatás végett bekísértettem azzal a kérelemmel,
hogy a kihallgatás megtörténte után egy szálíg irtsák ki őket, mivel bizonyára ők is kiirtották a raj-
tuk lévő magyar egyenruhák hajdani viselőit.

Ebben az ütközetben tőlünk megsebesült a bal lábára Búzás József huszár, és én is kaptam ké-
zigránát szilánkot a hátamba. Őt is a hadosztálynak adtam át kórházba szállítás végett, s tudtom-
mal a vezérkari főnök saját személygépkocsiján küldte őt a tábori kórházba.

12-e óta most már négy emberemet vesztettem el. 36-ról lefogytunk 32-re. Sajnáltam azt a négy
jó katonámat. Vigasztaltak ugyan, hogy nem olcsón adtam oda őket, de mégsem tudtam belenyu-
godni. Jó, Tomsics és Búzás majd meggyógyulnak, még Vidák is bevonult a Hadak Útján Isten tá-
borához, de arra, hogy – mint később megtudtuk – Kamper örvezetőt két törött lábával otthagytuk
a fagyos hóban, valami szörnyű, szívet tépő volt visszagondolni.

1943. január 19.

További riadókészültség. Hadosztályparancsnok Csoknyai ezredes.

Visszavonulás Dimitrijevka délkeletre, a 82-es magassági ponttól 1 km-re nyugatra lévő erdős
dombnyúlványra. Ott tábori őrs szolgálat. Feladat: osztrjanka–rogovatojei út ellenőrzése és
Osztrjanka község szemmel tartása. Itt jó dolgunk volt. A hegy horhosaiban, a fák között tüzelhet-
tünk. Nem kellett félni, hogy az ellenség észrevesz bennünket. Hát volt is nagy szalonmasütés, kon-
zervmelegítés és fekete főzés. Körbe raktak tüzet a harcosok, és úgy, a kör közepén tartózkodva
melegedtek, és hát bizony horkolt is némelyik. Itt én is aludtam vagy két óra hosszat. Nem is akar-
tam innen elmenni. Ellenség egyáltalán nem mutatkozott.

1943. január 20.

Körletáthelyezés a 109. ellátó oszlophoz, lőszer- és élelmiszervételezés. 6 h-kor Vinkó Ferenc
zászlós¹⁴⁶ alatt járőr megy a Siebert-csoporthoz¹⁴⁷ érintkezés-felvételre.

10 órakor történt meg kilenc kinos nap után először, hogy leváltottak. Egy szakasz gyalogos
érkezett egy hadnagy vezetésével. Írott parancsot hozott, amely szerint én W. Borovaja Potudanyra
menetelek, onnan pedig gépkocsin századunk után szállítanak bennünket. Nagyon fáradt voltam,
örültem a bevonulásnak. Hittem gazdám bölcsességében. Tudtam, hogy kapunk legalább 24 órás
pihenőt, ha nem is többet. És tudtam, hogy a föld alól is meleg ételt varázsol örömeiben, ha megér-
kezünk. Meg-meg sajdult a szívem, amikor az elveszett négy huszárom eszembe jutott. De talán
csak megérti majd, hogy nem tehettem egyebet. Nem kapkodhattam el a felénk röpülő lövedéke-
ket. A magam szuronysebére nem is gondoltam, pedig fájts és a bal lágycsuklóim is feldagadtak
már a láztól. Meg azért is ki fogok kapni, hogy miért nem vonultam be előbb. Bizonyosan azt fogja
fejmemhez vágni, hogy ha Repjevkat az első visszavonulási parancsra feladom, akkor nem szakadok
így le, és azzal kikerülhettem volna ezt a nagy huzavonát.

Ilyen gondolatok között bandukoltam fáradt szakaszom előtt, mikor a Rogovatoje–Dimitrijevka
útkeresztezésnél, 138,8-as magassági pontnál a következő írásbeli parancsot kaptam: „A délre,

¹⁴⁶ Vinkó (később Szemerédy) Ferenc (Budapest, 1915. február 20. – Budapest, 1992. szeptember 2.) tartal-
lékos huszár zászlós, később tartalékos huszár hadnagy. 1943. január 8. és február 12. között mint a komáromi
22. gyalogezred lovasszakaszának parancsnoka a 2. hadsereg hadműveleti területén frontszolgálatot látott el.
1943. január 25-én Sztarij Oszkol városában sebesülés érte. 1944. augusztus 1-jétől az érsekújvári 6. felderítő
osztály huszárszázadának szakaszparancsnokaként újból harctéri szolgálatot teljesített, s szeptember 24-én a
Kárpátokban az 526-os magaslaton könyöklővéssel megsebesült.

¹⁴⁷ Siebert német altábornagy csoportja a Don menti arcvonalon 1943. január 15-én alakult. Több német gya-
log- és sászászlóalj, illetve tüzérszázály, valamint a magyar III. hadtestet foglalta magába. Az urívi harcok során
visszavonulásra kényszerült 7. könnyű hadosztály nem tartozott a kötelékébe. Feladata volt biztosítani a német 2.
hadsereg voronyesi hídfőjében lévő alakulatainak kivonását, biztonságos elszakadását és visszavonulását. Siebert,
Friedrich (Ludwigshafen, 1888. augusztus 7. – Würzburg, 1950.) altábornagy a fenti beosztását megelőzően 1942.
október 10-től a keleti hadszíntéren a német 2. hadsereg 57. gyaloghadosztályának parancsnoka volt.

Sztaro Nykolajevszkaja felé húzódo erdőparcellából ellenséget jelentettek. Derítse fel az erdőt és az eredményt hozzám Logvinovkára jelentse! 7. könnyű hadosztály vezérkari főnök.” Szívemben tele keserőséggel felolvastam a parancsot katonáimnak is, hogy tudják, milyen parancsot kaptam. A két löszeres szánt továbbküldtem a Borovaja Potudany partjára, Logvinovka alá. 29 oroszlánommal pedig nekivágtam a cirka 500 méter szélességű és három kilométer hosszúságú erdőnek. Hogy átfogjuk az egész erdőt, „Csatárlánc!”-ot vezényeltem 20 méteres távközökkel. Nem volt már kedvem különösebb megbeszélést tartani. Az a földrengető igazságtalanság, amit fölöttes parancsnokságom 15-e óta velünk elkövetett, már-már a kedélyemre ment. Agyoncsigázott, minden elismerést megérdemlő, derék harcostársaimra már rá se mertem nézni. Szívfacsaró volt látni, hogy napról-napra miként mentek össze ezek a derék emberek.

Mentünk tehát előre anélkül, hogy valaki is megmukkant volna. Én azon gondolkoztam, hogy társaim egyszer majd, vagy talán már most is engem okolnak a sok szenvedésért. Azt, hogy háborúban vagyok, nem pedig nászúton, a magam részéről számításba vettem, és a fáradalmakat ennek megfelelően is viseltem. Csak az nem fért a fejembe, hogy ha már annyira ki is használnak, hát miért nem adnak már a kilenc napos talpalás után legalább egy éjszakai pihenőt vagy egy csajka főt ételt?

Így, tele keserőséggel, kezembem lövésre tartott géppisztolyommal vonsoztam magamat a térdig érő hóban, sűrű, fiatal fenyvesben, amikor rémületemre az egyik fenyőlomb mögül, előttem 4-5 méterre egy orosz géppisztolyos meredt rám. Jóistenem azonban itt is vigyázott rám. Rémületem ellenére is adott annyi lelkieőt, hogy a célzó oroszra rákiáltottam: „Dole puskú!”¹⁴⁸ Az orosz leeresztette a géppisztolyát. Most újból rászóltam az oroszra: „Dajtye puskú!”¹⁴⁹ Erre ő mondott valamit, ismét célba kapta géppisztolyát, de én voltam a gyorsabb: megelőztem a lövésben. Bal karját törte és két vállát találta sorozatom. Ő is kihúzott 5-6 lövést, de azok már elém, a hóba vágódtak, mert törött karja leejtette a géppisztolyosó végét.

Tizenegyed magával volt a megsebesített orosz főhadnagy az erdőben. Valamennyien foglyul estek és a 4. gyalogezrednek adtuk le őket az erdő teljes területének átvizsgálása után. Mi pedig Borovaja Potudany helyett Logvinovkára, a hadosztályparancsnoksághoz vonultunk be, és a község keleti részén éjjeleztünk tábori őr szolgálatban. A bevonulásból, illetőleg a századunkhoz való szállításból nem lett semmi, megint megcsaltak bennünket.

1943. január 21.

14 h-kor riadó.

Borovaja Potudany községen keresztül Arhangelszkoje nevű községbe rendelték, ahová úgy 11 óra körül érkezünk be. Innen azonnal kelet felé irányítottak a Sztaro Nykolajevszkaja felé vezető útra, a 226,2 háromszögelési ponthoz, ahol a két út összefutását kellett lezárunk.

1943. január 22.

Terv a fegyveresek Csernyankára való áthelyezésére. A hadosztály marad.

Fenti helyen hajnali öt óraker megjelent egy cirka 50 főből álló orosz járőr. Ezeket sikerült csapdába csalni és tűzrajtaütéssel, valamint kézigránátokkal megsemmisíteni. Négy sebesült oroszot fogtunk el. Ezeket Sepa százarral kikérdeztük, majd sürgősen beküldtem őket Arhangelszkojébe a hadosztályparancsnoksághoz. A rajtaütés helyén 31 orosz maradt halottan, vagy jámi sem tudó sebesülten; a többi elfutott. Szörnyű hideg volt. Félóra elteltével minden halott és sebesült csonttá fagyott.

Reggel, úgy 9 óra körül meglátogatott a IV. hadtest vezérkari főnöke,¹⁵⁰ s ismételten ígéretet tett leváltásunkra. Ez azonban most is ígéret maradt. Az esti alkonyat beálltával berendelték bennünket Arhangelszkoje keleti szélére, s itt voltunk harcélőrsben 23-án reggelig, de ellenség nem jött. A századok mind egészségesek.

¹⁴⁸ Le a puskát!

¹⁴⁹ Add ide a puskát!

¹⁵⁰ Nádas Lajos (Pécs, 1902. március 4. – Cleveland, 1968. december 5.) vezérkari ezredes. 1942. december 6. és 1943. május 1. között mint a IV. hadtest vezérkari főnöke részt vett a 2. hadsereg keleti hadszíntéri hadműveleteiben. Ezt követően 1945. március 5-ig a Vezérkar Főnöke 1. (hadműveleti) osztályát vezette.

1943. január 23.

Délután a Vinkó-járőr bevonul. 5 h-kor a Hertelendy-járőr Novo Melovojéra indul. Feladata: érintkezés felvétele a 696. ezreddel.

10 órakor leváltott egy gyalogos szakasz. A hadosztály vezérkari főnök parancsot adott, hogy meneteljünk Sztarij Oszkolba, s ott jelentkeztek századparancsnoknál a 217-es eligazító állomáson. Nekilendültünk hát az útnak, de szép reményeink most is szertefoszlottak. Most egy ismeretlen vezérkari őrnagy állított le, és egy Kocsatovka nevű község felderítésére küldött. Sohasem láttam ezt az örmény kinézésű embert, ezért kértem, hogy igazolja magát és adja írásba a parancsot. Ezt meg is tette: a velünk, illetve hadosztályunkkal egyesülő 6. hadosztály vezérkari főnöke¹⁵¹ volt, és most már ő látta el nálunk is a vezérkari főnöki teendőket, mert szegény Létz vezérkari százados ...-nál [olvashatatlan településnév – a szerzők] elesett és így hadosztályunk vezérkari főnök nélkül maradt.

Átvettem az írásbeli parancsot. Nem kérdeztem a vezérkari őrnagytól semmit. Tisztelegtem és indultam. Igyekeztem nem elárulni, de a vezérkari őrnagy, úgy látszik, leolvasta arcomról a keserűséget, mert megállított és ezeket mondta: „A főtörzsőrmester úr engem még nem ismer. Én sem láttam még Önt soha, csak most. De ismerem. Az Ön neve fogalom a 2. hadsereg vezérkarában. Tudom, hogy igazságtalan, amit most Ön és derék huszárai ellen tesztek. De higgye el, hogy harcsoportunk szakaszparancsnokai közül most már csak az Ön személye és derék huszárai azok, akikre építeni merek. Kérem, vegye ezt szó szerint és közölje szakaszával is. Isten vezérleje Önöket!”

Az előlegezett elismerést külön közölni nem kellett, mert ott álltak a fiúk körülöttem és legalább a fele hallotta. Nekivágtunk tehát és lassan vonszolgattuk magunkat Kocsatovka felé. Fáradt volt mindenki. Hogy is ne lettünk volna azok, hiszen ha nem is mentünk, akkor is csak toporogni lehetett, mert különben megfágytunk volna. Délután három óra lehetett, amikor Kocsatovkára értünk. A község üres. Utcáin mozgás nem észlelhető. „Jól van, ezt is könnyen elintéztük” – mondom a fiúknak. Azon gondolkodtam, visszamenjek-e azonnal a vezérkari őrnagy által parancsolt községbe jelentéstételre, vagy megpihenjek itt, ebben a községben? Közel voltunk már Sztarij Oszkolhoz, és sajnáltam visszafelé menni. De mégis arra határoztam el magamat, hogy máris indulok. A község északi kijáratánál szándékoztam egy félórás pihenőt tartani.

Már meneteltünk észak felé, amikor az egyik ház udvarából kibújt öt német, akik lelkendezve integettek, és németül kiabálva, sítalpakon igyekeztek felénk. Amikor úgy 150 méterre értek, gyorsan levágódtak és tüzelni kezdtek. Igen! Jó volt a trükk, de mi is ismertük már az orosz ravaszsgot. Kimbauer szakaszvezető még azt is észrevette, hogy ezek csak ugatták a német nyelvet. Tehát résen álltunk, s még csak meg sem tudtak mukkanni, mire Kimbauer csak úgy állva kilőtt golyószórójából egy tárat, de ugyanebben a pillanatban lőtt Füstös huszár is. Két „német” ottmaradt, három futni kezdett, de ezeket is lelőtték a fiúk. A három futó közül egy szörnyet halt, kettő láblövést kapott. Német ruhába bújt oroszok voltak. Az egyiket ki tudtuk még hallgatni, a másik azonban igen nyöszörgött, mert mindkét lábát roncsolta egy jól célzott golyószóró-sorozat. Természetesen itt is érvényesítettük az álsruhába öltözöttekre vonatkozó hadijogot.¹⁵² Több orosz a községben nem találtunk. A kikérdezett sebesült is azt állította, hogy öten voltak. De ők nem katonák, hanem partizánok. Hát én a legjobb tudomásom szerint azt az öt partizánt láttam egész életemben.

Hajnali három órakor találtam meg az örmény kinézetű vezérkari őrnagyt, aki jelentésem megtétele után írott parancssal indított útbá Sztarij Oszkolba, a 217-es eligazító állomásra.

1943. január 24.

Dél előtt a Hertelendy-járőr bevonul. Aldrian vezérőrnagy,¹⁵³ Sztarij Oszkol parancsnoka dicséretét küldi Versényi századosnak e bizonytalan helyzetben is pontosan végzett járőrözésekért.

¹⁵¹ Szöke Endre (Besztercebánya, 1905. augusztus 5. – Budapest, 1983. december 14.) vezérkari őrnagy, 1944. augusztus 1-jétől vezérkari alezredes. A 2. hadsereg keleti hadműveleti területén 1942. október 15-től a 6., majd 1943. február 17-től a 6., 7. és 9. könnyű hadosztályok maradványainak egyesítését követően az újonnan megalakított, s ezen felállásában rövid ideig működő 7. könnyű hadosztály vezérkari főnöke volt. 1944. február 1. és szeptember 23. között Magyarország szófiai katonai attaséja.

¹⁵² Értsd: agyonlőtték őket. A nemzetközi hadijog lehetővé tette a harctéren elfogott, álsruhába öltözött fegyveresek azonnali felkoncolását.

¹⁵³ Aldrian, Eduard, (Pola, 1888. április 26. – Graz, 1955. október 1.) vezérőrnagy, 1943. június 1-jétől altábornagy. A német 2. hadsereg kötelékében 1942. február 8. és március 1., illetve július 20. és szeptember 15. között a 95.

Reggel 6 órától, egész napos menet után este 20 órakor jelentkeztem századparancsnokomnál. Versényi hűséges katona volt. Szakaszomért valósággal rajongott. Személyem szent és sérthetetlen volt előtte. Most, amikor váratlanul beléptem szobájába, szinte dadogott, nem talált szavakat. Mindent szeretett volna tudni és mindent nekem adni, ami körülötte volt. Megölelt, elengedett, majd újra magához ölelt és vége nem akart szakadni a [érthetetlen szó].

Amint a fűtött szoba enyhe levegője megcsapott, én is kábult lettem. Nem is tudtam jól kiértékelni gazdám boldogságát. Azt tudom, hogy ezeket kérdezte tőlem:

– Hány embered fagyott meg? Hány embered esett el? Repjevkánál miért nem vonultatok be? Mit etettek távolléted óta?

– Meg nem fagyott senki! El nem esett senki! Repjevkából a harmadik felhívásra elindultam, hogy bevonuljak Drakinóra százados úrhoz, de már nem találtam meg. Az első két visszavonulási parancsot azért nem teljesítettem, mert azok akkor érkeztek, amikor a csata a leghevesebben dúlt. Összeszedni a harc hevében úgysem tudtam volna szakaszomat, de a gyülekezés alatt úgyis felkondolt volna bennünket egy szálíg az orosz tömeg. [...] Az eredményt Dorn szakaszvezetővel és a német őrmesterrel, akik a halottakat személyesen is látták, megüzentem. Vissza a 7. hadosztály, a IV. hadtest, 6. hadosztály és Oemichen német alezredes úr parancsaira maradtam. Minden esetben írott parancsot kértem, amiket százados úrnak át is adok!

S letettem elé a mozzanatról mozzanatra sorba szedett írott parancsokat. Majd folytattam:

– Ezek a parancsnokságok nekem ismételtlen ígéretet tettek, hogy százados urat értesítik kiküldetésüknkről, és én úgy tudtam, hogy az meg is történt!

– Nem értesített senki! Ez ideig azt hittem, hogy elvesztetek! – volt a válasz.

– Meleg ételt 12-e óta nem ettünk. Kenyeret, szalonnát, konzervet, az elhagyott katonai raktárból szereztünk, ezekből táplálkoztunk, de leginkább hidegen fogyasztottuk, mert az ellenség elől való rejtőzés miatt tüzet rakni csak ritkán lehetett. Megsebesült Tomsics Flórián huszár nyaklövés-sel és Búzás József huszár a ballábjára. Magam két ízben sebesültem. [...] Mindkét sebesültet elküldtem a hadosztály segélyhelyre időben, megmaradásuk bizonyosra vehető.

Versényi kemény katona volt. De jelentésem most belemarkolt a szívébe. Könnyei kicsordultak. Szólni nem volt képes. Tisztelegtem és elmentem szakaszomhoz, akiket a század szolgálatvezetője már három orosz házban el is szállásolt. Sőt, már egy-egy csajka babgulyást be is töröltek bajtársaim. Az én ételem is ott gőzölgött már a padlón, ahová Bálint betessékelt. Mert hát nehogy azt higgye ám a magyar, hogy az orosz polgár házában asztal is van. Nem, nem. Náluk az asztal olyan ritkább házbútor, mint nálunk a zongora.

Nem mondom, eléggé családias volt ez a lakás. Az orosz család, mi huszárok 11-en, két malac, egy borjú és három tyúk volt bent. A kisborjú egészen megnyerő volt. Beillett volna magyar borjúnak is. Szép kis tarka ruhácskája volt, és leereszkedően nyalogatta a huszár bácsik bableveses csajkjáját. Az a bolondos Szántó őrzető nem is állta meg szó nélkül:

– Tessék csak odanézni – mondta –, az első rajnak már mosogatólánya is van.

– Igen, hát ilyen a városi élet – válaszoltam.

Bablevesemnek felénél tarthattam, amikor Bálint őrmester belép és röttyögve jelenti, hogy a százados úr parancsára a rohamszakasznak kétnapos pihenő!

– Ez már aztán beszéd Jenő fiam! De aztán alvás közben is gondoldjál majd ránk!

Azt mindenesetre jól cselekszi ez az orosz néni, hogy kakast nem tart ehhez a három tyúkhöz, mert így legalább lehet nyugodtan aludni. A fiúk egy része már aludt. Én is gyorsan levetköztem. Isteni érzés volt levetni a csizmát 14 nap után. Ahhoz, hogy a 15-én és 18-án kapott sebet megnézessem és újra köttessem, már nem volt lelkierőm. Gyorsan lefeküdtem és máris aludtam.

Már húzhattam [a lóbört] vagy két órát, amikor a századparancsnokom egyik hírvivője, Zab¹⁵⁴ huszár felrázott és jelentette, hogy szakaszparancsnokig bezárólag minden csapattisztnak jelentkezni kell a német parancsnokságon, a tisztí szállóban. Az a sunyi Papp szakaszvezető félálomból odaszólt:

– Ne kétnapos pihenő, ne!

Fájt, hogy fel kellett kelnem, de mosolyogni voltam kénytelen Papp mondásán.

gyaloghadosztályt irányította, 1942. október 19-től december 14-ig a 88. gyaloghadosztály vezetésével bízták meg, majd 1943. január 18-tól február 19-ig egy neve alatt megalakult hadosztály-harcsoport megbízott parancsnoka volt.

¹⁵⁴ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

Gazdám és a másik három szakaszparancsnok már vártak, s együtt mentünk. Volt a teremben már vagy 90 német és cirka 30 magyar tiszt. De itt volt rémem, az örményképi magyar vezérkari őrnagy is. S volt két tábormok is. Aldrian német tábormok állt most a csoport elé. Mellette állott a német vezérkari főnök, az örményképi és még egy vezérkari alezredes. A két magyar tábormok Ginszkey Oszkár¹⁵⁵ a 6. és vitéz Szabó László, a 7. hadosztály parancsnoka volt, de ők csak hallgattak, nem szóltak bele semmibe.

Aldrian tiszteleg és beszél német nyelven:

– Van Sztarij Oszkoltól északra, kb. 13 kilométerre egy Kurszkaja nevű község. Az ottani sztarosztá¹⁵⁶ fia idejött és jelentette, hogy ott már orosz katonaság van, és a lakosság közül, a német- vagy magyarbarátok közül már többet agyonlőttek, vagy felakasztottak. Eddig külön-külön két magyar és két német járőrt küldtem ki a község felderítésére különböző időben, de a négy járőrből egy sem tért vissza. Most kérek egy olyan önként jelentkező urat, aki elmegy, de megígéri, hogy hírt is hoz Kurszkajából. Amennyiben önként jelentkező nem lenne, úgy tisztekből fogok egy 20 főből álló járőrt összeállítani, és élükön magam megyek Kurszkajába, de meg kell tudni, mi van ott!

Ezt a német beszédet az örményképi vezérkari őrnagy magyarra lefordította. Aldrian a német tisztekhez fordult, de nem jelentkezett senki. Most hozzánk, magyarokhoz fordult, de itt sem lépett elő senki. Versényi kérő szemmel nézett rám. Nem szólt ugyan semmit, de mégis megéreztem, hogy a kérő tekintet mögött a huszárbecsület megóvásának gondolata rejtőzik. Néma volt a szoba, hallgatott mindenki. „Rajtatok a hadosztály szeme!” – rázott meg Versényi fülemen átsuhanó bolgyirevkai hangja. Rossz érzés volt. Nem bírtam állni a rám tapadó tekintetet. Előléptem.

– Szegény! Megint jelentkezett! – sóhajtotta valaki a magyar urak közül.

Aldrian nevemet kérdezte, a vezérkari tiszt pedig feljegyezte. Most az örményképi magyar vezérkari őrnagy lép Aldrian elé és németül jelenti, hogy én szakaszzal most érkeztem 11 napos vállalkozásból. Magam is, embereim is letörtek. Talán mégsem kellene elküldeni. Most Aldrian hozzám fordult és ezeket mondotta:

– Tudomásom van róla, hogy Ön az áttörés óta csak ma este került szakaszával fedél alá. Ezért nincs lelkiismeretem éppen egy ilyen veszélyes, fársztó feladat megoldására, most, a beérkezése után elküldeni.

Ezt az örményképi magyar vezérkari őrnagy szó szerint magyarra fordította, s maga részéről még hozzá is tette, hogy vannak itt olyanok, akik már egy hete itt pihennek Sztarij Oszkolban, menjenek el azok. Igen ám, de akkor már a fáradtságot nem éreztem. Felülkerekedett testemben, lelkemben a katona. Serkentett az önértzet. Hiszen ez a jólelkű vezérkari őrnagy tegnap azt mondotta ott az országúton, mikor Kocsatovkára küldött, hogy a „Tapody” név már fogalom a harcoló 2. hadsereg vezérkarában. Hát csak azért is elmegyek!

Mintha én lennék a teremben ácsorgók közül a legpihentebb, kihúztam magam [...], hadd lássák a németek, hogy magyar huszár áll a tábormokuk előtt, s beszéltem:

– Őrnagy úr! Alázatosan kérem megmondani a tábormok úrnak, hogy tisztában vagyok felőle, hogy senki nem tudhatja, miként végződik a most vállalt feladatom. Tábormok úr se és őrnagy úr se érezzen lelkiismeret-furdalást emiatt! Engem nem a tábormok úr és nem őrnagy úr, hanem a megtámadott Magyarország küld Kurszkajába! [...] Kérem a térképet és indulok.

A vezérkari őrnagy fordította, a tábormok hallgatott, majd elbocsátotta az odarendelteket. Térképet vett elő, és az örményképi őrnaggyal nézegettek. Én pedig álltam az asztal mellett; egy kéz nehezedett a bal vállamra: vitéz Szabó László vezérőrnagy keze volt. Ő állt mögöttem Versényivel. Halkan, hogy a térképet tanulmányozókat ne zavarja, mondotta:

– Édes fiam! Amit most tettél, azt tudtam előre, hogy Te megteszed! Nagyon vigyázz, baj ne érsen! Sajnos, én már nem tudhatom meg, hogy mit végzel, mert az éjjel vesevérzéssel kórházba visznek. De ha Isten megtart bennünket, bármi ügyed is legyen az életben, első utad mindig hozzám legyen. Tudok eddigi mellőzéseidről, és tervem mindazt megelégedésedre kárpótolni. Addig is, amíg érdemeidről Arany Vitézségi Érméd tanúskodnék, köszönöm neked mindazt a fáradtságodat, ami-

¹⁵⁵ Ginszkey Oszkár (Oravicabánya, 1890. augusztus 11. – Budapest, 1944. március 7.) vezérőrnagy. A 2. hadsereg Don menti arcvonálán 1942. december 6-tól vette át a komáromi 6. könnyű hadosztály parancsnokságát. 1943. február 15-től az egyesített 6., 7. és 9. könnyű hadosztálybeli részek egységes vezetésével bízta meg.

¹⁵⁶ Orosz községi előljáró.

vel a hadosztályom harci hírnevét emelni igyekezted, és külön köszönöm amit ma tettél, hogy a magyar tisztek becsületét a németek előtt nemhogy megmentetted, hanem azon emeltél! Vigyázz életedre! A Jóisten legyen veled!

Most a tábornok odaszóltott a térképhez. Megmagyarázta merre kell mennem, s megígértette velem, hogy hírt hozok Kurszkajából. A részletekre az örményképű vezérkari őrnagy intézkedett. Az ekkor már 32 főre apadt szakaszomból huszad magammal indultam útnak. Visszamaradt a két kocsis és 10 [fő] a harcosokból. Ezek a nagyon legyengültek, nők, több családu¹⁵⁷ apák voltak. De azért ennek a 12 huszárnak is volt feladata. Ők tettek fogadalmat arra, hogyha az elvonuló 20 ember nem térne vissza, értesítik ezek hozzátartozóit. Erre a célra minden távozó átadott néhány megcímzett tábori lapot annak, akire ügyét bízta.

Éjfél volt, amikor 10 szánnal – amelybe egy-egy kis orosz póniló volt befogva és minden lovat egy-egy gyalogos vezetett – elindultunk Kurszkaja felderítésére. Kb. 8 kilométert mentünk szánon, mire egy erdőhöz értünk. A térkép szerint ezen az erdőn túl volt a felderítendő Kurszkaja. Innen – nehogy az erdőből meglephessék – a szánokat két huszárral visszakültem az erdő szélétől kb. 1 kilométer távolságra abba az irányba, ahonnan jöttünk. Ott kellett nekik ránk várakozni. Mi pedig 18-an nekivágtunk az erdőnek. Nem tagadom, Aldrian német tábornok azon kijelentése, hogy előtünk már ebben a községben négy járőr eltűnt, foglalkoztatta a fantáziámat. Nagyon óvatos voltam, mert nem tudhattam, hogy mivel állunk szemben. De feladatomat mindenképpen meg akartam oldani. Meg is csinálom – gondoltam magamban. Mert hát mit is szólna az édesanyám, ha valamiként fülébe jutna, hogy fia nem teljesítette a kötelességét úgy, ahogy azt esküvel fogadta? Lassan mentünk. Űt nem volt. Az erdőben térdig ért a hó. Végaszalt, hogy emberi nyomokra sehol sem találtunk.

Talán egy órahosszat botorkáltunk már az erdőben, amikor eszembe jutott megnézni, hogy jó irányba haladunk-e? Villanylámpámmal megvilágítottam egy vastag fa oldalát. Jót mutatott, mert a mohos, megrepedezett oldaltól jobbra, 90 fokban mozogtunk. Megnéztem az iránytűt, az is azt bizonyítja, hogy keletnek tartunk. A sötétben két huszárt karon fogtam és ezt parancsoltam nekik:

– Ti ketten itt maradtok! Feladatotok hírt vinni Sztarij Oszkolba százados úrhoz, ha minket baj érme!

Bor örvezető és Füstös huszár volt ez a vaktában kiválasztott két harcos. Nem volt lemaradni kedvük, de tudták, hogy ilyenkor nem alkszom, s nem is szóltak semmit. Most 16-an voltunk, s úgy botorkáltunk az erdőben minden támpont nélkül. Amikor már azt éreztem, hogy – ha csak el nem tévedtem – ott kell legyünk a község előtt, leültem pihenni, hirtsorsosaim pedig körém telepedtek.

Most még egyszer elsutogtam, hogy mit akarok:

– Én elől megyek, utánam Papp, utána Kimbauer, majd a többiek hat-hat lépésre egymás mögött! Mindenki az előtte haladó nyomába lépjen, hogy a fagyos hó ne nyikorogjon! A csoport végén jön Tóth tizedes, neki a feladata bajba jutás esetén hírt vinni Sztarij Oszkolba! Mindenki lövésre készen tartsa a fegyverét! Azonkívül legyen egy-egy kézigránát a bal kézben, hogyha közvetlen közelből tűzzel rajtunk ütnének – ami itt az erdőben könnyen lehetséges – azonnal dobással felelhessünk!

Most tehát hírvívással 10 gyalogos és öt huszár volt megbízva. Csak tud ebből a 15 emberből valamelyik hírt vinni?! E feladatomból végeztével szinte mosolyogtam rajta, hogy milyen körültekintéssel szerveztem az óvintézkedést. De most már így a jó. De különben is, ha a katona eredményt is akar és élni is szeret, akkor nem lehet csak úgy hübelebalázs módjára nekimenni az ismeretlennek.

Az utolsó pihenőhelytől 200 méter távolságot haladhattunk előre, amikor azt észleltük, hogy időnként valami úgy odahurcsolódik¹⁵⁸ valamihez. Minden lépés után fülettem. De még csak sejtettem, hogy sítalpon ácsorgó ember csoszoghat a havon. Hős bajtársam, Papp szakaszvezető most hátulról meghúzta a köpenyemet. Ő is úgy vélte, hogy ott sítalpon csoszog valaki. Igen, én is azt hiszem, hogy úgy van. Bátraké a szerencse! Előre!

Visszafojított lélegzettel való lassú, igen hosszúnak tűnő menet után végre kibontakozott előtünk egy orosz viskó körvonala. De [a] csoszogás is közelebből hallatszott. Azt azonban ki tudtuk máris fűlelni, hogy az a valaki nem az előttünk álló háznál köszörül. Megállj! Új intézkedés:

– Papp, Kimbauer, Szántó velem jő! A többi ott, ahol éppen van, leül, fűlel és vár!

¹⁵⁷ Értsd: több gyermekes.

¹⁵⁸ Értsd: odadörzsölődik.

Sokat beszélni nem kellett. Hiszen az effajta műveletekben már szakaszom minden tagja nagy-
apa volt.

– Itt előttünk sível csoszogó ember van! Ezt lerohanjuk és elkapjuk!

Lassan, lépésről-lépésre mozogtunk. Végre elértük az első faházat; most már mi is fal mellett
voltunk. Lestünk, füleltünk, mindenki okos akart lenni. A közveitlen[ül] következő ház volt az, ahon-
nan a csoszogás hallatszott. Az alak a ház egyik végéről a másikra járkált és úgy figyelt. Most már
tudtuk ki ő. Csak azt nem tudtuk, hogy el tudjuk-e kapni anélkül, hogy előlármázná a többi. Mi ak-
kor tudtunk láthatatlanul mozogni, amikor az orosz a ház déli végéről az északi felé sétált. A szél
felőle fúj és a sí eléggé sűrűlódott. Egy kis fadorong ketrec féle mögött voltunk már, a csoszogó
oroszhoz cirka 10 méterre, amikor észrevettük, hogy egy másik alak a ház falához támaszkodva
mozdulatlanul áll. Ez az álló alak kétségbeejtő volt, mert nem tudtuk kivenni, hogy céloz-e már
ránk, vagy csak figyel, vagy alszik. Sok idő nem volt a gondolkozásra. Háttal fordult felénk a mozgó.

– Én és Kimbauer az állóra, ti ketten a mozgóra! Indulj!

És már kezünkben is volt a két muszka. Itt meg kell említenem, hogy abból a szempontból is ta-
pintatosnak kellett lenni, hogy nem saját emberünkről van-e szó. Mert ezen a felszakadt, összku-
szálódott arcvonalon sohasem tudhattuk, hogy ki hol van.

Az elkapott két sítalpas ember orosz gyalogos volt a 179. szibériai lövészedretől. Az udvaron já-
ró-kelő orosznál simán ment minden, ő szépen megadta magát, de az álló aludt, s amint álmából fel-
riadt, üvölténi kezdett. Rátenyereltem a szájára, Kimbauer az én kezemre, de hiába nyomtuk bele ket-
ten is vissza a szót, csak nyámmogott. Végül is Papp nem állhatta már és bedőfte szuronyát a hóna a
alá. Akkor aztán elhallgatott, de párját is kiadta. A halott muszkát a szélső ház kertjében letettük egy
kis szalmakupac mellé és ráöltük a szalmarakás tetejét, az elevennel pedig igyekeztünk minél előbb
és minél gyorsabban eltűnni. Most már nem cammogtunk, hanem közrekapva a muszkát, jól kilép-
tünk. Nem jutott eszébe senkinek a fáradsága; ment mindenki, mintha nyári vakáción volnánk.

Istenem! Mire is képes a Te gyermeked! És ezt az erőt mind Tőled kapjuk! Engedd meg én jó
Istenem, hogy hálás lehessenek jószágodért. Köszönöm Neked, hogy ma és az elmúlt nehéz napokban
mellétünk voltál, védtél, oltalmaztál bennünket és a halál villogó kardját elhárítottad fejünk fölül.
Légy áldott érte én jó Istenem! Légy áldott Seregek Ura, Istene!

Az erdő szegélyén várakozó huszárok is csatlakoztak. Igyekeztünk visszafelé azon a csapáson,
ahol jöttünk. Könnyebb volt valóban a mozgás, mert odafelé már jól letapostuk a havat. Elértük
Bort és Füstöst is. Ők már nagyon vártak. Semmi mozgást nem észleltek az erdőben. Sepa huszár
ruszin fiú volt, ő beszélt legjobban közülünk oroszul. Most tehát őt vettem elő és segítségével be-
széltem a fogoly oroszral. A muszka azt vallotta, hogy ők 84-en jöttek a községbe és mindannyian
ott is vannak ma is. Amióta ideérkeztek, őket senki sem zavarta. A községbe sem magyar, sem né-
met járó nem érkezett. Hát ha ez a muszka igazat mond, akkor az Aldrian tábornok úr által az es-
te említett két német és két magyar járó él. Csak elitévedhetek a szerencsétlenek, és mint csellen-
göket hozzácsapták valamelyik harcoló alakulathoz. Az volt abban az időben a szokás, hogy ha egy
kisebb csoport kellőképpen igazolni nem tudta, hogy milyen feladattal van kikülönítve, a nagyobb
egyszerűen magába olvasztotta. Gyűjtési lázban szenvedtek mind a németek, mind a magyarok.

Most már tudtuk, hogy körülbelül mi lehet Kurszkájában. Nekünk más feladatunk nem is volt
csak az. Harcba bocsátkozni felesleges lett volna már, amikor ott volt az élő orosz, aki egy pohár
rumért eladta volna a lelkét is. 5 óra 20 perc volt az idő, amikor befejeztük a fogoly orosz kikérde-
zését, s elindultunk nyugat felé. Elértük a szánokat. Náluk sem volt semmi baj, csak emberek és lo-
vak egyaránt nagyon fáznak. Amilyen iramban csak győzték a kis pónik, úgy hajtottunk befelé
Sztarij Oszkolba. Az első szán vezető emberének volt valami drótfélelőből összetákoltszott hajtószár-
féléje, a többi lovacska csak úgy ösztönszerűen, vezetés nélkül kocogott egymás után. Fáztak ők is.
Én a hátsó szánon ültem, mert hát innen láthattam mindenkit.

A város előtt voltunk már úgy 3 kilométer távolságra, amikor egy gyalogos főhadnagy leállítot-
ta az élt, s vele a beérkezés sorrendjében leállt minden szán. Mire a mi kis sárgánk felzárkózott,
már Szabó István¹⁵⁹ tizedes hátrajött a főhadnagytól kapott azon paranccsal, hogy tovább nem
mehetünk. Beolvadunk a századába és támpontszerűen megszálljuk a vidéket. Dühös lettem, s fu-
tásban előre rohantam. Az első szán előtt ácsorgó tömegre kiáltottam:

¹⁵⁹ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

– Keresem azt a gyalogos főhadnagyot, aki felderítő különítményemet fel akarja tartóztatni!
 – Én vagyok az – lépett elélem egy kis, esetlen kinézésű ember.
 – Kicsoda Ön? – üvöltöttem rá.
 – Piroska Kálmán¹⁶⁰ tartalékos főhadnagy vagyok az 52. gyalogezredtől.
 – Mikor hagyta el Sztarij Oszkolt a főhadnagy úr?
 – Ma 4 órákor.
 – Ott volt az esti értekezleten a városparancsnokságon?
 – Igen, ott voltam.
 – Hát akkor miért nem jelentkezett Kurszkaja felderítésére? És miért csak most henceg, amikor mi már feladatunk végrehajtása után visszatérőben vagyunk? Főhadnagy úr is lehetne ebben a helyzetben, ha az este jelentkezni mert volna a felderítés végrehajtására!
 Megdöbbenve állt előttem a kis ember és hebegve mondogatta, hogy nem is tudta, hogy ez a kurszkajai különítmény. És bocsánatot kér stb., stb.
 – Ne kérjen tőlem bocsánatot. Úgysem fogok kezét. [...]
 Tisztelegtem, s menetet vezényeltem. Azt a jelenetet a kis baka, azt hiszem sohasem fogja otthon elmondani.

7 óra 20 perckor jelentkeztem Sztarij Oszkolban Aldrian tábormok vezérkari tisztjénél és az összekötő szolgálatot végző örömyenképű magyar vezérkari őrnagynál. Ott állt mellettem a fogoly muszka is. Elmondottam mindazt, amit megtudtam. Átadtam az oroszzt és távoztam. Jelentésem nyomán Ilkey nevű tüzér ezredesi¹⁶¹ rendelték ki négy századdal Kurszkajába. Ő bekerítette a falut és puskalövés nélkül elfogták a bent lakmározó 82 oroszzt. Az én egy oroszom igazat mondott, mert ő itt van, egy a szalma alatt alussza már örök álmát, 82 főt pedig az Ilkey-csoport hozott be.

Gazdámnál nem tudtam jelentkezni, mert utánam őt is kirendelték a bent levő három szakasszal Novo-Kladovoje községbe. Ő szegény nem végzett olyan jól, mint mi. Közülük megsebesült Vinkó zászlós és négy huszár. Orosz kézre került Rábai Rudolf¹⁶² szakaszvezető és három huszár. Elesett Czipszer István¹⁶³ tizedes és két huszár. Ők délután négykor vonultak be Sztarij Oszkolba.

1943. január 25.

18 h-kor parancs két felderítőjárőr szervezésére Kurszkaja II.-re és Novo Kladovojéra. Kurszkaja II.-ben a lakosság bemondása szerint 15-80 főnyi ellenséges sícsapat van. A két felderítőjárőr megalakul. 22 h-kor riadó. Új parancs, melynek lényege:

a., 30 fő málháson derítsen fel Kurszkaja II.-ben.

b., 60 fő Novo Kladovojéra, ahonnan 30 fő azonnal induljon Luszínovón át Kurszkaja I.-re. A támadás déli irányból indul ki Kurszkaja II.-re. Egy rész a század menetvonaláról, ez Nagy zászlós támadása. A 30-30 fő az ellenség kicsúsztatását akadályozza meg.

Novo Kladovojéra érve a Vinkó-csoport azonnal indul Luszínovóra, hogy 6-7 h között a parancsolt támadáshoz idejében a helyén legyen. A faluban 3 kisőrs felállítása után a részletes átkutatás indul meg, mikor a falu keleti pár óvóhelyén és bokrosában rejtőző 40-50 fős ellenséges géppisztolós a keleti őrsöt kiemeli a parancsnokságon megmaradó 14 főjével. Az oldalba és hátba száguldó síelőköt bekeríti, ugyanakkor jelenti az északi őrs, hogy 30 fő két szánnal északról közeledik a faluhoz. A század harcolói egyesülnek és közvetlenül a falutól nyugatra levő dombon felvételi állást vesznek fel, erős biztosítással. Rögtön jelentik a biztosítást végző figyelők, hogy a 3-4-es csoporthoz más ellenséges erők igyekeznek a század hátába. A század ennek ellenére újra a faluba hatol be az ellenséget alaposan felderítve. A támadás helyéig előrejutva tovább indul a felderített rejtekhelyek felé, amikor feltűnik kb. 3 km-re a Luszínovóról visszatérő Vinkó-csoport, mely Luszínovó-Kurszkaja I.-et eredményesen felderítette. Az ígért támadás elindítására hiába várva a pa-

¹⁶⁰ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal. Elképzelhető, hogy a név téves.

¹⁶¹ Ilkey Győző (Gyöng, 1894. július 29. – ?) ezredes. 1943. január 5-től mint a soproni 7. tábori tüzérezred parancsnoka teljesített frontszolgálatot a 2. hadsereg keleti hadművelési területén. A hadszíntérről történt 1943. április 12-i hazatérését követően 1944. április 15-ig töltötte be ezt a tisztséget, majd a Vezérkar Főnöke 7/m. osztály beosztott tisztje volt.

¹⁶² Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹⁶³ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

rancs szerint bevonulóban van. 2500 méterre 3 oldalról éri támadás. A 85 főnyi csoport géppuskatűzbe jutva magát a déli erdőbe kivonja, ahova az ellenség követi.

A falu széléről heves tüzet kapott század teljes gyorsasággal az erdő végződéséhez sietett, hogy a Vinkó-csoportot üldöző ellenséget itt meglephesse és a csapatot felvehesse. A falun áthaladva a század délkeleti irányba új lesállást vesz fel, a II. szakaszt magához veszi, az ellenséggel a harc-érintkezést felveszi, az azonban a Vinkó-csoporttól messze lemaradva nem támad, inkább a század hátába igyekszik járőrözni. A század ezek után az erdőt és újra a falut kutatja át. A századparancsnok mindezeket a hadosztályparancsnoknak jelenti, s az onnan jött bevonulási parancs után Sztarij Oszkolba megy. A másnap reggel a német parancsnokságnak tett jelentés eredménye ismételt köszönet és dicséret, valamint négy Vaskeresztre való beadatás.

Az erőszakos felderítés vesztesége.

Hősi halottak, s eltűntek: Rábai Rudolf szakaszvezető, Czipszer István tizedes, Rezes Gábor őrvezető,¹⁶⁴ Csonka Gyula őrvezető. Vass Gyula honvéd, Benkő Kálmán honvéd, Cili István honvéd, Major István őrvezető, Rácz őrvezető, Gyurits István honvéd.

Megsebesültek: Vinkó Ferenc zászlós, Bolla őrvezető, Horváth Sándor honvéd, Vörös András honvéd.¹⁶⁵

Pihenő. Este 21 órakor Aldrian tábornok tiszt megbeszélést tartott. Annak végén a magyar összekötő tiszt átadott neki egy papírszeletet. Aldrian a nevemet szólította és a papírról német nyelven olvasott fel, az örményképű magyar vezérkari őrnagy pedig magyarra fordította. Méltatta a visszavonulás alatti utóvédharcainkat. Kiemelte Kurszkaja község felderítéséért felmutatott áldozatkészségemet. Követendő példaként állított a német és magyar tisztet elé. Az utolsó mondata ez volt: „A magyar huszár nem tagadta meg nevét, a magyar huszár ma is az, ami régen volt!” Beszéd végén magához ölelt, megcsókolta megfagyott, fekete arcomat, és feltűzte mellemre a Vaskezesztet. Abból a magyar csoportból pedig, ahonnan tegnap, annak dacára, hogy mindenki tudta, hogy 12-e óta fedél alatt sem szakaszom, sem én nem voltam, a felderítés végrehajtására rajtam kívül jelentkezni nem akadt, most ez a hang ütötte meg fülemet: „Olcson kapott Vaskeresztet, még csak rá sem lőttek!” Lehet, hogy ugyanaz volt, aki tegnap este ezt mondta: „Szegény! Megint jelentkezett!”

Való igaz. Én állítom, hogy nem lőttek rám. De az is való igaz, hogy én agyaltam ki, hogy feladatokat anélkül oldjam meg, hogy ottlétiünket eláruljuk. És az is valóság, hogy a felderítés végrehajtására módjában volt mindenkinek jelentkezni. Sőt, a becsület is úgy kívánta volna, hogy engem – a régen felkoncoltnak hittet – ne engedjenek el, de akkor nem tettek semmit. Tűrték, bírták lelkiismeretük, hogy agyoncsigázott embereimet még most is nekihajtsam egy kilátástalan kimeneteleű éjszakai felderítésnek, holott ők 4-5 nap óta már Sztarij Oszkolban lebzseltek, mi pedig az idő alatt is éjjel-nappal az Isten szabad ege alatt harcba álltunk az ellenséggel.

1943. január 12-től 24-ig szakaszom fedél alatt nem volt. Mostohák, kitasztottak, utóvédsorsra ítélték, idegen parancsnokok kényére-kedvére odadobottak, feláldozottak voltunk. De az élni akarási ösztön erőt adott. Ebben a szomorú helyzetben is megtaláltuk a módját, hogy emberek maradjunk. Aki 12-étől kíséri harcleírásomat, azt hinné, hogy mi 13 napig nem aludtunk. Pedig aludtunk. Két lőszeres szánunk volt, s mindkettőre magyar országos jármű¹⁶⁶ felsőrész volt szerelve. A szánok elülső és hátsó végére raktuk a löszert, a középet pedig szénával és pokrócokkal béleltük ki. Ebben a két fészekben aludt – az ütközetek kivételével – 15-e óta háromórás váltásokkal 3-3 huszár. Vastagon betakartuk őket pokrócokkal, s ahol mód volt rá, lábukhoz meleg téglát raktunk. Nem mondom, nem volt könnyű az orosz faházak körül téglát találni, de hála a „bölcös” orosz vezetőségnek, itten a templomok mindenki prédájára, félig lerombolt állapotban vannak, s így az egyik község árván maradt, megtépzott templomából mi is elvittünk vagy 20 darab téglát. Igen! Isten házának felszentelt bordái voltak azok, de jót is tettek: nem engedték lábát fagyni a huszároknak.

¹⁶⁴ Rezes Gábor (Sármellék, 1913. január 20. – 1943. január) őrvezető. A háború utáni holttá nyilvánításakor halála vélelmezett időpontjául 1943. február 15-ét jelölték meg.

¹⁶⁵ Vörös András (Szentgotthárd, 1917. június 12. – ?) honvéd, 1944-ben tartalékos tizedes. A 7. felderítő osztály huszárszázadának kötelékében részt vett az I. hadsereg galíciai hadműveletében is. 1944. július 26-án Pochowkánál aknagránátótól a jobb lapockáján megsebesült. A 7. önálló huszárszázad többi felsorolt elesett, eltűnt, illetve megsebesült huszárjáról nem rendelkezünk adatokkal, a korabeli veszteségnyilvántartásokban nem szerepelnek.

¹⁶⁶ Lovasszekér.

1943. január 26.

Pihenő. Aludtunk és aludtunk rendületlenül.

1943. január 27.

11 h-ra a század hadosztályparancsra a német körletparancsnokság külön hálójával érdemei jutalmazásául Sztarij Oszkolt elhagyja. A német parancsnokság az erőszakos felderítőjárórt egy tehérgépkocsin szálláscsinálókkel naponta előreküldi. 20 h-kor a század beérkezik Krasznoj Hutorba.

Csend van. Megmosakodtunk, megborotválkoztunk. Én a repjevkai rohamban kapott sebemmel elmentem a tábori kórházba. Kimosta az orvos, és csak ragtapasszal ragasztotta be. Már nem fáj.

1943. január 28.

6 h-kor indulás. 13 h beérkezés Osztanyinóba. Út: 15-ös műút. Irány Korovino. 25 fok körüli hideg.

Orosz élcapatok szemtelenkedtek be Sztarij Oszkolba. Ezeket visszaverte, azaz megsemmisítette a magyar és német védőcsapat.

1943. január 29.

6 h-kor indulás. 16 h beérkezés Szubotinóba. Manturovo üres, az előző nap a csapatok riadóra elvonultak. Útirány: Korovinón át (ott személyirányítás) Oboján, majd Szudzsa, Szumi, Romni.

A magyar királyi 2. honvéd hadsereg-parancsnokság a német védőcsoport parancsnoksággal egyetértésben, századunkat a visszavonulás utóvédharcaiban teljesített kimagasló vitézségéért a további harcokból kivonta és hátrarendelte. Délután 14 óra 30 perckor hagytuk el Sztarij Oszkolt és Krasznoj Hutorra mentünk. [Itt a dátum szerinti naplóvezetés megszakad – a szerzők.]

Ettől fogva komoly harcban már nem vettünk részt. Voltak légitámadások és partizán csipkelődések, de ezeket a múlthoz hasonlítani, vagy háborúnak mondani nem lehet. Nem is tárgyalom. Menet, pihenő és menet volt hátrafelé Nokancev–Gyanin–Krupcsenszk–Baraminszk–Sonseva–Szumi–Romni–Osztanyino–Subajino–Krasznikovo–Fancsjevka–Noszovka (itt Kamper András őrzővezető, aki január 14-én éjjel a Plotava-i rohamban eltűnt, viszontagságos hányódás után utolért bennünket)–Nyezsín–Kíjev–Korosztenyen keresztül Juszefovka községbe.

Juszefovkan megszálló szolgálatot végeztünk. Ez a munka a békegyakorlattal sem vette fel a versenyt. Vártuk a partizánokat, de nem szólt hozzánk a kutya sem. Istenem! De jó is lehetett megszálló csapatnál szolgálni! Sajnos, nekem itt, a megszállás fényes ideje alatt is beborult. Nekünk, mint önálló századnak, GH-nk¹⁶⁷ volt. Igen ám, de a Sztarij Oszkol-i harcokban elesett a GH altisztünk és felvételező tisztünk is. Január 10-e óta zsoldfizetés nem volt, a kassza ki sem volt nyitva. De hogy is lett volna kinyitva, mikor szegény Rábai Rudi magával vitte a kulcsot, amikor Novo Kladovojénál bevonult a másvilágra?

Április 10-én adta gazdám a parancsot, hogy törjem fel a kasszát. Fel is törtük. Fillérig stimmel.

– Inkább ne stimmelne, csak a kis Rudi jönne vissza – mondtam.

De hiába sáptóztam, valakinek ezt is meg kellett csinálni. Versényi pedig nyugodtan akart aludni, tehát rám bízta a kasszát. A munkálatok végzésére mellém rendelte Barcza László¹⁶⁸ karpaszományos őrmestert, Szabó Dénes¹⁶⁹ szakaszvezetőt és Varga Sándor¹⁷⁰ tizedest. Egyik sem volt közülük számvívó soha az életben. Becsület a szakaszvezetőben és a tizedesben annál több. A karpaszományos őrmester mintaképe volt a begyepesedett fejű, tanult, [de mégis] buta falusi úriembernek. Lustasága pedig túlszárnyalta a bivalyét is. Ezt az amúgy jóra való embert csak felvételezni küldtem el. Ott jól használható volt, mert a hasát nagyon szerette. A zsoldnévjegyzéket felfektettük és kifizettük április 20-ig a zsoldot előre és vissza január 20-ig.

Postára adtuk az elesettek, sebesültek és eltűntek hozzátartozóinak is a századtól kiválásuk napjáig őket megillető járandóságukat. Szakaszparancsnoki beosztásom mellett nyakamon maradt

¹⁶⁷ Gazdasági Hivatal.

¹⁶⁸ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

¹⁶⁹ Szabó Dénes (Keszthely, 1912. június 16. – ?) tartalékos tizedes, címzetes szakaszvezető. Részt vett az 1. hadsereg 1944. évi hadműveletében is, s mint a 7. felderítő osztály huszárszázadának tisztese 1944. július 26-án eltűnt a galíciai Rosulna községnél.

¹⁷⁰ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

továbbra is ez a beosztás. Hazaérkezésünk¹⁷¹ után én számoltam fel a század ügyeit. Szombathelyre, a III. hadtestparancsnoksághoz rendelték be e célból, ahogy egy betű hiba nélkül elszámoltam [...] visszamenőleg is. Mikor négynapos távollét után Szombathelyről bevonultam Sopronba és jelentettem gazdámnak az elszámolás eredményét, ezt mondta:

– Látod Lajoskám! Ezért bíztalak meg téged a pénz kezeléssel, mert itt is jó hírnevet akartam biztosítani a századnak!

1943. január 30.

8 h-kor indulás. 17 h beérkezés Uskonkára. Hófúvás. Innen tehergépkocsin Junakovkára.

1943. január 31.

4 h-kor indulás. 15 h beérkezés Hutor Csernyeckijére.

1943. február 1.

5 h-kor indulás. 15 h beérkezés Komofelkára.

1943. február 2.

6 h-kor indulás. 15 h beérkezés Junakovkára. Hófúvás.

1943. február 3.

6 h-kor indulás. 13 h beérkezés Szteckovkára. Hófúvás. Hadosztályparancs: új menetcél Romni.

1943. február 4.

Pihenő Szteckovkán.

1943. február 5.

4 h-kor indulás. 11 h Szimonovkán.

1943. február 6.

6 h-kor indulás. 10 h Granino.

1943. február 7.

Pihenő Graninon. Hófúvás.

1943. február 8.

5 h-kor indulás. 11 h Koszmiszkovka.

1943. február 9.

6 h-kor indulás. 12 h Nedrigajlov.

1943. február 10.

6 h-kor indulás Romnin át. 18 h beérkezés Kropivinojére, a század elhelyezési körletébe. Romni-Kropivinoje: terepút.

1943. február 11.

Kropivinojén rendezés, két szakasz (I. és II.), s a törzs felállítása. Szoba-szállásrend, vételezés.

1943. február 12.

Hadosztályparancs a további menetre. Mikolás százados¹⁷² beérkezése.

¹⁷¹ A 7. önálló huszárszázad 1943. április 12-én visszatért állományának létszámáról nem rendelkezünk pontos adatokkal.

¹⁷² Mikolás Dezső (Szilsárkány, 1912. június 20. – Pécs, 1992. január 31.) huszár százados. 1939. január 23-tól 1943. október 1-jéig Sopronban a III. önálló huszárszázad beosztott tisztje, végül visszamaradó különít-

1943. február 13.

4 h-kor indulás. 15 h beérkezés Beresovkára. Hófúvás, 30 km még a műút.

1943. február 14.

Pihenő Beresovkán. 11 h-kor szent mise. Jó idő. Tisztálkodás.

1943. február 15.

4 h-kor indulás a műúton Pribeki felé. Beérkezés Borsnára 14 h-kor.

1943. február 16.

4 h-kor indulás Borsnáról. A század elszállásol Aleskinón.

1943. február 17.

6 h-kor indulás Aleskinóból. 14 h Krupicspolje.

1943. február 18.

Pihenő, tisztálkodás, rendeződés.

1943. február 19.

Új hadosztályparancsnok Ginszkey vezérőrnagy, vezérkari főnök Szőke őrnagy. A század teljesítményéért dicséretet mond.

1943. február 20.

Versényi százados szemlét tart.

1943. február 21.

9 h 30 I-kor szemle. 11 h-kor Istentisztelet.

1943. február 22.

6 h-kor indulás két lépcsőben, 15 h-kor beérkezés, szálláscsinálók lóháton.

1943. február 23.

6 h-kor indulás, 14 h-kor beérkezés Filadojovkára.

1943. február 24.

6 h-kor indulás. 16 h-kor beérkezés Noszovkára. Beérkezés után azonnal Szecsödy zászlós a II. szakasszal Podgajnojére megy partizán-felderítésre. Jelentés: negatív.

1943. február 25.

Riadókészültség. 2 h-kor riadó. Nagy és Orkonyi zászlósok alatt I. és II. szakasz tehergépkocsin, s az I. mozdonyon, a II. szakasz gyalog az állomástól Sztavok magasságában a partizánoktól kisiklatott német huszárszázadának parancsnoki teendőit látta el. 1943. október 1-től a 7. felderítő osztály huszárszázadának parancsnoki teendőit látta el. 1944. június 1-jétől október 10-ig alakulata élén a galíciai, majd a kárpátoki hadszíntéren ismét harctéri szolgálatot teljesített. A háború utolsó hónapjaiban a 9. újoncképző huszárszázad parancsnoka volt.

1943. február 26.

Tiszti megbeszélés a hadosztályparancsnokságon.

ményének parancsnoka volt. Ezen idő alatt 1943. február 12. és április 12. között a 7. önálló huszárszázad parancsnokaként a 2. hadsereg keleti hadműveleti területén frontszolgálatot teljesített. 1943. október 1-től a 7. felderítő osztály huszárszázadának parancsnoki teendőit látta el. 1944. június 1-jétől október 10-ig alakulata élén a galíciai, majd a kárpátoki hadszíntéren ismét harctéri szolgálatot teljesített. A háború utolsó hónapjaiban a 9. újoncképző huszárszázad parancsnoka volt.

1943. február 27.

Belrend. Somorjay százados¹⁷³ és Hídvégi hadnagy¹⁷⁴ a 6. huszárszázzal bevonul. Vonata, lóüdültetői Nirnsee zászlós¹⁷⁵ parancsnoksága alatt előzőleg Versényi százados parancsnoksága alatt a 7. huszárszázzal szomszédos körletben szállásol el.

1943. február 28.

13 h-tól vasútbiztosító szolgálat. Noszovka vasútállomástól Nyezsín felé és Sztavok felé Szecsödy és Hertelendy zászlósok két-két szakasszal az új folyamán a vonalat.

1943. március 1.

Délután tüzetes orvosi vizsga. 14 h-kor a II. szakasz 1. raja gépkocsin vezérkari tisztek utazását biztosítja. Bevonul másnap.

1943. március 2.

Rendezés, felkészülés indulásra.

1943. március 3.

További rendezés, tisztálkodás.

1943. március 4.

6 h-kor indulás Noszovkáról, 17 h beérkezés Borovicsire.

1943. március 5.

8 h-kor indulás, 16 h-kor beérkezés Bobrik vasútállomásra.

1943. március 6.

7 h-kor összekötő járórok Tomasovkára (Nagy zászlós), Budnyára (Hertelendy zászlós).

1943. március 7.

14 h 30 I-kor riadó a menetire. Indulás 16 h-kor délnyugati irányba, 20-25 km-re éjjelezés, lovak szabadban.

1943. március 8.

8 h-kor indulás Brovarin át, éjjeli menettel, a Dnyeper-hídon, Kijeven keresztül.

1943. március 9.

7 h-kor beérkezés Benicsire 60-65 km menet után. 15 h-kor indulás, 20 h-kor beérkezés Petruskire, a zsitomiri műúttól délre.

¹⁷³ Somorjay Miklós (Szombathely, 1909. augusztus 23. – Budapest, 2004.) huszár százados. 1942. április 17-től 1943. május 1-jéig mint a komáromi 6. önálló huszárszázzal parancsnoka a 2. hadsereg keleti hadművelési területén frontszolgálatot teljesített. Kítünt az 1943. januári tizenegy napos kocsatovkai védelmi harcokban. 1944. szeptember 1-jén újból harctéri beosztást kapott, mint az I/II. tábori huszár pótosztály, majd mint a 2/II. huszárosztály segédtsztyje a dél-erdélyi és az alföldi hadműveletekben vett részt. 1945. május 8. és 1947. október 4. között szovjet fogságban volt.

¹⁷⁴ Hídvégi László (Budapest, 1910. március 24. – Mosonmagyaróvár, 1976. július 19.) tartalékos huszár hadnagy. 1942. április 17-től 1943. május 1-jéig mint a 6. önálló huszárszázzal szakaszparancsnoka, majd arvonalmögötti tisztje a 2. hadsereg Don menti hadművelési területén frontszolgálatot teljesített. 1943. január 15-én Rosszoskinál megsebesült. 1944. december 5-től a debreceni 16. felderítő osztály huszárszázzal szakaszparancsnokaként a felvidéki harcokban is részt vett.

¹⁷⁵ Nirnsee Ferenc, dr. (Ajka, 1916. április 19. – Veszprém, 1985. november 23.) tartalékos huszár hadnagy. 1942. április 17-től 1943. május 1-jéig mint a 6. önálló huszárszázzal szakaszparancsnoka a 2. hadsereg keleti hadművelési területén frontszolgálatot teljesített.

1943. március 10.

Belrend, kimerült lovak leadása.

1943. március 11.

Rendezés, pihenő, tisztálkodás.

1943. március 12.

14 h-kor a gyalogrész Petropavlovskajára, a vonatrészt és vezetőlovak Gorenicsibe. Előbbivel Versényi százados, utóbbival Mikolás százados, mint a parancsnok. Ugyanitt a 6. huszárszázad. 12 h-kor vezetőlovak Gorenicsiből Petropavlovskajára.

1943. március 13.

6 h-kor Versényi Tibor százados a századparancsnokságot átadva Kijevből útba indul. A petropavlovskajai résszel Mikolás százados, berakás Csvatoszkinón, járművek, vezeték lovak Volenszki-Poston. Vonatrész Hídvégi hadnagy (6. huszárszázad) parancsnoksága alatt Gorenicsiben marad. Közlekedési zavarok miatt a szerelvény nem indul, ló és járműszerelvény kisiklás miatt a nyílt pályán vesztegel.

1943. március 14.

8 h-kor a szerelvény elindul. Gorenicsiben 15 h-kor parancskihirdetésen Versényi százados búcsúparancsának felolvasása.

1943. január 29-től részletes naplót nem vezettem. Mindig századkötelékben voltam. Külön feladattal nem volt szakaszom megbízva. Mint már előbb leírtam, főtevékenységem a század adminisztrációs ügyeinek intézésében domborodott ki. Most, utólag már sajnálom, hogy nem vezettem [a naplót] hazatérésünk utolsó napjáig, naponként részletezve. Akkor a harcok megszűnésével részben elkényelmesedtem, részben pedig olyan üresnek, egyhangú[nak] tűntek fel a [...] menettel töltött napok, hogy nem találtam bennük feljegyezni valót.

Hazaszállításhoz Korosztény állomásán vagoníroztak be bennünket. Lembergen [át] jöttünk Lavocsne határállomásra. Itt a vonatunkat ketté szakították. Fele Lavocsne állomáson maradt, másik felét Volócra tolták be. Egy napig fürdés, tisztálkodás volt és másnap indultunk tovább.

A mi állomásunkon, azaz Volóc községben templom is volt. A szokásos déli harangszó [most] újdonság volt. Egy éve már, hogy ezek a dunántúli huszárok ilyent nem halhattak. Ezek a huszárok mind harcedzett, kemény katonák, dicső múlttal rendelkező, hőstettekben gazdag férfiak voltak, akik megtámadott magyar hazájuk önvédelmi harcában hűségükről, kitartásukról és áldozatkészségükről megannyiszor bizonyosságot tettek. Lám csak, a büszke huszárok, a hős harcosok, akik eddig magukhoz voltak a legkeményebbek, akik végig tudták verekedni az elmúlt kínos esztendő, akik étlen-szomjan, álmatlanul, szörnyű hidegben megannyiszor visszacsaptak az üldöző orosz óriásra [...], azok most a felszentelt harang Istenhez hívogató hangjára vagonjaikban és vagonjaik mellett, leemelt sapkával, összekulcsolt kézzel, térdre ereszkedve küldik hálaadó imáikat Istenüknek életükért és kérnek Tőle új, mosolygó lelket az elvadult helyett. Óh, édes Jóistenem! Micsoda szép így most ez az én kedves rohamszakaszom! [...]

Versényi református ember. Nem üldözte ugyan a vallást, de maga részéről közömbösen kezelte. De most érezte, hogy valami benne is történt. [...] Lányos, szép arca márvánnyá meredt, sapkáját leemelte és állt némán a vagon mellett megilletődve, mint odaöntött szobor. En is levettem sapkámat. Jóistenem! Bocsáss meg nekünk, amiért oly sokszor megszegtük 5. parancsolatodat! Hogy oly sokszor öltünk. Tisztíts meg bennünket, adj nekünk új, tiszta lelket! Hiszen csak a miénket, édes hazánkat, amit Te adtál nekünk, azt védelmeztük. Te mindent tudsz. Te akkor is velünk voltál, s hallottad, amikor leemelt rohamsisakkal, Feléd nyújtott kézzel, képeddel díszített,¹⁷⁶ megszentelt zászlónk alatt kimondtuk a férfiszót, hogy: „Isten minket úgy segítjen!” Csak ezt az előtted tett fogadalmunkat igyekeztünk betartani az istentelenek állatias pusztító tömegével szemben. Áldj meg

¹⁷⁶ A rendszeresített csapatzászlókon nem Isten-ábrázolás, hanem Magyarország patrónája, a Boldogságos Szűz volt látható.

bennünket! Maradj velünk! Mi nem az emberek, hanem az istentelenség ellen vívtunk keresztes háborút, hogy itthon szüleink, családunk, testvéreink, szeretteink békességben élhessenek.

Nem panaszkodom Uram! Nem voltál az idegenben sem mostoha hozzánk. Csatákban, rohamokban, szenvedésekben mindig velünk voltál. Fogadj bennünket fiaidnak most is! Vigyél minket hazánkba, a Duna mentére, s ott ölelj magadhoz szeretettel bennünket! Amen.

*

Minden tiszteletet megérdemlő, vitéz szakaszomtól az 1943. év júliusában Sopronban vettem búcsút. További sorsukat nem tudom. Azt sem tudom, én neveltem-e belőlük oroszlánokat, vagy ők tetek-e engem a harc fiává? De azt tudom, hogy bizonyos vonatkozásban rokonok, testvérek voltunk. Ez pedig az erős akarat, hajlíthatatlanság, kötelességérzet, bátorság és a kiállás örök szép erénye volt. Ezért hiszem és állítom, hogyha minden magyar, minden német és minden olasz katona így teljesítette volna kötelességét, mint azt a magyar királyi 7. honvéd könnyű hadosztály huszárszázad rohamszakasa cselekedte, akkor a második világháború befejezése méltó lett volna a kezdetéhez.

Tapody